

Etika e Paqartësisë

Simone de Beauvoir

I. paqartësia dhe liria

“Jeta në vetvete nuk është as e mirë as e keqe. Është vendi i së mirës dhe së keqes, sipas asaj që ju e bëni atë.”
MONTAIGNE.

“Puna e vazhdueshme e jetës sonë,” thotë Montaigne, “është të ndërtojme vdekjen.” Ai citon poetët latinë: Prima, quae vitam dedit, hora corpsit. Dhe perseri: Nascentes morimur. Njeriu e njeh dhe mendon këtë ambivalencë tragjike të cilën kafsha dhe bima thjesht pësojnë. Në këtë mënyrë futet një paradoks i ri fatin e tij. “Kafshë racionale”, “kallam që mendon”, ai shpëton nga e natyrshmja e tij kusht pa, megjithatë, duke u çliruar nga ajo. Ai është ende një pjesë e kjo botë për të cilën ai është një vetëdije. Ai pohon veten e tij si një i pastër internaliteti ndaj të cilit nuk mund të mbajë asnjë fuqi e jashtme, dhe ai gjithashtu e përjeton veten si një gjë të shtypur nga pesha e errët e gjërave të tjera. Në çdo moment ai mund të kuptojë të vërtetën jokohore të ekzistencës së tij. Por midis e kaluara e cila nuk është më dhe e ardhmja e cila nuk është akoma, ky moment kur ai ekziston nuk është asgjë. Këtë privilegj, të cilin e posedon vetëm ai, për të qenë a subjekti sovran dhe unik mes një universi objektesh, është ajo që ai ndan me të gjithë shokët e tij. Nga ana tjetër një objekt për të tjerët, ai nuk është asgjë tjetër veçse një individ në kolektivitetin nga i cili varet.

Për sa kohë që ka pasur burra dhe ata kanë jetuar, ata të gjithë e kanë ndjerë këtë paqartësi tragjike e gjendjes së tyre, por për sa kohë që ka pasur filozofë dhe ata kanë menduar, shumica e tyre janë përpjekur ta maskojnë atë. Ata janë përpjekur të zvogëlojnë mendjen në materie, ose ta rithithin materien në mendje, ose të bashkojnë ato brenda një substance të vetme.

Ata që kanë pranuar dualizmin kanë vendosur një hierarki midis trupit dhe shpirti i cili lejon të konsiderojë si të papërfillshme pjesën e vetvetes e cila nuk mund të ruhen. Ata e kanë mohuar vdekjen, ose

duke e integruar atë me jetën ose duke i premtuar njeriut pavdekësi. Ose, përsëri ata e kanë mohuar jetën, duke marrë parasysh si një vello e iluzionit nën të cilën fshihet e vërteta e Nirvanës.

Dhe etika që ata u kanë propozuar dishepujve të tyre gjithmonë ka ndjekur i njëjti qëllim. Ka qenë çështje e eliminimit të paqartësisë duke bërë vetveten brendësia e pastër ose eksternaliteti i pastër, duke ikur nga e ndjeshmja botë ose duke u përfshirë në të, duke iu nënshtruar përjetësisë ose duke u mbyllur në vetvete në momentin e pastër. Hegel, me më shumë zgjuars, u përpoq të hidhte poshtë asnjë nga këto aspektet e gjendjes së njeriut dhe për t'i pajtuar të gjitha. Sipas sistemit të tij, ruhet momenti në zhvillimin e kohës; Natyra pohon veten në fytyra e Shpirtit që e mohon ndërsa e merr; individit është përsëri gjendet në kolektivitetin brenda të cilit ai ka humbur; dhe vdekja e secilit është përmbushet duke u anuluar në Jetën e Njerëzimit. Dikush mund të qetësohet në një optimizëm të mrekullueshëm ku edhe luftërat e përgjakshme thjesht shprehin pjelloren shqetësim i Shpirtit.

Në kohën e tanishme ende ekzistojnë shumë doktrina që zgjedhin të lënë brenda hija disa aspekte shqetësuese të një situatë tepër komplekse. Por e tyre përpjekja për të na gënjyer është e kotë. Frikacia nuk paguan. Ato të arsyeshme metafizika, ato etikë ngushëlluese me të cilat ata dëshirojnë të na joshin vetëm theksoj çrregullimin nga i cili vuajmë. Burrat e sotëm duket se ndihen më akut se kurrë paradoksi i gjendjes së tyre. Ata e dinë vetë të jetë fundi suprem ndaj të cilit duhet të nënshtrohet i gjithë veprimi, por urgjencat e veprimit i detyrojnë ata të trajtojnë njëri-tjetrin si instrumente ose pengesat, si mjete. Sa më i përhapur zotërimi i tyre i botës, aq më shumë ata e gjejnë veten të shtypur nga forca të pakontrollueshme. Megjithatë janë mjeshtër të bombës atomike, megjithatë ajo është krijuar vetëm për t'i shkatërruar ato. Secili ka shije të pakrahasueshme në gojën e jetës së tij, e megjithatë secili e ndjen veten më i parëndësishëm sesa një insekt brenda kolektivitetit të pamasë kufijtë e të cilit janë një me ato të tokës. Ndoshta në asnjë epokë tjetër nuk kanë shfaqur të tyren madhështia më shkëlqyeshëm dhe në asnjë epokë tjetër kjo madhështi nuk ka qenë e tillë për humbur tmerrsisht. Pavarësisht nga kaq shumë gënjeshtër kokëforta, në çdo moment, në çdo mundësi, e vërteta del në dritë, e vërteta e jetës dhe e vdekjes, e imja vetmia dhe lidhja ime me botën, e lirisë sime dhe e robërisë sime, e parëndësia dhe rëndësia sovranë e secilit njeri dhe e të gjithë njerëzve. Atje ishte Stalingradi dhe atje ishte Buchenwald, dhe asnjëri nga të dy nuk e fshinte të tjera. Megjithatë nuk kemi sukses të ikim prej saj, le të përpiqemi të shohim të vërtetën në fytyrë. Le të përpiqemi të supozojmë paqartësinë tonë themelore. Shtë në njohja e

kushteve të mirëfillta të jetës sonë që duhet t'i tërheqim forca për të jetuar dhe arsyeja jonë për të vepruar.

Që në fillim, ekzistencializmi e përcaktoi veten si një filozofi e paqartësi. Ishte duke pohuar karakterin e pakthyeshëm të paqartësisë që Kierkegaard kundërshtoi veten e tij ndaj Hegelit, dhe është nga paqartësia që, në tonën brezi, Sartre, në Qenien dhe Asgjë, njeriu i përcaktuar në themel, që qenia qenia e së cilës nuk duhet të jetë, ai subjektivitet që realizon vetëm vetveten si një prani në botë, që angazhoi lirinë, atë rritje të për vete që jepet menjëherë për të tjerët. Por gjithashtu pretendohet se ekzistencializmi është një filozofi e absurdit dhe e dëshpërimit. Ajo mbyll njeriun në një ankth steril, në një subjektivitet bosh. Shtë e paafte për tu arretuar atë me ndonjë parim për të bërë zgjedhje. Lëreni të bëjë si të dojë. Ne cdo rast, loja është e humbur. A nuk deklaroi Sartri, në fakt, se njeriu është një "Pasion i padobishëm", që ai përpiket më kot të realizojë sintezën e për veten dhe për vete, për ta bërë veten Zot? Eshte e vertete. Por eshte gjithashtu e vërtetë që etika më optimiste ka filluar të gjitha duke theksuar element i dështimit i përfshirë në gjendjen e njeriut; pa dështim, jo etika; për një qenie që, që në fillim, do të ishte një rast i saktë me veten e tij, në një bollëk të përsosur, nocioni i të pasurit do të kishte asnjë kuptim Dikush nuk i ofron një etikë një Zoti. Impossibleshtë e pamundur të propozohet ndonjë për njeriun nëse dikush e përcakton atë si natyrë, si diçka të dhënë. I ashtuquajtur i etika psikologjike ose empirike arrijnë të vendosen vetëm nga duke futur në mënyrë të fshehtë disa të meta brenda mantingut që ata kanë së pari i përcaktuar. Hegel na tregon në pjesën e fundit të Fenomenologjia e Mendjes që vetëdija morale mund të ekzistojë vetëm në atë masë që ekziston mosmarrëveshje midis natyrës dhe moralit. Do të zhdukej nëse etike ligji u bë ligji natyror. Në një masë të tillë që nga një paradoksale "Zhvendosja", nëse veprimi moral është qëllimi absolut, qëllimi absolut është gjithashtu që veprimi moral të mos jetë i pranishëm. Kjo do të thotë se mund të ketë një duhet të jesh vetëm për një qenie e cila, sipas përkufizimit ekzistencialist, vë në dyshim veten në qenien e tij, një qenie që është në një distancë nga vetja e tij dhe i cili duhet të jetë qenia e tij.

Mirë dhe mirë. Por është akoma e nevojshme që dështimi të tejkalohet, dhe ontologjia ekzistencialiste nuk e lejon këtë shpresë. Pasioni i njeriut është i padobishëm; ai nuk ka asnjë mënyrë për t'u bërë qenie që ai nuk është. Edhe kjo është e vërtetë. Dhe ate është gjithashtu e vërtetë që në Qenien dhe Asgjësinë Sartre ka insistuar mbi të gjitha aspekti abortiv i aventurës njerëzore. Inshtë vetëm në faqet e fundit që ai hap perspektivën për një etikë. Sidoqoftë, nëse reflektojmë mbi të

tijat përshkrimet e ekzistencës, ne e perceptojmë se ato janë larg nga dënimi i njeriut pa rekurs.

Dështimi i përshkruar në Qenien dhe Asgjë është përfundimtar, por është gjithashtu i paqartë. Njeriu, na thotë Sartre, është “një qenie që e bën veten mungesë të qenies në mënyrë që të mund të ketë.” Kjo do të thotë, para së gjithash, se e tij pasioni nuk i është shkaktuar nga jashtë. Ai e zgjedh atë. Hisshtë shumë e tij të qenit dhe, si i tillë, nuk nënkupton idenë e pakënaqësisë. Nëse kjo zgjedhje është konsiderohet si e padobishme, është sepse nuk ekziston asnjë vlerë absolute para pasioni i njeriut, jashtë tij, në lidhje me të cilin mund të dallohet e padobishme nga e dobishmja. Fjala “e dobishme” nuk ka marrë ende një kuptim në niveli i përshkrimit ku ndodhet Qenia dhe Asgjë. Ajo mund të jetë përcaktohet vetëm në botën njerëzore të vendosur nga projektet e njeriut dhe qëllimet që ai bën krijon. Në pafuqinë origjinale nga e cila njeriu rritet, asgjë nuk është e dobishme, asgjë nuk është e padobishme. Prandaj duhet kuptuar që pasioni ndaj të cilave njeriu është pajtuar nuk gjen asnjë justifikim të jashtëm. Jo jashtë apelimi, asnjë nevojë objektive nuk lejon që ajo të quhet e dobishme. Nuk ka nr arsye për të do vetë. Por kjo nuk do të thotë se nuk mund të justifikojë vetveten, që nuk mund t'i japë vetes arsye për të qenë se nuk i ka. Dhe në të vërtetë Sartre na tregon se njeriu ia bën vetes këtë mungesë qenieje në mënyrë që mund të ketë. Termi në mënyrë që tregon qartë një qëllimshmëria. Jo më kot njeriu anulon qenien. Falë tij, qenia është zbuluar dhe ai dëshiron këtë zbulim. Ekziston një lloj origjinal e lidhjes me qenien e cila nuk është marrëdhënia “të dëshirosh të jesh” por përkundrazi “duke dashur të zbuloj qenien”. Tani, këtu nuk ka dështim, por përkundrazi sukses. Këtë fund, të cilin njeriu ia propozon vetes duke i bërë vetes mungesë qenia, në të vërtetë, realizohet prej tij. Duke shkullur veten nga bota, njeriu e bën veten të pranishëm në botë dhe e bën botën të pranishme tek ai. Une do të doja të ishte peizazhi që po mendoj, do të më pëlqente kjo qielli, ky ujë i qetë për të menduar vetë brenda meje, që të mund të jem unë ai ato shprehen në mish dhe në kocka, dhe unë mbetem në një distancë. Por është gjithashtu nga kjo distancë që qielli dhe uji ekzistojnë para meje. Meditimi im është një përjashtim vetëm sepse është gjithashtu një gëzim. Nuk mund ta përvetësoj borën fushë ku rrëshqas. Mbetet e huaj, e ndaluar, por unë kënaqem me këtë shumë përpjekje drejt një posedimi të pamundur. E përjetoj si një triumf, jo si disfatë. Kjo do të thotë që njeriu, në përpjekjen e tij të kotë për të qenë Zot, e bën veten ekzistojnë si njeri, dhe nëse ai është i kënaqur me këtë ekzistencë, ai përkon saktësisht me veten e tij. Nuk i lejohet të ekzistojë pa u prirur drejt kësaj qenieje

gjë që ai nuk do të jetë kurrë. Por është e mundur që ai të dëshirojë këtë tension edhe me dështimin që përfshin. Qenia e tij është mungesë qenie, por kjo mungesë ka një mënyrë për të qenë e cila është pikërisht ekzistenca. Në terma hegelianë mund të jetë tha se këtu kemi një mohim të mohimit me të cilin është pozitivja rivendosur. Njeriu i bën vetes mungesë, por ai mund ta mohojë mungesën si mungesë dhe pohojnë veten si një ekzistencë pozitive. Ai pastaj merr dështimin. Dhe veprimi i dënuar, për aq sa është një përpjekje për të qenë, e gjen vlefshmërinë e tij për aq kohë sa pasi është një manifestim i ekzistencës. Sidoqoftë, në vend se të jem hegelian akt i tejkalimit, është çështje e një konvertimi. Sepse në Hegel i tejkaluari termat ruhen vetëm si momente abstrakte, ndërsa ne e konsiderojmë atë ekzistenca mbetet ende një negativitet në pohimin pozitiv të vetvetes. Dhe nuk duket, nga ana e saj, si term i një sintheze të mëtejshme. dështimi nuk tejkalohet, por supozohet. Ekzistenca pohon vetveten si një absolute e cila duhet të kërkojë justifikimin e saj brenda vetes dhe të mos shtypë veten, madje megjithëse mund të humbet duke ruajtur vetveten. Për të arritur të vërtetën e tij, njeriu nuk duhet përpigën të largojnë paqartësinë e qenies së tij, por, përkundrazi, pranojnë detyra e realizimit të saj. Ai i bashkohet vetes vetëm në atë masë që bie dakord mbetet në një distancë nga vetja e tij. Ky konvertim dallohet ashpër nga shndërrimi stoik në atë që nuk pretendon se i kundërvihet të kuptuarit universi një liri formale e cila është pa përmbajtje. Të ekzistosh vërtet nuk është ta mohoj këtë lëvizje spontane të tejkalimit tim, por vetëm të refuzoj humbas veten në të. Konvertimi ekzistencialist duhet të krahasohet me të Reduktimi Husserlian: le të vendosë njeriu vullnetin e tij “në kllapa” dhe ai do ta bëjë duke u sjellë në vetëdijen e gjendjes së tij të vërtetë. Dhe ashtu si Reduktimi fenomenologjik parandalon gabimet e dogmatizmit duke pezulluar të gjitha pohim në lidhje me mënyrën e realitetit të botës së jashtme, mishi i së cilës dhe prania e kockave zvogëlimi nuk kundërshton, aq ekzistencialiste konvertimi nuk i shtyp instinktet, dëshirat, planet dhe pasionet e mia. Ajo thjesht parandalon çdo mundësi dështimi duke refuzuar të vendoset si absolute skajet drejt të cilave kapërcimi im, dhe duke i konsideruar ato në lidhjen e tyre me lirinë e cila i projekton ata.

Nënkuptimi i parë i një qëndrimi të tillë është se njeriu i mirëfilltë nuk do bien dakord të njohin ndonjë absolut të huaj. Kur një njeri projekton në një ideal qielli atë sinthezë të pamundur të vetvetes dhe të vetvetes që është i quajtur Zot, është sepse ai dëshiron që t'i kush-tohet vëmendje kësaj Qenie ekzistuese ndryshojë ekzistencën e tij në ekzistencë; por nëse ai pranon të mos jetë në mënyrë që të ekzistojë

me të vërtetë, ai do të braktisë ëndrrën e një objektiviteti çnjerëzor. Ai do kuptoni se nuk është çështje të jesh i drejtë në sytë e një Zoti, por i duke qenë e drejtë në sytë e tij. Heqja dorë nga mendimi për të kërkuar garancinë për ekzistencën e tij jashtë vetes, ai gjithashtu do të refuzojë të besojë vlera të pakushtëzuara të cilat do ta krijojnë veten si lirinë e tij gjërat. Vlera është kjo mungesë qenie, për të cilën liria e bën vetveten mungesë; dhe është për shkak se kjo e fundit e bën vetveten mungesë që shfaqet vlera. Desireshtë dëshirë i cili krijon të dëshirueshmen dhe projekti i cili përcakton fundin. Është ekzistenca njerëzore e cila bën që vlerat të lindin në botë në bazë të të cilën do të jetë në gjendje të gjykojë ndërmarrjen në të cilën do të angazhohet. Por së pari ajo e lokalizon veten përtej çdo pesimizmi, si përtej çdo optimizmi, për fakti i pranverës së tij origjinale është një rast i pastër. Para ekzistencës nuk ka më arsye për të ekzistuar sesa të mos ekzistosh. Mungesa e ekzistencës mund të mos vlerësohet pasi që është fakti në bazë të të cilit është i gjithë vlerësimi të përcaktuara. Nuk mund të krahasohet me asgjë, sepse nuk ka asgjë jashtë saj të shërbejë si term krahasimi. Ky refuzim i çdo të jashtmi justifikimi gjithashtu konfirmon refuzimin e një pesimizmi origjinal të cilin ne pozuam në fillim. Meqenëse është e pajustificueshme nga jashtë, të deklaroj nga pa se është e pajustificueshme nuk është ta dënosh atë. Dhe e vërteta është se jashtë ekzistencës nuk ka askush. Njeriu ekziston. Për të nuk është një pyetje për të pyetur nëse prania e tij në botë është e dobishme, nëse jeta ia vlen telashet për tu jetuar. Këto pyetje nuk kanë kuptim. Është një çështje e ditur nëse ai dëshiron të jetojë dhe në çfarë kushtesh.

Por nëse njeriu është i lirë të përcaktojë për vete kushtet e një jete që është i vlefshëm në sytë e tij, a nuk mund të zgjedhë çfarë të dojë dhe të veprojë sidoqoftë ai pëlqen? Dostojevski pohoi, “Nëse Zoti nuk ekziston, gjithçka lejohet.” Besimtarët e sotëm e përdorin këtë formulë për avantazhin e tyre. Të rivendoset njeriu në zemër të fatit të tij është, pretendojnë ata, të hedh poshtë të gjitha etiketat. Sidoqoftë, e kundërta është larg nga mungesa e Zotit që autorizon të gjithë licencën rast, sepse njeriu është i braktisur në tokë, sepse veprimet e tij janë përfundimtare, angazhime absolute. Ai mban përgjegjësinë për një botë e cila nuk është ajo punë e një fuqie të çuditshme, por e tij, ku janë shënuar humbjet e tij, dhe edhe fitoret e tij. Një Zot mund të falë, zbardh dhe të kompensojë. Por nëse Zoti nuk ekziston, fajet e njeriut janë të pazbatueshme. Nëse pretendohet se, çfarëdo qoftë rasti mund të jetë, ky kunj tokësor nuk ka asnjë rëndësi, kjo është pikërisht sepse dikush thirret në atë objektivitet çnjerëzor të cilin ne e refuzuam në fillim. Dikush nuk mund të fillojë duke thënë se fati ynë tokësor

e ka pasur apo jo rëndësi, sepse varet nga ne t'i japim asaj rëndësi. Varet nga njeriu për të e bëjnë të rëndësishme të jesh burrë, dhe ai vetëm mund të ndiejë suksesin ose dështimin e tij. Dhe nëse përsëri thuhet se asgjë nuk e detyron atë të përpiket të justifikojë qenien e tij në të në këtë mënyrë, atëherë dikush po luan me nocionin e lirisë në një mënyrë të pandershme. Besimtari është gjithashtu i lirë të mëkatojë. Ligji hyjnor i imponohet vetëm nga në momentin që vendos të shpëtojë shpirtin e tij. Në fenë e krishterë, megjithëse një flet shumë pak për to sot, ka edhe të mallkuar. Kështu, në rrafshi tokësor, një jetë e cila nuk kërkon të tokëzohet do të jetë e pastër kontigjente. Por lejohet të dëshirosh t'i japësh vetes një kuptim dhe një të vërtetë, dhe më pas plotëson kërkesat rigoroze brenda zemrës së vet.

Sidoqoftë, edhe midis ithtarëve të etikës laike, ka shumë që ngarkoni ekzistencializmin me ofrimin e asnjë përmbajtje objektive të veprës morale. Ajo thuhet se kjo filozofi është subjektive, madje edhe solip-siste. Nëse ai është një herë i mbyllur brenda vetes, si mund të dalë njeriu? Por edhe atje kemi një të shkëlqyeshme marrëveshje e pander-shmërisë. Rathershtë mjaft e njohur se fakti i të qenit subjekt është një fakt universal dhe se cogito kartezian i shpreh të dyja më së shumti përvoja individuale dhe e vërteta më objektive. Duke pohuar se burimi i të gjitha vlerave qëndron në lirinë e njeriut, ekzistencializmi thjesht vazhdon traditën e Kant, Fichte dhe Hegel, të cilët, me fjalët e Vetë Hegeli, "kanë marrë për pikën e tyre të nisjes parimin sipas së cilës thelbi i së drejtës dhe detyrës dhe thelbi i të menduarit dhe tema e gatshme janë absolutisht identike ". Ideja që përcakton i gjithë human-izmi është se bota nuk është një botë e caktuar, e huaj për njeriun, një për të të cilën ai duhet ta detyrojë veten të japë pa. Theshtë bota e dëshiruar nga njeriu, për aq sa vullneti i tij shpreh realitetin e tij të mirëfilltë.

Disa do të përgjigjen: "Mirë dhe mirë. Por Kant i shpëton solip-sizmit sepse për ai realitet i mirëfilltë është personi njerëzor për aq kohë sa e kapërcen empiriken e tij mishërim dhe zgjedh të jetë universale ". Dhe pa dyshim që Hegel pohoi se "E drejta e individëve për veçantinë e tyre përmbahet në mënyrë të barabartë në etikë substancialiteti, pasi që veçantia është modaliteti ekstrem, fenomenal në cili realitet moral ekziston (Filozofia e së Drejtës,? 154). " Por për të veçantia shfaqet vetëm si një moment i tërësisë në të cilën duhet tejkalojnë vetveten. Ndërsa për ekzistencializmin, ai nuk është njeri unipersonal universal kush është burimi i vlerave, por shumësia e betonit - burra të veçantë duke projektuar veten drejt qëllimeve të tyre në bazë të situatave të të cilave veçantia është aq radikale dhe aq e pazvogëlueshme sa vetë

subjektiviteti. Si a mund të bashkoheshin burrat, të ndarë fillimisht?

Dhe, me të vërtetë, ne po vijmë në situatën reale të problemit. Por për të deklaruar nuk është për të demonstruar se nuk mund të zgjidhet. Përkundrazi, ne duhet këtu përsëri thirren nocionin e “zhvendosjes” Hegeliane. Ekziston një etikë vetëm nëse ka një problem për tu zgjidhur. Dhe mund të thuhet, duke përmbysur linjë pararendëse e argumentit, se etika që ka dhënë zgjidhje nga zbardhja e faktit të ndarjes së burrave nuk është e vlefshme pikërisht sepse ekziston kjo ndarje. Një etikë e paqartësisë do të jetë ajo që do të refuzojë për të mohuar apriori që ekzistuesit e ndarë mund, në të njëjtën kohë, të jenë të detyruar njëri-tjetrit, që liritë e tyre individuale mund të krijojnë ligje të vlefshme për të gjithë.

Para se të ndërmerrni kërkimin për një zgjidhje, është interesante të theksohet se nocioni i situatës dhe njohja e ndarjes që nënkupton se janë jo të veçantë për ekzistencializmin. Ne gjithashtu e takojmë atë në Marksizëm, i cili, nga një pikëpamje, mund të konsiderohet si një apoteozë e subjektivitetit. Si të gjithë humanizmi radikal, Marksizmi hedh poshtë idenë e një objektiviteti çnjerëzor dhe ndodhet në traditën e Kant dhe Hegel. Ndryshe nga lloji i vjetër i socializmi utopik i cili ballafaqoi rendin tokësor me arketipet e drejtësisë, Rendi dhe e mira, Marksi nuk konsideron se situata të caktuara njerëzore në vetvete dhe absolutisht, janë të preferueshme për të tjerët. Theshtë nevoja e njerëzit, revolta e një klase, e cila përcakton qëllimet dhe qëllimet. Shtë nga brenda një situatë e refuzuar, në dritën e këtij refuzimi, që shfaqet një shtet i ri sipas dëshirës; vendos vetëm vullneti i njerëzve; dhe është në bazë të një akti të caktuar individual i rrënjës së vet në botën historike dhe ekonomike që ky vullnet do të futet drejt së ardhmes dhe më pas zgjedh a perspektivë, kur fjalë të tilla si qëllimi, përparimi, efikasiteti, suksesi, dështimi, veprimi, kundërshtarët, instrumentet dhe pengesat, kanë një kuptim. Atëherë e sigurt aktet mund të konsiderohen si të mira dhe të tjerët si të këqija.

Në mënyrë që universi i vlerave revolucionare të lindë, një subjektiv lëvizja duhet t'i krijojë ata në revoltë dhe shpresë. Dhe kjo lëvizje duket kështu thelbësore për marksistët që nëse pohon edhe një intelektual ose një borgjez duan revolucion, ata nuk i besojnë atij. Ata mendojnë se është vetëm nga jashtë, me njohje abstrakte, që intelektualit borgjez mund të përmbahet këtyre vlerave të cilat ai vetë nuk i ka vendosur. Pavarësisht nga ajo që ai bën, situata e tij e bën të pamundur që qëllimet e ndjekura nga proletarët të jenë absolutisht edhe përfundimet e tij, pasi nuk është impulsi shumë i jetës së tij që i ka lindur.

Sidoqoftë, në marksizëm, nëse është e vërtetë se qëllimi dhe kuptimi

i veprimit janë të përcaktuara nga vullnetet njerëzore, këto vullnet nuk shfaqen si të lira. Ata janë pasqyrimi i kushteve objektive me të cilat situata e klasës ose e përcaktohet njerëzit në shqyrtim. Në momentin aktual të zhvillimit e kapitalizmit, proletariati nuk mund të ndihmojë në dëshirën e tij eliminimi si klasë. Subjektiviteti ri-absorbohet në objektivitetin e bota e dhënë. Revolta, nevoja, shpresa, refuzimi dhe dëshira janë vetëm ato rezultatet e forcave të jashtme. Psikologjia e sjelljes përpiket të shpjegohet kjo alkimi.

Dihet se kjo është pika thelbësore mbi të cilën ontologjia ekzistencialiste i kundërvihet materializmit dialektik. Ne mendojmë se kuptimi i situata nuk i imponohet vetëdijes së një subjekti pasiv, që rritet vetëm nga zbulimi që një subjekt i lirë ndikon në të projekti Na duket e qartë se për t'iu përmbajtur marksizmit, për të regjistrohuni në një parti, dhe në një më shumë sesa në një tjetër, për t'iu bashkangjitur në mënyrë aktive madje, edhe një Marksist ka nevojë për një vendim, burimi i të cilit është vetëm tek ai. Dhe kjo autonomia nuk është privilegji (ose defekti) i intelektualit ose borgjeze. Proletariati, i marrë në tërësi, si klasë, mund të bëhet i vetëdijshëm të situatës së saj në më shumë se një mënyrë. Mund të dëshirojë që revolucionin të jetë të sjellë nga njëra parti apo tjetra. Mund të le të joshet vetë, si i ka ndodhur proletariati gjerman, ose mund të flejë në komoditetin e shurdhër që kapitalizmi e jep atë, ashtu si proletariati amerikan. Mund të thuhet se në të gjitha këto raste po tradhton; akoma, duhet të jetë e lirë të tradhtojë. Ose, nëse një bën sikur dallon proletariatin e vërtetë nga një proletariati të pabesë, ose një i gabuar ose i pavetëdijshëm ose i mistifikuar, atëherë nuk është më një mish dhe proletariati të gjakut me të cilin merret, por ideja e një proletariati, një nga ato ide që Marks i përqeshi.

Përveç kësaj, në praktikë, marksizmi nuk e mohon gjithmonë lirinë. Vetë nocioni i veprimit do të humbte çdo kuptim nëse historia do të ishte një zhbllokim mekanik në të cilin njeriu paraqitet vetëm si përcjellës pasiv i forcave të jashtme. Duke vepruar, ashtu si edhe duke predikuar aksionin, revolucionari Marksist e pohon veten si të vërtetë agjent; ai supozon se është i lirë. Dhe madje është kurioz të përmendet se shumica Marksistët e sotëm - ndryshe nga vetë Marks i - nuk ndiejnë kurrfarë kundërshtive në ndërtim shurdhërimi i fjalimeve moralizuese. Ata nuk kufizohen në gjetjen e fajit me kundërshtarët e tyre në emër të realizmit historik. Kur i taksojnë me frikacak, gënjeshtër, egoizëm dhe gjallëri, ata shumë mirë do të thotë të i dënojnë ata në emër të një moralizmi superior ndaj historisë. Po kështu, në lavdërime që i dhurojnë njëri-tjetrit ata lartësojnë virtytet e përjetshme, guximi, abnegation, kthjelltësia, integriteti. Mund të thuhet se të gjitha këto fjalë përdoren për qëllime

propagandistike, se kjo është vetëm çështje e qëllimit gjuhe. Por kjo është për të pranuar se kjo gjuhë është dëgjuar, që zgjon një jehojnë në zemrat e atyre të cilëve u drejtohet. Tani, as përbuzje dhe as nderimi do të kishte ndonjë kuptim nëse dikush i konsideronte veprimet e një burri si thjesht rezultante mekanike. Në mënyrë që burrat të indinjo-hen ose të admirojnë, ata duhet të jenë të vetëdijshëm për lirinë e tyre dhe të të tjerëve. Kështu, gjithçka ndodh brenda secilit njeri dhe në taktikat kolektive sikur të ishin burrat falas Por atëherë çfarë zbulimi mund të shpresojë t'i kundërvihet një humanizmi koherent dëshminë që njeriu sjell për të dhënë vetveten? Kështu që marksistët shpesh gjejnë vetë duhet të konfirmojnë këtë besim në liri, edhe nëse duhet pajtoni atë me vendosmëri sa më mirë që të munden.

Megjithatë, ndërsa ky koncesion është hequr prej tyre nga vetë praktika e veprim, është në emër të veprimit që ata përpiqen të dënojnë një filozofi të lirisë. Ata deklarojnë me autoritet se ekzistenca e lirisë do e bëjnë të pamundur çdo ndërmarrje të bashkërenduar. Sipas tyre, nëse individ i nuk ishin të detyruar nga bota e jashtme ta dëshironin këtë më shumë sesa atë, nuk do të kishte asgjë për ta mbrojtur atë nga tekat e tij. Këtu, në të ndryshme gjuhë, ne përsëri përmbushim akuzën e formuluar nga besimtari i respektuar i urdhëresat e mbinatyrshme. Në sytë e marksistit, si të krishterë, ajo duket se të veprosh lirshëm do të thotë të heqësh dorë nga justifikimi i veprimeve të dikujt. Kjo është një përmbysja kurioze e Kantianit “ju duhet; prandaj mundeni,” postulon Kant liria në emër të moralit. Marksisti, përkundrazi, deklaron: “Ju duhet; prandaj, nuk mundeni”. Për të veprimi i një njeriu duket i vlefshëm vetëm nëse njeriu nuk ka ndihmuar në vendosjen e tij duke ecur nga një lëvizje e brendshme. Për të pranuar mundësia ontologjike e një zgjedhjeje është tashmë të tradhtojë Kauzën. A e bën këtë do të thotë që qëndrimi revolucionar në çdo mënyrë heq dorë nga të qenurit moral qëndrim? Do të ishte logjike, pasi që kemi vërejtur me Hegelin se është vetëm për sa kohë që zgjedhja nuk realizohet në fillim se mund të vendoset si një zgjedhje morale. Por këtu përsëri mendimi marksist heziton. Përqesh etika idealiste që nuk kafshon në botë; por përqeshja e tij nënkupton se nuk mund të ketë etikë jashtë veprimit, jo se veprimi ul veten në nivelin e një procesi të thjeshtë natyror. Qiteshtë mjaft e qartë se ndërmarrja revolucionare ka një kuptim njerëzor. Vërejtja e Leninit [1], e cila thotë, në thelb, “Unë e quaj çdo veprim të dobishëm për veprimin moral të partisë; Unë e quaj atë imorale nëse është e dëmshme për partinë, “shkurton dy mënyra. Nga njëra anë, ai refuzon të pranojë vlera të vjetruara, por ai gjithashtu sheh në operacionin politik a manifestimi i plotë i njeriut si i domosdoshëm për të qenë

në të njëjtën kohë me të qenurit. Lenini refuzon të vendosë etikën në mënyrë abstrakte sepse ai do të thotë ta realizojë atë në mënyrë efektive. E megjithatë një ide morale është e pranishme në fjalë, shkrime dhe veprime të marksistëve. Contradshhtë kontradiktore, pra, të refuzosh me tmerr momentin e zgjedhja e cila është pikërisht momenti kur shpirti kalon në natyrë, momenti i përmbushjes konkrete të njeriut dhe moralit.

Ndërsa ne, sido që të jetë rasti, ne besojmë në liri. A është e vërtetë që ky besim duhet të na çojë drejt dëshpërimit? A duhet ta japim këtë paradoks kurioz: atë që nga momenti kur një burrë e një veten si të lirë, atij i ndalohet duke dëshiruar për ndonjë gjë?

Përkundrazi, na duket se duke u kthyer drejt kësaj lirie jemi duke shkuar për të zbuluar një parim të veprimit, diapazoni i të cilit do të jetë universal. tipar karakteristik i të gjithë etikës është të konsiderosh jetën e njeriut si një lojë që mund të fitohet ose të humbasë dhe t'i mësosh njeriut mjetet e fitimit. Tani, ne e kemi parë se skema origjinale e njeriut është e paqartë: ai dëshiron të jetë, dhe për të për aq sa ai përkon me këtë dëshirë, ai dështon. Të gjitha planet në të cilat kjo do të aktualizohen dënohen; dhe skajet e rrethuara nga këto planet mbeten mirage. Transcendenca njerëzore është e përfshirë kot në ato përpjekje të gabuara. Por njeriu gjithashtu dëshiron që të jetë një zbulim i qenies, dhe nëse ai përkon me këtë dëshirë, ai fiton, sepse fakti është se bota bëhet i pranishëm nga prania e tij në të. Por zbulimi nënkupton një të përhershme tension për të qenë në një distancë të caktuar, për të shkëputur një njeri nga bota, dhe të pohosh veten si një liri. Të uroj për zbulimin e botës dhe të pohosh veten si liri janë e njëjta lëvizje. Liria është burim nga burojnë të gjitha domethëniet dhe të gjitha vlerat. Shtë origjinali kusht i të gjithë justifikimit të ekzistencës. Njeriu që kërkon të justifikojë të tijin jeta duhet ta dëshirojë vetë lirinë absolutisht dhe mbi gjithçka tjetër. Në në të njëjtën kohë që kërkon realizimin e qëllimeve konkrete, veçanërisht projekte, ajo e kërkon vetveten në mënyrë universale. Nuk është një vlerë e gatshme e cila ofron veten nga jashtë për aderimin tim abstrakt, por duket (jo në planin e objektit, por në planin moral) si shkak i vetvetes. Eshte thirrjet domosdoshmërisht nga vlerat që vendos dhe përmes të cilave vendos vetveten. Nuk mund të vendosë një mohim të vetvetes, sepse në mohim në vetvete, do të mohonte mundësinë e ndonjë themeli. Të vetë do të moralshëm dhe për të qenë i lirë vetja është i njëjti vendim.

Duket se nocioni hegelian i “zhvendosjes” të cilit ne u mbështetëm a pak më parë tani po kthehet kundër nesh. Ekziston etika vetëm nëse është etike veprimi nuk është i pranishëm. Tani, Sartre deklaroi se çdo

njeri është i lirë, se atje nuk ka asnjë mënyrë që ai të mos jetë i lirë. Kur ai dëshiron t'i shpëtojë fatit të tij, ai është ende duke ikur lirisht prej saj. A nuk është e natyrshme kjo prani e një të thuash kështu liria kundërshton nocionin e lirisë etike? Çfarë kuptimi mund të ketë fjalët për të do veten të lirë, pasi që në fillim jemi të lirë? Është kontradiktore për të vendosur lirinë si diçka e pushtuar nëse në fillim është diçka e dhënë

Ky kundërshtim do të thoshte diçka vetëm nëse liria do të ishte një send ose një cilësi i lidhur natyrshëm me një gjë. Atëherë, në fakt, njeriu do ta kishte ose nuk e kanë atë Por fakti është se ajo bashkohet me vetë lëvizjen e kësaj realiteti i paqartë që quhet ekzistencë dhe që është vetëm duke e bërë vetveten të jetë; në një masë të tillë që është pikërisht vetëm duke pasur nevojë për t'u pushtuar që jep vetveten. Të bësh veten të lirë do të thotë të bësh kalimin nga natyra tek morali duke vendosur një liri të mirëfilltë në ngritjen origjinale të tonës ekzistenca.

Çdo njeri është fillimisht i lirë, në kuptimin që ai spontanisht e hedh veten në botë. Por nëse e konsiderojmë këtë spontanitet në vërtetësinë e tij, ai na shfaqet vetëm si një kontigjencë e pastër, një zgjim po aq budalla sa ajo klinika e atomit epikurian i cili u kthye në çdo moment nga çfarëdo çfarëdo drejtimi çfarëdo. Dhe ishte mjaft e nevojshme që atomi të mbërrinte diku Por lëvizja e saj nuk u justifikua nga ky rezultat i cili nuk ishte justifikuar janë zgjedhur. Mbeti absurde. Kështu, spontaniteti njerëzor gjithmonë projekton vetë drejt diçkaje. Psikoanalisti zbulon një kuptim edhe në veprime abortive dhe sulme të histerisë. Por në mënyrë që ky kuptim të justifikojnë kapërcimin që e zbulon, ajo vetë duhet të themelohet, e cila nuk do të jetë kurrë nëse nuk vendos ta gjej vetë. Tani, unë mund t'i shmangem kësaj zgjedhje. Ne kemi thënë se do të ishte kontradiktore me dashje vetveten jo të lirë. Por dikush mund të zgjedhë të mos e do veten të lirë. Në plogështi, moskokëçarje, kapriçiozitet, frikakak, padurim, dikush kundërshton kuptimin të projektit në momentin që e përcakton ai. Spontaniteti i subjekti atëherë është thjesht një palpitim i kotë i gjallë, lëvizja e tij drejt objekti është një fluturim, dhe në vetvete është një mungesë. Për ta shndërruar mungesën në prania, për ta shndërruar fluturimin tim në vullnet, duhet ta supozoj projektin tim pozitivisht. Nuk është çështje që të tërhiqemi në krejtësisht të brendshme dhe, për më tepër, lëvizje abstrakte të një spontaniteti të caktuar, por të aderimit në konkrete dhe lëvizje të veçantë me të cilën kjo spontanitet përcakton vetveten duke u futur vetë drejt një fundi. Throughshtë përmes këtij fundi që vendos se imja spontaniteti konfirmon vetveten duke reflektuar mbi vetveten. Pastaj, nga një i vetëm lëvizja, vullneti im, duke përcaktuar përmbajtjen e ak-

tit, legjitimohet prej tij. Arratisjen time drejt tjetrit e kuptoj si një liri kur, duke supozuar praninë e objektit, unë supozoj kështu para tij si një prani. Por kjo justifikimi kërkon një tension të vazhdueshëm. Projekti im nuk është themeluar kurrë; ajo e gjen vetveten. Për të shmangur ankthin e kësaj zgjedhje të përhershme, dikush mund të përpiqet të ikë në vetë objektin, të gllabërojë praninë e vet në të. Në servitut i seriozitetit, spontaniteti origjinal përpiqet të mohojë vetveten. Ajo përpiqet më kot, dhe ndërkohë nuk arrin të përmbushë veten si moral liria.

Në sapo kemi përshkruar vetëm aspektin subjektiv dhe formal të kësaj lirie. Por ne gjithashtu duhet të pyesim veten nëse dikush mund ta bëjë veten të lirë në ndonjë çështje, çfarëdo që të jetë. Së pari duhet vërejtur se ky vullnet është të zhvilluara në rrjedhën e kohës. Inshtë në kohë që synimi ndiqet dhe se liria konfirmon vetveten. Dhe kjo supozon se ajo është realizuar si një unitet në shpalosjen e kohës. Një i shpëton absurdit të klinikave vetëm nga duke i shpëtuar absurdit të momentit të pastër. Një ekzistencë nuk do të ishte në gjendje e gjeti veten nëse çast pas çasti shkërmoqet në asgjë. Kjo është arsyeja pse jo pyetja morale i paraqitet fëmijës për sa kohë që ai është akoma i paaftë të njohjes së vetvetes në të kaluarën ose të shikimit të vetes në të ardhmen. Shtë vetëm kur momentet e jetës së tij fillojnë të organizohen në sjellje që ai mundet vendos dhe zgjedh. Vlera e fundit të zgjedhur është e kufizuar dhe, reciprokisht, origjinaliteti i zgjedhjes manifestohet konkretisht përmes durimit, guximi dhe besnikëria. Nëse le pas një veprim të cilin e kam kryer, ai bëhet një gjë duke rënë në të kaluarën. Nuk është më asgjë veçse a fakt budalla dhe i paqartë. Në mënyrë që të parandaloj këtë metamorfozë, unë duhet kthehem vazhdimisht tek ajo dhe e justifikoj atë në unitetin e projektit në të cilin unë jam fejuar Vendosja e lëvizjes së tejkalimit tim kërkon që unë kurrë le të bie kot në vetvete, se unë e zgjas atë për një kohë të pacaktuar. Kështu unë nuk mund ta dëshiroj vërtet një fund sot, pa e dëshiruar atë në tërësi ekzistenca, për aq sa është e ardhmja e këtij momenti të tanishëm dhe për aq sa është e kaluara e tejkaluar e ditëve që do të vijnë. Vullneti është të angazhohem me veten time këmbëngul në vullnetin tim. Kjo nuk do të thotë që unë nuk duhet të synoj ndonjë të kufizuar fundi Mund të dëshiroj absolutisht dhe përgjithmonë një zbulim të një momenti. Kjo do të thotë se vlera e këtij fundi provizor do të konfirmohet për një kohë të pacaktuar. Por ky konfirmim i gjallë nuk mund të jetë thjesht sositës dhe verbal. Eshte kryhet në një akt. Qëllimi drejt të cilit unë tejkaloj veten duhet të shfaqet mua si një pikë nisje drejt një akti të ri të tejkalimit. Kështu, një krijues liria

zhvillohet për fat të mirë, pa u shndërruar kurrë në një vërtetësi të pajustificuar. Krijuesi mbështetet në krijimet e përparme në mënyrë që të krijojë mundësinë të krijimeve të reja. Projekti i tij i tanishëm përqafton të kaluarën dhe vendos besim në lirinë e ardhshme, një besim i cili nuk zhgënjehet kurrë. Ajo zbulon duke qenë në fund të një zbulimi të mëtejshëm. Në çdo moment liria konfirmohet përmes gjithë krijimit.

Sidoqoftë, njeriu nuk e krijon botën. Ai arrin të zbulojë vetëm atë përmes rezistencës që bota i kundërvihet atij. Vullneti përcaktohet vetëm duke ngritur pengesa, dhe nga kushtëzimi i vërtetësisë i caktuar pengesat le të pushtohen, dhe të tjerët jo. Kjo është ajo që Dekarti u shpreh kur tha se liria e njeriut është e pafund, por e tij fuqia është e kufizuar. Si mund të pajtohet prania e këtyre kufijve me ideja e një lirie që konfirmon veten si një unitet dhe një lëvizje e pacaktuar?

Përballë një pengese që është e pamundur të kapërcehet, kokëfortësia është budalla Nëse vazhdoj të rrah grushtin tim mbi një mur guri, liria ime shteron veten në këtë gjest të padobishëm pa arritur të japë vetveten a përmbajtja. Zhvlerëson vetveten në një situatë të kotë. Megjithatë, vështirë se ekziston një virtut më i trishtuar se dorëheqja. Shndërrohet në fantazma dhe kontigjente zbulon projekte të cilat në fillim ishin krijuar si vullnet dhe liri. Një i ri ka shpresuar në një jetë të lumtur ose të dobishme ose të lavdishme. Nëse njeriu ai është bërë vështirë i këtyre përpjekjeve të gabuara të adoleshencës së tij me të indiferenca e zhgënjyer, atje janë, të ngrirë përgjithmonë në të kaluarën e vdekur. Kur një përpjekje dështon, dikush deklaron me hidhërim se ai ka humbur kohë dhe ka humbur kot fuqitë e tij. Dështimi dënon tërë atë pjesë të vetes që kemi pasur e angazhuar në përpjekje. Ishte për t'i shpëtuar kësaj dileme që predikuan stoikët indiferencë Ne me të vërtetë mund të pohojmë lirinë tonë kundër të gjitha shtrëngimeve nëse jemi ranë dakord të heqin dorë nga veçantia e projekteve tona. Nëse një derë refuzon të hapur, le të pranojmë të mos e hapim dhe atje jemi të lirë. Por duke e bërë atë, dikush arrin vetëm të shpëtojë një nocion abstrakt të lirisë. Isshtë zbrazur nga të gjitha përmbajtja dhe e gjithë e vërteta. Fuqia e njeriut pushon të jetë e kufizuar sepse është anulohet. Theshtë e veçanta e projektit që përcakton kufizimi i fuqisë, por është gjithashtu ai që i jep projektit përmbajtjen e tij dhe lejon që ajo të ngrihet. Ka njerëz që janë të mbushur me një tmerr të tillë ideja e një disfate që ata e mbajnë veten e tyre për të mos bërë asgjë. Por askush nuk do të ëndërronte ta konsideronte këtë pasivitet të zymtë si triumfin e liria.

E vërteta është që në mënyrë që liria ime të mos rrezikoj të vuaj në hidhërim kundër pengesën që ka ngritur vetë angazhimi i saj, në mënyrë

që të mund të ndodhë vazhdoni akoma lëvizjen e saj përballë dështimit, duhet, duke dhënë në vetvete një përmbajtje të veçantë, synoni me anë të saj në një fund që nuk është asgjë tjetër por saktësisht lëvizja e lirë e ekzistencës. Mendimi popullor është mjaft drejtë në admirimin e një njeriu i cili, pasi ishte shkatërruar ose kishte pësuar një aksident, di si të fitojë epërsinë, domethënë të rinovojë angazhimin e tij në bota, duke pohuar fuqimisht pavarësinë e lirisë në lidhje të sendit. Kështu, kur i sëmuri Van Gogh pranoi me qetësi perspektivën e a e ardhmja në të cilën ai nuk do të ishte në gjendje të pikturonte më, nuk kishte asnjë steril dorëheqja. Për të piktura ishte një mënyrë personale e jetës dhe e komunikimit me të tjerët që në një formë tjetër mund të vazhdohet edhe në azil. e kaluara do të integrohet dhe liria do të konfirmohet në një heqje dorë nga ky lloj. Do të jetohet si në zemërim ashtu edhe në gëzim. Në thyerje zemre, sepse projekti pastaj grabitet nga veçantia e tij - ai sakrifikon mishin e tij dhe gjaku Por në gëzim, pasi që në momentin që dikush e lëshon veten, ai përsëri gjen duart e tij të lira dhe të gatshëm të shtrihen drejt një të ardhmeje të re. Por ky akt i duke kaluar përtej është e mundshme vetëm nëse ajo që përmbajtja ka për qëllim nuk është për të ndaloni të ardhmen, por, përkundrazi, të planifikoni mundësi të reja. Kjo na kthen me një rrugë tjetër në atë që kishim treguar tashmë. Liria ime nuk duhet të kërkojë të bllokojë qenien por ta zbulojë atë. Zbulimi është kalimi nga qenia në ekzistencë. Qëllimi që synon liria ime është pushtimi i ekzistencës përgjatë dendësisë gjithmonë joadekuate të qenies.

Sidoqoftë, një shpëtim i tillë është i mundur vetëm nëse, përkundër pengesave dhe dështimeve, a njeriu ruan largimin e së ardhmes së tij, nëse situata hapet më shumë mundësitë për të. Në rast se kapërcimi i tij është prerë nga qëllimi i tij ose nuk ka më asnjë ndalim mbi objektet që mund t'i japin asaj një përmbajtje të vlefshme, spontaniteti i tij shpërndahet pa gjetur asgjë. Atëherë ai nuk mundet justifikojnë ekzistencën e tij pozitivisht dhe ai e ndjen kontigjencën e saj me të mjeruar neveri Nuk ka asnjë mënyrë më të neveritshme për të ndëshkuar një njeri sesa ta detyrosh atë kryej veprime që nuk kanë kuptim për të, si kur zbrazet dhe mbush i njëjti hendek për një kohë të pacaktuar, kur dikush bën marshimin e ushtarëve që ndëshkohen lart e poshtë, ose kur dikush e detyron një shkollë të kopjojë linjat. Revoltat shpërthyen në Itali në shtator 1946 sepse të papunët ishin vendosur të thyejnë guralecë i cili nuk i shërbeu asnjë qëllimi. Siç dihet, kjo ishte edhe dobësia e cila shkatërroi punëtoritë kombëtare në 1848. Ky mistifikim i padobishëm përpjekja është më e patolerueshme se lodhja. Burgimi i përjetshëm është më i shumti e tmerrshme e ndëshkimeve sepse ajo ruan ekzis-

tencën në vërtetësinë e saj të pastër por e ndalon të gjithë legjitimimin. Një liri nuk mund ta bëjë vetë pa dëshirën vetë si një lëvizje e pacaktuar. Ajo duhet të hedhë poshtë absolutisht kufizimet të cilat arrestojnë drejtimin e saj drejt vetvetes. Ky refuzim merr një pozitiv aspekt kur kufizimi është i natyrshëm. Dikush e refuzon sëmundjen duke e shëruar atë. Por përsëri merr aspektin negativ të revoltës kur shtypësi është një liria e njeriut. Nuk mund të mohohet qenia: vetvetiu është, dhe mohimi nuk ka asnjë mbaje këtë qenie, këtë pozitivitet të pastër; nuk i shpëton kësaj plotësie: një shtëpi e shkatërruar është një gërmadhë; një zinxhir i prishur është hekur skrap: një arrin vetëm domethënia dhe, përmes saj, për vete që projektohet atje; të në vetvete nuk mbart asgjë në zemrën e saj dhe mund të asgjësohet, qoftë në vetë ngritja e ekzistencës së saj ose përmes botës në të cilën ekziston. burgu refuzohet si i tillë kur i burgosuri arratiset. Por revoltë, për aq sa është lëvizje e pastër negative, mbetet abstrakte. Isshtë përmbushur si liri vetëm duke u kthyer te pozitivja, domethënë duke i dhënë vetes një përmbajtje përmes veprim, arratisje, luftë politike, revolucion. Transcendencja njerëzore atëherë kërkon, me shkatërrimin e situatës së dhënë, tërë të ardhmen e cila do të rrjedhë nga fitorja e saj. Ajo rifillon raportin e saj të pacaktuar me vetveten. Ka situata të kufizuara kur kjo kthim në pozitive është e pamundur, ku e ardhmja bllokohet rrënjësisht. Revolta mund të arrihet vetëm në refuzimi përfundimtar i situatës së imponuar, në vetëvrasje.

Mund të shihet se, nga njëra anë, liria gjithmonë mund të shpëtojë vetveten, për të është realizuar si një zbulim i ekzistencës përmes vetë dështimeve të saj, dhe kjo mund përsëri konfirmoni veten me një vdekje të zgjedhur lirisht. Por, nga ana tjetër, situatat që ajo zbulon përmes projektit të saj ndaj vetvetes nuk shfaqen si ekuivalente. Ajo i konsideron si situata të privileguara ato që e lejojnë atë realizoj veten si lëvizje të pacaktuar; domethënë dëshiron të kalojë përtej gjithçka që kufizon fuqinë e saj; e megjithatë, kjo fuqi është gjithmonë e kufizuar. Kështu, ashtu si jeta identifikohet me vullnetin për të jetuar, liria gjithmonë shfaqet si lëvizje çlirimtare. Isshtë vetëm duke zgjatur vetveten përmes lirinë e të tjerëve që arrin ta tejkalojë vetë vdekjen dhe ta realizojë vetë si një unitet i pacaktuar. Më vonë do të shohim se cilat probleme i tillë ngre marrëdhëniet. Tani për tani mjafton që ne të kemi vërtetoi faktin se fjalët “të do të lirë veten” kanë një pozitiv dhe kuptim konkret. Nëse njeriu dëshiron të shpëtojë ekzistencën e tij, siç mundet vetëm ai vetë bëj, spontaniteti i tij origjinal duhet të ngrihet në kulmin e lirisë morale nga duke e marrë veten si qëllim përmes zbulimit të një përmbajtjeje të veçantë.

Por menjëherë ngrihet një pyetje e re. Nëse njeriu ka një dhe vetëm një rrugë për të përveç ekzistencës së tij, si mund të zgjedhë ai të mos e zgjedhë atë në të gjitha rastet? Si është një dëshirë e keqe e mundur? Ne e takojmë këtë problem në të gjitha etiket, pasi që është saktësisht mundësia e një vullneti të çoroditur që i jep një kuptim të ideja e vërtetë. Ne e dimë përgjigjen e Sokratit, të Platonit, të Spinozës: “Askush është me dëshirë e keqe “. Dhe nëse e mira është një gjë transcendentë që është pak a shumë e huaj për njeriun, dikush imagjinoi se gabimi mund të shpjegohet me gabim. Por nëse dikush pranonte që bota morale është bota e dëshiruar vërtet nga njeriu, të gjitha eliminohet mundësia e gabimit. Për më tepër, në etikën kantiane, e cila është në origjinin e të gjitha etikave të autonomisë, është shumë e vështirë të japësh llogari për një vullnetin e keq. Ndërsa arrihet zgjedhja e karakterit të tij që bën subjekti në botën e kuptueshme nga një vullneti thjesht racional, nuk mund të kuptohet sesi kjo e fundit e refuzon shprehimisht ligjin që i jep vetes. Por kjo është sepse Kantizmi e përcaktoi njeriun si një pozitivitet të pastër, dhe për këtë arsye ai njihet asnjë mundësi tjetër tek ai përveç rastësisë me veten e tij. Ne, gjithashtu, përcaktojmë morali nga ky aderim ndaj vetvetes; dhe kjo është arsyeja pse ne themi se njeriu nuk mundet vendos pozitivisht midis mohimit dhe supozimit të lirisë së tij, për posa të vendosë, ai e merr përsipër. Ai nuk mund pozitivisht nuk do të jetë falas për një vullnet të tillë do të ishte vetëshkatërruese. Vetëm, ndryshe nga Kant, ne e bëjmë nuk e shoh njeriun si një vullnet pozitiv. Përkundrazi, ai është i pari përcaktohet si një negativitet. Ai është i pari në një distancë nga vetja e tij. Ai mundet përkojnë me veten e tij vetëm duke rënë dakord të mos bashkohet kurrë me veten e tij. Ka brenda tij një lojë e përhershme me negativin, dhe ai shpëton vetë, ai i shpëton lirisë së tij. Dhe është pikërisht sepse është një vullnet i keq këtu është e mundur që fjalët “të do të lirë veten” kanë një kuptim. Prandaj, jo vetëm pohojmë se doktrina ekzistencialiste lejon shtjellimin të një etike, por madje na shfaqet si e vetmja filozofi në të cilën një etika ka vendin e vet. Sepse, në një metafizikë të kapërcimit, në klasiken kuptimi i termit, e keqja reduktohet në gabim; dhe në filozofinë humaniste atë është e pamundur të merret parasysh, njeriu përcaktohet si i plotë në një të plotë botë. Vetëm ekzistencializmi i jep - si fetë - një rol të vërtetë të keqes, dhe është ndoshta kjo që i bën gjykimet e saj kaq të zymta. Burrave nuk u pëlqen e ndiejnë veten në rrezik. Megjithatë, kjo është për shkak se ekzistojnë rreziqe reale, reale dështimet dhe dënimi i vërtetë tokësor që fjalë si fitorja, mençuria ose gëzimi kanë kuptim. Asgjë nuk vendoset paraprakisht, dhe kjo është për shkak se njeriu ka vendosur diçka për

të humbur dhe sepse ai mund të humbasë edhe ai mund të fitojë.

Prandaj, në vetë gjendjen e njeriut hyn mundësia e jo duke përmbushur këtë kusht. Për ta përmbushur atë ai duhet ta marrë veten si një qenia që “e bën vetveten mungesë të qenies në mënyrë që të mund të ketë”. Por hileja e pandershmërisë lejon të ndalet në çdo moment çfarëdo. Dikush mundet hezitoni ta bëni vetveten mungesë qenieje, dikush mund të tërhiqet para ekzistencës, ose dikush mund të pohojë në mënyrë të gabuar veten si qenie, ose të pohojë veten si asgjë. Dikush mund ta kuptojë lirinë e tij vetëm si një pavarësi abstrakte, ose, në përkundrazi, refuzoni me dëshpërim distancën e cila na ndan nga qenia. Të gjitha gabimet janë të mundshme pasi njeriu është një negativitet dhe ato motivohen nga ankthin që ndien përpara lirisë së tij. Konkretisht, burrat rrëshqasin në mënyrë jo koherente nga një qëndrim në tjetrin. Ne do të kufizohemi në duke përshkruar në formën e tyre abstrakte ato që sapo kemi treguar.

II Liria personale dhe të tjerët

Pakënaqësia e njeriut, thotë Dekarti, është për shkak se ai kishte qenë për herë të parë fëmijë. Dhe me të vërtetë zgjedhjet fatkeqe që bëjnë shumica e burrave mund të shpjegohen nga fakti që ato kanë ndodhur në bazë të fëmijërisë. Fëmijës situata karakterizohet nga gjetja e tij e hedhur në një univers i cili ai nuk ka ndihmuar në krijimin, e cila është modeluar pa të, dhe e cila i shfaqet atij si një absolute ndaj së cilës ai mund të nënshtrohet vetëm. Në sytë e tij, shpikjeve, fjalëve, zakoneve dhe vlerave njerëzore u jepen fakte, po aq të pashmangshme qielli dhe pemët. Kjo do të thotë se bota në të cilën ai jeton është një botë serioze, pasi karakteristikë e shpirtit të seriozitetit është të konsiderojini vlerat si gjëra të gatshme. Kjo nuk do të thotë që fëmija vetë është serioz. Përkundrazi, atij i lejohet të luajë, të harxhojë të tijat ekzistencën lirisht. Në rrethin e fëmijës së tij ai ndjen se mundet me pasion të ndjekë dhe të arrijë me gëzim qëllimet që i ka vendosur vetes. Por nëse ai përmbush këtë përvojë në të gjithë qetësinë, është pikërisht për shkak se fusha e hapur për subjektivitetin e tij duket e parëndësishme dhe e butë në vetvete sytë Ai e ndjen veten të lumtur të papërgjegjshëm. Bota e vërtetë është ajo e të rriturve ku i lejohet vetëm të respektojë dhe të bindet. Viktima naive e mirazhit për të tjerët, ai beson në qenien e prindërve dhe mësuesve të tij. Ai i merr ata për hyjnitë që përpiqen kot të jenë dhe pamja e të cilëve u pëlqen të huazojnë para syve të tij zgjuar. Shpërblime, ndëshkime, çmime, fjalët e lavdërimit ose të fajësimit futin tek ai bindjen se ekziston një e mirë

dhe një e keqe e cila si një diell dhe një hënë ekziston si përfundon në vetvete. Në tij univers i gjërave të caktuara dhe thelbësore, nën sytë e sovranit të persona të rritur, ai mendon se edhe ai ka qenë në një të caktuar dhe mënyrë thelbësore. Ai është një djalë i vogël i mirë ose mashtrues; ai kënaqet duke qenë kështu. Nëse diçka thellë brenda tij e kundërshton bindjen e tij, ai e fsheh këtë papërsosmëri. Ai ngushëllon veten për një mospërputhje që i atribuohet moshën e tij të re duke shpresuar në të ardhmen. Më vonë edhe ai do të bëhet një statujë e madhe imponuese. Ndërsa pret, ai luan duke qenë, duke qenë një shenjtor, a hero, një gllënjikë. Ai e ndjen veten si ato modele, imazhet e të cilave janë skicuar në librat e tij në goditje të gjera, pa mëdyshje: eksplorues, brigand, motra e bamirësisë. Kjo lojë e të qenit serioz mund të marrë një rëndësi të tillë në jetën e fëmijës që ai vetë të bëhet seriozisht. Ne i dimë të tilla fëmijë që janë karikatura të të rriturve. Edhe kur gëzimi i ekzistencës është më e forta, kur fëmija braktis veten ndaj tij, ai e ndjen veten të mbrojtur kundër rrezikut të ekzistencës nga tavani që kanë brezat njerëzorë ndërtuar mbi kokën e tij. Dhe për shkak të kësaj gjendja e fëmijës (megjithëse mund të jetë i pakënaqur në aspekte të tjera) është i privilegjuar metafizikisht. Normalisht fëmija i shpëton ankthit të lirisë. Ai mundet, nëse i pëlqen, të jetë i paepur, dembel; tekat e tij dhe gabimet e tij shqetësojnë vetëm atë. Ata nuk bëjnë peshojnë mbi tokë. Ata nuk mund të bëjnë një dëm në rendin e qetë të një bote e cila ekzistonte para tij, pa të, ku ai është në një gjendje sigurie nga vrytytin e shumë të parëndësishme të tij. Ai mund të bëjë pa u ndëshkuar çdo gjë që i pëlqen. Ai e di që asgjë nuk mund të ndodhë kurrë përmes tij; gjithçka është tashmë dhënë; veprimet e tij nuk përfshijnë asgjë, madje as vetë.

Ka qenie, jeta e të cilave rrëshqet në një botë foshnjore sepse, duke pasur janë mbajtur në një gjendje të servitutit dhe injorancës, ata nuk kanë asnjë mënyrë për të duke thyer tavanin i cili është shtrirë mbi kokat e tyre. Ashtu si fëmija, ata mund të ushtrojnë lirinë e tyre, por vetëm brenda këtij universi që është vendosur përpara tyre, pa to. Ky është rasti, për shembull, i skllëvërve të cilët nuk e kanë ngritur veten në vetëdijen e skllavërisë së tyre. Jugore mbjellësit nuk ishin krejt në gabim në marrjen në konsideratë të zezakëve të cilët iu nënshtruan në mënyrë të matur paternalizmit si “fëmijë të rritur”. Në masën e se ata respektuan botën e të bardhëve situatën e skllëvërve të zinj ishte pikërisht një situatë infantile. Kjo është gjithashtu situata e grave në shumë civilizime; ata mund t’u nënshtrohen vetëm ligjeve, perëndive, zakoneve, dhe të vërtetat e krijuara nga meshkujt. Edhe sot në vendet perëndimore, mes gratë që nuk kanë pasur në punën e tyre një mësim

lirie, ekzistojnë akoma shumë që strehohen nën hijen e njerëzve; ata adoptojnë pa diskutoni mendimet dhe vlerat e njohura nga burri i tyre ose i dashuri i tyre, dhe kjo i lejon ata të zhvillojnë cilësi femënore të cilave u ndalohej të rriturit sepse bazohen në një ndjenjë papërgjegjësie. Nëse çfarë është quhet kotësia e grave shpesh ka kaq shumë hijeshi dhe hir, nëse ndonjëherë ka një karakter me të vërtetë lëvizës, është sepse manifeston një person të pastër dhe falas shije për ekzistencë, si lojërat e fëmijëve; është mungesa e serioze Gjëja për të ardhur keq është se në shumë raste kjo mosmendim, këtë gëzim, këto shpikje simpatike nënkuptojnë një bashkëpunim të thellë me botën të burrave, të cilët me shumë mirësi duket se po i kundërshtojnë dhe është gabim befasohuni, pasi struktura që i strehon ata duket se është në rrezik, për të parë gratë e ndjeshme, të zgjuara dhe me dritën e mendjes tregojnë veten e tyre më të vështirë, më të hidhur, madje edhe më të furishëm apo mizorë se zotërit e tyre. Thënkohet atëherë që ne të zbulojmë ndryshimin që i dallon ata nga një fëmijë aktual: situata e fëmijës i imponohet, ndërsa grua (dua të them grua perëndimore e sotme) e zgjedh atë ose të paktën bie dakord për të. Injoranca dhe gabimi janë fakte po aq të pashmangshme sa muret e burgut. Skllavi negro i shekulli i tetëmbëdhjetë, grua muhamedane e mbyllur në një harem nuk ka nr instrument, qoftë në mendim apo nga habia ose zemërimi, i cili i lejon ata për të sulmuar civilizimin i cili i shtyp ata. Sjellja e tyre është e përcaktuar dhe mund të gjykohej vetëm brenda kësaj situatë të dhënë, dhe është e mundur që në kjo situatë, e kufizuar si çdo situatë njerëzore, ata realizojnë një perfekt pohimi i lirisë së tyre. Por sapo shfaqet një mundësi e çlirimit, është dorëheqja e lirisë për të mos shfrytëzuar mundësinë, a dorëheqje që nënkupton pandershmëri dhe që është një faj pozitiv.

Fakti është se është shumë e rrallë që bota infantile të mbajë veten përtej adoleshencës. Që nga fëmijëria, të metat fillojnë të zbulohen në të. Me habia, revolta dhe mosrespektimi i fëmijës pak nga pak pyet veten, “Pse duhet të veproj në atë mënyrë? Çfarë dobie ka? Dhe çfarë do të ndodhë nëse veproj menyrë tjetër?” Ai zbulon subjektivitetin e tij; ai zbulon atë të të tjerëve. Dhe kur arrin në moshën e adoleshencës ai fillon të lëkundet sepse ai vëren kontradiktat midis të rriturve si dhe hezitimet e tyre dhe dobësi. Burrat pushojnë së dukuri sikur të ishin perëndi, dhe në të njëjtën kohë adoleshenti zbulon karakterin njerëzor të realitetit për të. Gjuhe, zakonet, etika dhe vlerat e kanë burimin te këto krijesa të pasigurta. Ka ardhur momenti kur edhe ai do të thirret për të marrë pjesë funksionimi i tyre; veprimet e tij rëndojnë mbi tokë po aq sa ato të njerëzve të tjerë. Ai do të duhet të zgjedhë dhe të

vendosë. Compshtë e kuptueshme se është e vështirë për të atë për të jetuar këtë moment të historisë së tij, dhe kjo është pa dyshim më e thella arsye për krizën e adoleshencës; individi më në fund duhet të marrë të tijat subjektiviteti.

Nga një këndvështrim, shembja e botës serioze është një çlirim. Edhe pse ishte i papërgjegjshëm, fëmija gjithashtu e ndjeu veten të pambrojtur më parë fuqi të errëta që drejtonin rrjedhën e gjërave. Por sido që të jetë gëzimi ky çlirim mund të jetë, nuk është pa konfuzion i madh që adoleshenti e gjen veten të hedhur në një botë që nuk është më e gatshme, gjë që duhet të jetë i bërë; ai është i braktisur, i pajustificuar, pre e një lirie që nuk është më i lidhur me zinxhirë nga çdo gjë. Çfarë do të bëjë ai përballë kësaj situate të re? Ky është momenti kur ai vendos. Nëse ajo që mund të quhet e natyrshme historia e një individi, komplekset e tij afektive, etj varen mbi të gjitha në fëmijërinë e tij, është adoleshenca ajo që shfaqet si momenti i moralit zgjedhje. Liria më pas zbulohet dhe ai duhet të vendosë për qëndrimin e tij në fytyra e tij. Pa dyshim, ky vendim gjithmonë mund të rishikohet, por fakti është se shndërrimet janë të vështira sepse bota reflekton përsëri mbi ne a zgjedhje e cila konfirmohet përmes kësaj bote të cilën e ka modeluar. Kështu, a gjithnjë e më shumë formohet rrethi rigoroz nga i cili gjithnjë e më shumë nuk ka gjasa të shpëtojë. Prandaj, fatkeqësia që i vjen njeriut si rezultat nga fakti që ai ishte fëmijë është se liria e tij u fsheh për herë të parë atë dhe se gjatë gjithë jetës së tij ai do të jetë nostalgjik për kohën kur nuk e bëri njohin kërkesat e saj.

Kjo fatkeqësi ka akoma një aspekt tjetër. Zgjedhja morale është e lirë, dhe për këtë arsye e paparashikueshme. Fëmija nuk përmban burrin që do të bëhet. Megjithatë, është gjithmonë në bazë të asaj që ka qenë që një njeri vendos për atë që dëshiron te behesh. Ai i tërheq motivimet e qëndrimit të tij moral nga brenda karakter të cilin ai i ka dhënë vetes dhe nga brenda universit që është i tij korrelativ. Tani, fëmija ngriti këtë karakter dhe këtë univers pak nga pak pak, pa parashikuar zhvillimin e tij. Ai ishte injorant për shqetësimin aspekt i kësaj lirie të cilën ai po e ushtronte pa vëmendje. Ai qetësisht e braktisi veten tek tekat, të qeshurat, lotët dhe zemërimin që iu duk nuk kanë asnjë të nesërme dhe asnjë rrezik, dhe prapëseprapë ato lënë gjurmë të paefektshme atij. Drama e zgjedhjes origjinale është se ajo vazhdon moment për moment për një tërë jetën, se kjo ndodh pa arsye, para ndonjë arsye, që liria është atje sikur të ishte e pranishme vetëm në formën e kontigjencës. Kjo kontigjenca rikujton, në një farë mënyre, arbitraritetin e hirit të shpërndarë nga Zoti në doktrinën kalviniste. Edhe këtu ekziston një lloj paracaktimi lëshimi jo nga një tirani e jashtme

por nga funksionimi i subjektit vetveten. Vetëm, ne mendojmë se njeriu ka gjithnjë një rekurs të mundshëm ndaj vetvetes. Nuk ka zgjedhje aq fatkeqe saqë ai nuk mund të shpëtohet.

Shtë në këtë moment justifikimi - një moment i cili shtrihet në të gjithë atë e tërë jeta e të rriturve - që qëndrimi i njeriut vendoset në një plan moral. spontaniteti i kushtëzuar nuk mund të gjykohej në emër të lirisë. Megjithatë një fëmijë tashmë ngjall simpati ose antipati. Çdo njeri e hedh veten në botë duke e bërë veten mungesë të qenies; ai kontribuon në këtë mënyrë në riinvestimin e tij me domethënie njerëzore. Ai e zbulon atë. Dhe në këtë lëvizje edhe më së shumti të dëbuarit ndonjëherë ndiejnë gëzimin e ekzistencës. Ata pastaj manifestojnë ekzistencën si a lumturia dhe bota si burim gëzimi. Por i takon secilit të bëjë vetë mungesa e aspekteve pak a shumë të ndryshme, të thella dhe të pasura të qenies. Ajo që quhet gjallëri, ndjeshmëri dhe inteligjencë nuk janë të gatshme cilësitë, por një mënyrë për të hedhur veten në botë dhe për të zbuluar qenie Pa dyshim, secili e hedh veten në të në bazë të tij mundësitë fiziologjike, por trupi në vetvete nuk është një fakt i vrazhdë. Ajo shpreh marrëdhënien tonë me botën, dhe kjo është arsyeja pse ajo është një objekt i simpatia ose neveri. Dhe nga ana tjetër, nuk përcakton asnjë sjellje. Atje është gjallëri vetëm me anë të bujarisë së lirë. Inteligjenca supozon vullnet të mirë, dhe, anasjelltas, një njeri nuk është kurrë budalla nëse përshtat gjuhën e tij dhe të tij sjellja ndaj kapaciteteve të tij dhe ndjeshmëria nuk është asgjë tjetër përveç pranisë i cili është i vëmendshëm ndaj botës dhe ndaj vetvetes. Shpërblimi për këto cilësitë spontane bëjnë çështje nga fakti që ato japin domethënie dhe qëllimet shfaqen në botë. Ata zbulojnë arsyet e ekzistimit. Ata na konfirmojnë në krenarinë dhe gëzimin e fatit tonë si njeri. Në masën që ata ekzistojnë në një individ ata zgjojnë akoma simpati, edhe nëse e ka bërë veten të urryer nga kuptimi që ai i ka dhënë jetës së tij. Unë kam dëgjuar të thuhet se në gjyqi i Nurembergut Goering ushtroi një farë fuqie joshëse mbi gjyqtarët e tij për shkak të gjallërisë që buroi prej tij.

Nëse do të përpiqeshim të krijojmë një lloj hierarkie midis njerëzve, do ta vendosnim ata që janë zhveshur nga kjo ngrohtësi e gjallë - turpësia që Ungjilli flet - në shkallën më të ulët të shkallës. Të ekzistosh do të thotë ta bësh veten a mungesa e qenies; është ta hedhësh veten në botë. Ata që pushtojnë vetë në frenimin e kësaj lëvizje origjinale mund të konsiderohen si nën-burra. Ata kanë sy dhe veshë, por që nga fëmijëria e tyre e bëjnë vetë i verbër dhe i shurdhër, pa dashuri dhe pa dëshirë. Kjo apati manifeston a frika themelore përballë ekzistencës, përballë rreziqeve dhe tensione që nënkupton. Nën-njeriu e refuzon

këtë “pasion” që është i tij gjendja njerëzore, copëzimi dhe dështimi i asaj shtytjeje drejt qenies e cila gjithmonë e humb qëllimin e saj, por që në këtë mënyrë është vetë ekzistenca që ai refuzon

Një zgjedhje e tillë konfirmon menjëherë vetveten. Ashtu si një piktor i keq, nga një beqar lëvizje, pikturon piktura të këqija dhe është i kënaqur me to, ndërsa në një vepër me vlerë artisti menjëherë njihet kërkesën e një lloji më të lartë puna, në të njëjtën mënyrë varfëria origjinale e projektit të tij përjashton nën-njeriun nga kërkimi për ta legjitimuar atë. Ai zbulon rreth tij vetëm një të parëndësishme dhe bota e shurdhër. Si mundet që kjo botë e zhveshur të zgjojë brenda tij ndonjë dëshirë ndjehen, për të kuptuar, për të jetuar? Sa më pak që ai ekziston, aq më pak ka arsye për të ai të ekzistojë, pasi që këto arsye krijohen vetëm nga ekzistuese.

Megjithatë, ai ekziston. Me faktin e kapërcimit të vetvetes ai tregon të sigurta qëllimet, ai kufizon disa vlera. Por ai menjëherë i zbardh këto të pasigurta hijet. E gjithë sjellja e tij tenton drejt eliminimit të qëllimeve të tyre. Nga mospërputhja e planeve të tij, nga tekta e tij të rastit, ose nga indiferenca e tij, ai zvogëlon në hiç kuptimin e tejkalimit të tij. Veprat e tij nuk janë kurrë zgjedhje pozitive, vetëm fluturime. Ai nuk mund ta parandalojë veten të jetë një prania në botë, por ai e ruan këtë prani në rrafshin e zhveshur faktikiteti. Sidoqoftë, nëse një burri do të lejohej të ishte një fakt i egër, ai do të bashkohej me pemët dhe guralecët të cilët nuk janë të vetëdijshëm se ekzistojnë; ne do të konsiderojini këto jetë të errëta me indiferencë. Por nën-njeriu zgjon përbuzje, domethënë, dikush e njih atë të jetë përgjegjës për veten e tij në moment që dikush e akuzon atë se nuk dëshiron vetë. - Fakti është se asnjë njeri është një e dhënë që pësohet pasivisht; refuzimi i ekzistencës është akoma një mënyrë tjetër e ekzistencës; askush nuk mund ta dijë paqen e varrit ndërsa ai është i gjallë Aty kemi humbjen e nën-njeriut. Ai do të donte të harronte veten, për të qenë injorant ndaj vetvetes, por asgjëja që është në zemër e njeriut është edhe vetëdija që ai ka për veten e tij. Negativiteti i tij është zbuluar pozitivisht si ankth, dëshirë, tërheqje, copëtim, por sa i përket kthimi i mirëfilltë në pozitiv, nën-njeriu i shmanget asaj. Ai ka frikë nga duke u përfshirë në një projekt pasi ka frikë se mos shpëputet dhe si rrjedhojë të qenit në një gjendje rreziku para së ardhmes, në mes të saj mundësitë. Në këtë mënyrë ai udhëhiqet të strehohet në vlerat e gatshme të bota serioze. Ai do të proklamojë mendime të caktuara; ai do të strehohet pas një etikete; dhe për të fshehur indiferencën e tij ai do ta braktisë veten me gatishmëri deri te shpërthimet verbale apo edhe dhuna fizike. Një ditë, një monarkist, tjetra ditë, një anarkist, ai është më

lehtë anti-semitik, anti-klerik, ose anti-republikan. Kështu, edhe pse ne e kemi përcaktuar atë si një mohim dhe një fluturim, nën-njeriu nuk është një krijesë e padëmshme. Ai e kupton veten në botë si një forcë e verbër e pakontrolluar të cilën çdokush mund të marrë nën kontroll. Në linçime, në pogromet, në të gjitha lëvizjet e mëdha të përgjakshme të organizuara nga fanatizmi i serioziteti dhe pasioni, lëvizjet ku nuk ka rrezik, ata që bëjnë ato puna aktuale e ndyrë rekrutohet nga nën-burrat. Kjo është arsyeja pse çdo njeri kush do vetë të lirë brenda një bote njerëzore të modeluar nga burra të lirë do të jetë kështu neveriten nga nën-burrat. Etika është triumfi i lirisë mbi faktin, dhe nën-njeriu ndjen vetëm vërtetësinë e ekzistencës së tij. Në vend që të zmadhohet mbretërimin e njeriut, ai kundërshton rezistencën e tij inerte ndaj projekteve të burra të tjerë. Asnjë projekt nuk ka kuptim në botë i zbuluar nga një ekzistencë e tillë. Njeriu përcaktohet si një fluturim i egër. Bota rreth tij është e zhveshur dhe jo koherente. Asgjë nuk ndodh kurrë; asgjë nuk meriton dëshirë ose përpjekje. Nën-njeriu bën të tijat mënyrë nëpër një botë të privuar nga kuptimi drejt një vdekjeje që thjesht konfirmon mohimi i tij i gjatë ndaj vetvetes. E vetmja gjë që zbulohet në këtë përvojë është faktikiteti absurd i një ekzistence që mbetet përgjithmonë i pajustificuar nëse është nuk ka ditur të justifikohet. Nën-njeriu përjeton shkretëtirën e bota në mërzinë e tij. Dhe karakteri i çuditshëm i një universi me të cilin ai nuk ka krijuar asnjë lidhje gjithashtu ngjall frikë tek ai. Peshuar nga ngjarjet e tanishme, ai çuditet përpara errësirës së së ardhmes e cila përhumbet nga spektatorë të frikshëm, luftë, sëmundje, revolucion, fashizëm, bolshevizëm. Më shumë të paqarta janë këto rreziqe, aq më të frikshme bëhen. Nën-njeriu nuk është shumë i qartë për atë që ai ka për të humbur, pasi ai nuk ka asgjë, por kjo shumë pasiguria ri-zbaton terrorin e tij. Në të vërtetë, ajo që ai ka frikë është se tronditja e e paparashikuara mund ta kujtojë atë për vetëdijen agonizuese të vetvetes.

Kështu që, thelbësore mund të jetë frika e një njeriu përpara ekzistencës, megjithëse ai ka zgjedhur që nga vitet e tij të hershme të mohojë praninë e tij në botë, ai mundet nuk e mban veten nga ekzistenca, ai nuk mund të shkulë provat agonizuese të liria e tij. Kjo është arsyeja pse, siç e kemi parë sa më parë, për të hequr qafe të tijat liria, ai udhëhiqet ta angazhojë atë pozitivisht. Qëndrimi i nën-njeriut kalon logjikisht kalon në atë të njeriut serioz; ai e detyron veten të zhytë të tijën liria në përmbajtjen që kjo e fundit pranon nga shoqëria. Ai humbet vetveten në objekt me qëllim asgjësimin e subjektivitetit të tij. Kjo vërtetësi ka qenë përshkruhet aq shpesh sa që nuk do të jetë e nevojshme të merret në konsideratë në gjatësia Hegel ka folur për të me

ironi. Në Fenomenologjinë e Mendjes që ai ka tregoi se nën-njeriu luan pjesën e jessenciale përballë objekt i cili konsiderohet si thelbësor. Ai e shtyp veten para avantazhi i Gjesë, i cili, i shenjtëruar nga respekti, shfaqet në formën e a Shkak, shkencë, filozofi, revolucion, etj. Por e vërteta është se kjo hile abortet spontane, sepse Kauza nuk mund ta shpëtojë individin për aq kohë sa ai është një ekzistencën konkrete dhe të veçantë. Pas Hegelit, Kierkegaard dhe Niçe gjithashtu u përhap në marrëzinë mashtruese të njeriut serioz dhe universit të tij. Dhe Qenia dhe asgjëja është në një pjesë të madhe një përshkrim i njeriut serioz dhe universin e tij. Njeriu serioz heq qafe lirinë e tij duke pretenduar se ta nënshtrojë atë në vlera të cilat do të ishin të pakushtëzuara. Ai imagjinoi se aderimi në këto vlera gjithashtu i jep vlerë vetes përgjithmonë. I mbrojtur me “të drejta”, ai e përmbush veten si një qenie nga e cila po arratiset stresi i ekzistencës. E rënda nuk përcaktohet nga natyra e përfundimeve ndiqen. Një zonjë mendjelehtë e modës mund të ketë këtë mentalitet të seriozit sa si dhe një inxhinier. Theshtë serioze që nga momenti që liria e mohon vetë në avantazh të qëllimeve për të cilat dikush pretendon se janë absolute.

Meqenëse e gjithë kjo është e njohur mirë, unë do të doja të bëja vetëm disa vërejtje në ky vend. Kuptohet lehtësisht pse, nga të gjitha qëndrimet që nuk janë origjinale, kjo e fundit është më e përhapura; sepse çdo njeri ishte i pari a fëmijë Pasi kishin jetuar nën sytë e perëndive, pasi u ishte dhënë premtimi i hyjnisë, njeriu nuk pranon të bëhet thjesht një burrë me të gjithë ankthin dhe dyshimin e tij. Çfarë duhet të bëhet? Çfarë duhet të besohet? Shpesh i riu, i cili nuk e ka refuzuar së pari ekzistencën, si nën-njeriu, kështu që këto pyetje as nuk janë ngritur, megjithatë ka frikë se mund të ketë për t’iu përgjigjur atyre. Pas një krize pak a shumë të gjatë, ose ai kthehet prapa botën e prindërve dhe mësuesve të tij ose ai u përmbahet vlerave që janë të reja por i duken po aq të sigurta. Në vend që të supozojmë një afektivitet i cili do ta hidhte rrezikshëm përtej vetes, ai e shtyp atë. Likuidimi, në formë e tij klasike e transferimit dhe lartësimit, është kalimi nga afektive për seriozët në hijen e duhur të pandershmërisë. Gjeja që ka rëndësi për njeriun serioz nuk është aq shumë natyra e objektit e cila ai preferon para vetes, por më tepër faktin e të qenit në gjendje të humbasë veten në të ajo Aq më tepër, që lëvizja drejt objektit është, në fakt, përmes tij vepër arbitrare pohimi më radikal i subjektivitetit: të besosh për të hir i besimit, vullneti për hir të vullnetit është, shkëputja e kapërcimit nga e saj në fund, për të realizuar lirinë e dikujt në formën e saj boshe dhe absurde të lirisë së indiferencë

Çështja e pandershmërisë së një njeriu serioz nga detyrimi i tij pa

pushim rinovoni mohimin e kësaj lirie. Ai zgjedh të jetojë në një botë foshnjore, por fëmijës me të vërtetë i jepen vlerat. Njeriu serioz duhet të maskojë lëvizje me të cilën ai i jep ato vetvetes, si mitomania që ndërsa duke lexuar një letër dashurie bën sikur harron se ia ka dërguar vetes. Ne tashmë kanë theksuar se të rritur të caktuar mund të jetojnë në universin e serioz në të gjithë ndershmërinë, për shembull, ata të cilëve u mohohen të gjitha instrumentet ekin, ata që janë skllavëruar ose që janë mistifikuar. Sa më pak ekonomike dhe rrethanat shoqërore lejojnë që një individ të veprojë mbi botën, aq më shumë kjo bota i shfaqet ashtu siç është dhënë. Ky është rasti i grave që trashëgojnë një kohë të gjatë tradita e nënshtrimit dhe e atyre që quhen «të përlulurit». Ka shpesh dembelizmi dhe ndrojtja në dorëheqjen e tyre; ndershmëria e tyre nuk është mjaft i plotë; por në masën që ajo ekziston, liria e tyre mbetet e disponueshme, nuk mohohet. Ata munden, në situatën e tyre të paditur dhe të pafuqishëm individët, e dinë të vërtetën e ekzistencës dhe e ngrenë veten si duhet jeta morale. Ndodh madje që ata ta kthejnë lirinë që kanë kështu fitoi kundër vetë objektit të respektit të tyre; kështu, në një Shtëpi Kukullash, naiviteti femënor i heroinës e çon atë të rebelohet kundër gënjeshtrës së serioze Përkundrazi, njeriu që ka instrumentet e nevojshme për të shpëtuar kjo gënjeshtrë dhe kush nuk dëshiron t'i përdor ato e konsumon lirinë e tij në mohimin, ata Ai e bën veten serioz. Ai shpërndan subjektivitetin e tij nën mburoja e të drejtave që burojnë nga universi etik i njohur nga ai; ai nuk është më një burrë, por një baba, një shef, një anëtar i Kishës së Krishterë ose Partia Komuniste.

Nëse dikush mohon tensionin subjektiv të lirisë, ajo padyshim që është e ndaluar vetë në mënyrë universale për të do lirinë në një lëvizje të pacaktuar. Në bazë të fakti që ai refuzon të njohë se ai po përcakton lirisht vlerën e fundit që vendos, njeriu serioz e bën veten skllav të këtij fundi. Ai harron se çdo qëllim është në të njëjtën kohë një pikë nisjeje dhe atë liria e njeriut është fundi përfundimtar, unik, për të cilin njeriu duhet të destinojë vetveten. Ai i jep një kuptim absolut epitetit të dobishëm, i cili, në e vërteta, nuk ka më shumë kuptim nëse merret vetvetiu se fjalët e larta, të ulëta, të drejta, dhe u largua. Thjesht përcakton një marrëdhënie dhe kërkon një plotësim: e dobishme për këtë apo atë Vetë plotësuesi duhet të vihet në pikëpyetje, dhe, siç do ta shohim më vonë, i gjithë problemi i veprimit ngrihet më pas.

Por njeriu serioz nuk vë në pikëpyetje asgjë. Për ushtarakun, ushtrinë është e dobishme; për administratorin kolonial, autostradën; për seriozët revolucionare, revolucionin - ushtri, autostradë, revolucion, prodhime duke u bërë idhuj çnjerëzorë ndaj të cilëve nuk do të hezitojë të

sakrifikojë njeriun vetveten. Prandaj, njeriu serioz është i rrezikshëm. Naturalishtë e natyrshme që ai bën vetë një tiran. Duke injoruar në mënyrë të pandershme subjektivitetin e zgjedhjes së tij, ai pretendon se vlera e pakushtëzuar e objektit pohohet përmes atij; dhe me të njëjtën shenjë ai gjithashtu injoron vlerën e subjektivitetit dhe liria e të tjerëve, në një masë të tillë që, duke i sakrifikuat ata për këtë gjë, ai e bind veten se ajo që ai sakrifikon nuk është asgjë. Koloniale administrator i cili ka ngritur autostradën në lartësinë e një idhulli do të ketë asnjë skrupull në lidhje me sigurimin e ndërtimit të tij me çmimin e një numri të madh të jetët e vendasve; sepse, çfarë vlere ka jeta e një vendasi që është të paaftë, dembel dhe të ngathët kur bëhet fjalë për ndërtimin e autostradave? Serioze çon në një fanatizëm i cili është po aq i frikshëm sa fanatizmi i pasionit. Ajo është fanatizmi i inkuizicionit i cili nuk heziton të imponojë a kredo, domethënë një lëvizje e brendshme, me anë të kufizimeve të jashtme. Është fanatizmi i Vigjilentëve të Amerikës që mbrojnë moralin me anë të linçime. Fanshtë fanatizmi politik që zbraz politikën e të gjithë njerëzimit përmbajtjen dhe imponon shtetin, jo për individët, por kundër tyre.

Në mënyrë që të justifikojmë aspektet kontradiktore, absurde dhe të egër të kësaj një lloj sjelljeje, njeriu serioz me lehtësi gjen strehë në mosmarrëveshjen e serioze, por është serioze e të tjerëve që ai kundërshton, jo e tija. Kështu, administratori kolonial nuk është i pavetëdijshëm për hilen e ironisë. Ai garon rëndësia e lumturisë, komoditetit, vetë jetës së vendasit, por ai nderon Autostradën, Ekonominë, Perandorinë Franceze; ai e nderon veten si një shërbëtor i këtyre hyjnive. Pothuajse të gjithë burrat seriozë kultivojnë një qëllim leviteti; ne jemi njohur me hijeshinë e vërtetë të katolikëve, fashistëve “sens humori.” Ka edhe nga ata që as nuk e ndiejnë nevojën për një të tillë armë Ata i fshehin vetes inkoherencën e zgjedhjes së tyre duke marrë fluturim Sapo Idoli nuk është më i shqetësuar, njeriu serioz futet qëndrimi i nën-njeriut. Ai e mban veten të mos ekzistojë sepse nuk është të aftë për të ekzistuar pa garanci. Proust vuri re me habi që një mjek i shkëlqyeshëm ose një profesor i shkëlqyeshëm shpesh tregon veten e tij, jashtë tij specialiteti, për të munguar në ndjeshmëri, inteligjencë dhe njerëzim. arsyeja për këtë është se pasi ka hequr dorë nga liria e tij, atij nuk i mbetet asgjë tjetër por teknikat e tij. Në fushat ku teknikat e tij nuk janë të zbatueshme, ai ose i përmbahet vlerave më të zakonshme ose përmbush veten si një fluturim. Njeriu serioz me kokëfortësi e kapërcen tejkalimin e tij në objektin që hekura horizonti dhe rrufe qiellin. Pjesa tjetër e botës është një shkretëtirë pa fytyrë. Këtu përsëri shihet se si një zgjedhje e tillë konfirmohet menjëherë. Nëse ka duke qenë vetëm, për shembull, në

formën e Ushtrisë, si munda ushtaraku dëshironi për ndonjë gjë tjetër përveç shumëzimit të kazermave dhe manovrave? Asnjë apel ngrihet nga zonat e braktisura ku asgjë nuk mund të korret sepse asgjë nuk ka janë mbjellë. Sapo largohet nga stafi, gjenerali i vjetër bëhet i shurdhër. Kjo është arsyeja pse jeta e një njeriu serioz humbet çdo kuptim nëse e gjen veten të prerë nga skajet e tij. Zakonisht, ai nuk i vendos të gjitha vezët e tij në një shportë, por nëse ndodh që një dështim ose pleqëri të prishë të gjitha justifikimet e tij, atëherë, nëse nuk ka një konvertim, i cili është gjithmonë i mundur, ai nuk ka më asnjë lehtësim përveç në fluturim; e rrënuar, e çnderuar, kjo personazh i rëndësishëm është tani vetëm një “ka qenë”. Ai bashkohet me nën-njeriun, përveç nëse me vetëvrasje ai njëherë e përgjithmonë i jep fund agonisë së lirisë së tij.

Inshtë në një gjendje frike që njeriu serioz e ndjen këtë varësi nga Objekt; dhe e para e virtyteve, në sytë e tij, është maturia. Ai i shpëton të ankthin e lirisë vetëm për të rënë në një gjendje preokupimi, shqetësimi. Çdo gjë është një kërcënim për të, pasi gjëja që ai e ka vendosur si idhull është një eksternalitet dhe kështu është në marrëdhënie me tërë universin dhe si pasojë e kërcënuar nga i gjithë universi; dhe meqenëse, përkundër të gjithave masat paraprake, ai kurrë nuk do të jetë zot i kësaj bote të jashtme në të cilën ai ka rënë dakord të nënshtrohet, ai do të shqetësohet menjëherë nga e pakontrollueshmja rrjedhën e ngjarjeve.

Ai gjithmonë do të thotë se është i zhgënjyer, për dëshirën e tij për të pasur atë bota e ngurtësuar në një gjë është përgënjeshtruar nga vetë lëvizja e jetës. E ardhmja do të kundërshtojë sukseset e tij të tanishme; fëmijët e tij nuk do t'i binden, vullnetit të tij do të kundërshtohet nga ata të huaj; ai do të jetë një pre e humorit të keq dhe hidhërim Vetë sukseset e tij kanë një shije hiri, sepse seriozja është një e atyre mënyrave të përpjekjes për të realizuar sintezën e pamundur të vetvetes dhe për vete. Njeriu serioz dëshiron që të jetë zot; por ai nuk është një dhe e di atë. Ai dëshiron të heqë qafe veten e tij nga subjektiviteti i tij, por ajo vazhdimisht rrezikon të demaskohet; është demaskuar. Duke tejkaluar të gjitha qëllimet, reflektimi mrekulli, “Çfarë është përdorimi?” Atëherë flakëron absurdi i një jetë e cila ka kërkuar jashtë vetes justifikimet që ajo vetëm mund të jepte veten. Shkëputur nga liria që mund të ketë vërtet bazuar në to, të gjitha skajet që janë ndjekur duken arbitrare dhe e padobishme

Ky dështim i seriozitetit ndonjëherë sjell një çrregullim radikal. I vetëdijshëm se nuk mund të jetë asgjë, njeriu vendos të mos jetë asgjë. Ne do ta quajë këtë qëndrim nihilist. Nihilisti është afër shpirtit të

seriozitetin, sepse në vend që të kuptojë negativitetin e tij si lëvizje të gjallë, ai asgjësimin e tij e koncepton në një mënyrë thelbësore. Ai dëshiron të jetë asgjë, dhe kjo asgjë për të cilën ai ëndërron është akoma një lloj tjetër qenie, e saktë Antiteza hegeliane e qenies, një bazë e të dhënave të palëvizshme. Nihilizmi është i zhgënjyer serioziteti i cili është kthyer përsëri në vetvete. Një zgjedhje e këtij lloji nuk është hasur në mesin e atyre që, duke ndjerë gëzimin e ekzistencës, marrin përsipër atë shpërblim Duket ose në momentin e adoleshencës, kur individ, duke parë që universi i fëmijës së tij rrjedh larg, ndjen mungesën që është në zemrën e tij, ose, më vonë, kur përpjekjet për të përmbushur veten si qenie kanë dështuar; në në çdo rast, midis burrave që dëshirojnë të heqin qafe ankthin e lirisë së tyre duke mohuar botën dhe veten e tyre. Me këtë refuzim, ata i afrohen nën-njeri. Dallimi është se tërheqja e tyre nuk është origjinale e tyre lëvizje Në fillim, ata e hedhin veten në botë, ndonjëherë edhe me një madhësia e shpirtit. Ata ekzistojnë dhe ata e dinë atë.

Ndonjëherë ndodh që, në gjendjen e tij të mashtrimit, një burrë të mbajë një lloj e dashurisë për botën serioze; kështu e përshkruan Sartre Baudelaire-in studimi i tij për poetin. Baudelaire ndjeu një tërbim të zjarrtë në lidhje me vlerat e fëmijërisë së tij, por kjo zemërim ende përfshinte një farë respekti. Përbuzje vetëm e çliroi. Ishte e nevojshme për të që universi që ai të ishte refuzohet të vazhdojë në mënyrë që ai ta urrejë atë dhe të tallet me të; është qëndrimi i njeriut demoniak siç e përshkroi Jouhandeau gjithashtu: një me kokëfortësi mban vlerat e fëmijërisë, të një shoqërie ose të një Kishe në për të qenë në gjendje të shkelin mbi ta. Njeriu demoniak është akoma shumë afër tek seriozët; ai dëshiron të besojë në të; ai e konfirmon atë me vetë revoltën e tij; ai e ndjen veten si një negacion dhe një liri, por ai nuk e kupton këtë liria si një çlirim pozitiv.

Dikush mund të shkojë shumë më tej në refuzim duke zënë veten jo duke sharë, por në asgjësimin e botës së refuzuar dhe të vetë së bashku me të. Për shembull, njeriu që i jep vetes një kauzë të cilën di të humbasë zgjedh të shkrihet bota me një nga aspektet e saj që mbart brenda saj embrionin e saj shkatërrim, duke përfshirë veten në këtë univers të dënuar dhe duke e dënuar veten me të ajo Një burrë tjetër ia kushton kohën dhe energjinë e tij një ndërmarrjeje që nuk ishte e tillë i dënuar në dështim në fillim, por që ai vetë është i vendosur të shkatërrojë. Akoma një tjetër refuzon secilin nga projektet e tij njëri pas tjetrit, duke i skuqur larg në një seri kapriçosh dhe duke anuluar në mënyrë sistematike skajet që ai po synon. Mohimi i vazhdueshëm i fjalës nga fjala, i veprimit nga akti, i artit nga arti u realizua nga

inkoherenca dadaiste. Duke ndjekur një të rreptë urdhër për të kryer çrregullime dhe anarki, një arriti shfuqizimin e të gjithëve sjelljes, dhe për këtë arsye të të gjitha qëllimeve dhe të vetvetes.

Por ky vullnet për mohim po i jep besë vetvetes përgjithmonë, sepse manifestohet si një prani në vetë momentin që ajo shfaq vetveten. Prandaj nënkupton një tension i vazhdueshëm, simetrik anasjelltas me ekzistencialin dhe më shumë tension i dhimbshëm, sepse nëse është e vërtetë që njeriu nuk është, është gjithashtu e vërtetë që ai ekziston, dhe për të realizuar negativitetin e tij pozitivisht ai do të duhet kundërshtojnë vazhdimisht lëvizjen e ekzistencës. Nëse dikush nuk jep dorëheqjen vetë ndaj vetëvrasjes rrëshqet lehtë në një qëndrim më të qëndrueshëm se sa refuzimi i mprehtë i nihilizmit. Surrealizmi na siguron një historik dhe shembull konkret i llojeve të ndryshme të mundshme të evolucionit. Iniciues të caktuar, të tilla si Vache dhe Crevel, iu drejtuan zgjidhjes radikale të vetëvrasjes. Të tjerët shkatërruan trupat e tyre dhe shkatërruan mendjet e tyre nga droga. Të tjerët patën sukses në një lloj vetëvrasje morale; duke dopopulluar botën përreth ata, ata u gjetën në një shkretëtirë, me veten e tyre të reduktuar në nivelin të nën-njeriut; ata nuk përpiqen më të ikin, por po ikin. Ka gjithashtu disa që përsëri kanë kërkuar sigurinë e seriozit. Ata kane të reformuar, duke zgjedhur në mënyrë arbitrare martesën, politikën ose fenë si strehë. Edhe surrealistët që kanë dashur t'i qëndrojnë besnikë vetvetes kanë në pamundësi për të shmangur kthimin në pozitiv, në serioz. Mohimi e vlerave estetike, shpirtërore dhe morale është bërë një etikë; mosrespektimi ka bëhet rregull. Ne kemi qenë të pranishëm në krijimin e një Kishe të re, me dogmat, ritet, besnikët, priftërinjtë dhe madje edhe dëshmorët e saj; sot, nuk ka asgjë nga shkatërruesi në Breton; ai është një papë. Dhe si çdo vrasja e pikturës është ende një pikturë, shumë surrealistë kanë gjetur vetë autorët e punëve pozitive; revolta e tyre është bërë çështje mbi të cilën është ndërtuar karriera e tyre. Më në fund, disa prej tyre, në një origjinal kthehen në pozitive, kanë qenë në gjendje të realizojnë lirinë e tyre; ata kane duke i dhënë asaj një përmbajtje pa e mohuar atë. Ata janë fejuar vetë, pa humbur veten e tyre, në veprim politik, në intelektual apo artistik kërkime, në jetën familjare ose shoqërore.

Qëndrimi i nihilistit mund të përjetësohet si i tillë vetëm nëse zbulon vetë si një pozitivitet në thelbin e saj. Duke refuzuar ekzistencën e tij, nihilist gjithashtu duhet të refuzojë ekzistencat që e konfirmojnë atë. Nëse dëshiron vetë për të qenë asgjë, i gjithë njerëzimi duhet gjithashtu të asgjësohet; përndryshe, me anë të prania e kësaj bote që Tjetri zbulon se ai takon veten e tij si një prania në botë. Por

kjo etje për shkatërrim merr menjëherë formë e dëshirës për pushtet. Shija e hiçit bashkohet me shijen origjinale e të qenit ku secili njeri përcaktohet së pari; ai e kupton veten si një qenie nga duke e bërë vetveten atë me të cilën asgjë nuk vjen në botë. Kështu, nazizmi ishte njëkohësisht një vullnet për pushtet dhe një vullnet për vetëvrasje në të njëjtën kohë. Nga një pikëpamja historike, nazizmi ka shumë veçori të tjera përveç; në veçanërisht, përveç romantizmit të errët që e bëri Rauschning t'i jepte të drejtë të tij puna Revolucioni i Nihilizmit, ne gjithashtu gjejmë një seriozitet të zymtë. Fakti është se nazizmi ishte në shërbim të seriozitetit të vogël borgjez. Por është interesante të përmendet se ideologjia e saj nuk e bëri këtë aleancë të pamundur, sepse seriozët shpesh mblidhen drejt një nihilizmi të pjesshëm, duke mohuar gjithçka që nuk është objekt i saj në mënyrë që të fshehë nga vetja antinomitë e veprimt.

Një shembull mjaft i pastër i këtij nihilizmi të pasionuar është rasti i njohur i Drieu la Rochelle. Valixhja Bosh është dëshmia e një të riu i cili ndjeu me mprehtësi faktin e ekzistencës si mungesë të qenies, të mos qenies. Kjo është një përvojë e mirëfilltë në bazë të së cilës është shpëtimi i vetëm i mundshëm supozojmë mungesën, për t'u mbështetur me njeriun që ekziston kundër idesë së një Zoti që nuk. Përkundrazi - një roman si Gilles është provë - Drieu me kokëfortësi vazhdoi në mashtrimin e tij. Në urrejtjen e tij ndaj vetes ai zgjodhi të refuzonte të tijin gjendje si njeri, dhe kjo e bëri atë të urrente të gjithë njerëzit së bashku me veten e tij. Gilles e njeh kënaqësinë vetëm kur u hap zjarr punëtorëve spanjollë dhe e sheh atë rrjedha e gjakut të cilën ai e krahason me gjakun shëlbues të Krishtit; sikur vetëm shpëtimi nga njeriu ishte vdekja e njerëzve të tjerë, përmes së cilës është mohimi i përsosur të arritura. Naturalisht e natyrshme që kjo rrugë të përfundojë në bashkëpunim, rrënimin e a bota e urreyer duke u bashkuar për Drieu me anulimin e vetvetes. Një dështim i jashtëm e bëri atë t'i jepte jetës së tij një përfundim të cilin e kërkoi dialektikisht: vetëvrasje.

Qëndrimi nihilist manifeston një të vërtetë të caktuar. Në këtë qëndrim një përjeton paqartësinë e gjendjes njerëzore. Por gabimi është se ajo e përcakton njeriun jo si ekzistencë pozitive të një mungese, por si mungesë në të zemra e ekzistencës, ndërsa e vërteta është se ekzistenca nuk është mungesë si e tillë. Dhe nëse liria përjetohet në këtë rast në formën e refuzimit, nuk është kështu realisht e plotësuar. Nihilisti ka të drejtë kur mendon se bota nuk posedon asnjë justifikim dhe se ai vetë nuk është asgjë. Por ai e harron atë i takon të justifikojë botën dhe vetë njeriu të ekzistojë në mënyrë të vlefshme. Në vend të kësaj e integritit të vdekjes në jetë, ai sheh në të të vërtetën e vetme të jetës e

cila i shfaqet si një vdekje e maskuar. Megjithatë, ka jetë, dhe nihilist e di që ai është gjallë. Pikërisht këtu qëndron dështimi i tij. Ai e refuzon ekzistencën pa arritur ta eliminoj. Ai mohon çdo kuptim të kapërcimit të tij, e megjithatë ai e kapërcen vetveten. Një njeri që kënaqet me lirinë mund të gjejë një aleat në nihilist sepse ata e kontestojnë botën serioze së bashku, por të jenë gjithashtu sheh tek ai një armik për atë sa nihilisti është një refuzim sistematik i bota dhe njeriu, dhe nëse ky refuzim përfundon në një dëshirë pozitive, shkatërrimi, atëherë vendos një tirani të cilën liria duhet ta ngrijë në këmbë kundër.

Faji themelor i nihilistit është se, duke sfiduar të gjitha vlerat e dhëna, ai nuk e gjen, përtej shkatërrimit të tyre, rëndësinë e atij universal, fund absolut i cili është vetë liria. Possibleshtë e mundur që, edhe në këtë dështim, një burrë megjithatë mund të mbajë shijen e tij për një ekzistencë që ai fillimisht u ndie si një gëzim. Duke shpresuar për asnjë justifikim, ai megjithatë do ta bëjë gëzohem për të jetuar. Ai nuk do të largohet nga gjërat që nuk i bën ai do të kërkojë një pretekst në to për një shfaqje falas të aktiviteti. Një njeri i tillë është ai që përgjithësisht quhet aventurier. Ai hedh vetë në ndërmarrjet e tij me zest, në eksplorim, pushtim, luftë, spekulime, dashuri, politikë, por ai nuk i bashkëngjitet vetes deri në fund të cilën ai synon; vetëm për pushtimin e tij. Atij i pëlqen veprimi për hir të vet. Ai gjen gëzim në përhapjen nëpër botë të një lirie e cila mbetet indiferente në përmbajtjen e saj. Nëse shija për aventurë duket se bazohet në dëshpërimi nihilist ose nëse ajo lind direkt nga përvoja e ditë të lumtura të fëmijërisë, gjithmonë nënkuptohet se liria realizohet si një pavarësia në lidhje me botën serioze dhe se, nga ana tjetër, paqartësia e ekzistencës nuk ndihet si mungesë por në aspektin pozitiv të saj. Kjo qëndrimi në mënyrë dialektike mbështjell kundërshtimin e nihilizmit ndaj seriozit dhe kundërshtimi i nihilizmit nga ekzistenca si e tillë. Por, sigurisht, konkrete historia e një individi nuk e mbështet domosdoshmërisht këtë dialektikë, nga virtyti i faktit që gjendja e tij është plotësisht e pranishme për të në çdo moment dhe sepse liria e tij para saj, në çdo moment, është totale. Nga koha e adoleshencës e tij një burrë mund ta përcaktojë veten si aventurier. Bashkimi i një vitaliteti origjinal, i bollshëm dhe një skepticizëm reflektues do të çojnë veçanërisht ndaj kësaj zgjedhjeje.

Shtë e qartë se kjo zgjedhje është shumë afër një qëndrimi të vërtetë moral. Aventurieri nuk propozon të jetë; ai qëllimisht e bën veten mungesë të qenie; ai synon shprehimisht ekzistencën; megjithëse i angazhuar në ndërmarrjen e tij, ai është në të njëjtën kohë i shkëputur nga qëllimi. Pavarësisht nëse ai ka sukses ose dështon, ai shkon përpara duke u hed-

hur në një ndërmarrje të re të cilës do t'i japë vetë me të njëjtën zjarr indiferent. Nuk është nga gjërat që ai pret justifikimin e zgjedhjeve të tij. Duke marrë parasysh një sjellje të tillë në momentin e subjektiviteti i tij, ne shohim se përputhet me kërkesat e etikës, dhe nëse ekzistencializmi do të ishte solipsist, siç pretendohet përgjithësisht, do të duhej konsiderojeni aventurierin si heroin e tij perfekt.

Para së gjithash, duhet të vërehet se qëndrimi i aventurierit nuk është gjithnjë i pastër. Pas pamjes së kapriços, ka shumë burra që ndjekin a qëllimi sekret në seriozitetin e plotë; për shembull, pasuri ose lavdi. Ata proklamojnë skepticizmi i tyre në lidhje me vlerat e njohura. Ata nuk marrin politikë seriozisht. Në këtë mënyrë ata lejojnë që të jenë kolaboracionistë në '41 dhe komunistët në '45 dhe është e vërtetë që ata nuk japin interes për interesat të popullit francez ose të proletariatit; ata janë të lidhur me karrierën e tyre, me suksesin e tyre. Kjo arritje është në antipodet e frymës së aventurë, sepse zest për ekzistencë nuk është përjetuar kurrë në të shpërblim. Ndodh gjithashtu që dashuria e vërtetë për aventurat është e pazgjidhshme i përzier me një shtojcë të vlerave të seriozitetit. Cortez dhe pushtuesit i shërbyen Zotit dhe perandorit duke i shërbyer kënaqësisë së tyre. Aventura gjithashtu mund të qëllohet me pasion. Shija për pushtim është shpesh të lidhur në mënyrë delikate me shijen e posedimit. Ishte joshje gjithë Don Juan pëlqente? A nuk i pëlqente edhe ai gratë? Apo ai nuk po kërkonte as një grua të aftë për ta kënaqur atë?

Por edhe nëse e konsiderojmë aventurën në pastërtinë e saj, na duket se është të kënaqshme vetëm në një moment subjektiv, i cili, në fakt, është mjaft abstrakt moment. Aventurieri gjithmonë takon të tjerët gjatë rrugës; pushtuesi takon indianët; konditori zbulon një shteg përmes gjakut dhe rrënojave; eksploruesi ka shokë për të ose ushtarë nën urdhrat e tij; çdo Don Juan përballet me Elviras. Çdo ndërmarrje zhvillohet në një botë njerëzore dhe prek burrat. Ajo që e dallon aventurën nga një lojë e thjeshtë është se aventuristi nuk kufizohet në pohimin e ekzistencës së tij në vetmitar modë. Ai e pohon atë në lidhje me ekzistencat e tjera. Ai duhet të deklarojë vetveten.

Dy qëndrime janë të mundshme. Ai mund të bëhet i vetëdijshëm për kërkesat reale të lirisë së tij, e cila mund të dëshirojë vetveten vetëm duke e destinuar veten në një të hapur të ardhmen, duke kërkuar të zgjatet vetvetiu me anë të lirisë së të tjerëve. Prandaj, në çdo rast, liria e burrave të tjerë duhet të respektohet dhe ata duhet të ndihmohen që të lirohen. Një ligj i tillë vendos kufizime në veprim dhe në të njëjtën kohë menjëherë i jep asaj një përmbajtje. Përtej të refuzuarit serioziteti është gjetur një seriozitet i mirëfilltë. Por njeriu që vepron në këtë

mënyrë, fundi i të cilit është çlirimi i vetvetes dhe i të tjerëve, i cili e detyron veten të bëjë respektimi këtë qëllim përmes mjeteve që ai përdor për ta arritur atë, jo më meriton emrin e aventurierit. Dikush nuk do të ëndërronte për shembull, të aplikonte atë për një Lawrence, i cili ishte aq i shqetësuar për jetën e shokëve të tij dhe liria e të tjerëve, aq e mundur nga problemet njerëzore të cilat veprojnë të gjithë ngrë. Njëri është atëherë në praninë e një njeriu vërtet të lirë.

Njeriu që ne e quajmë aventurier, përkundrazi, është ai që mbetet indiferent te përmbajtja, domethënë te kuptimi njerëzor i veprimit të tij, i cili mendon se mundet pohojë ekzistencën e tij pa marrë parasysh atë të të tjerëve. Fati e Italisë kishte shumë pak rëndësi për kondotierin italian; masakrat e Indianët nuk i dhanë asgjë Pizarros; Don Juan nuk u prek nga lotët e Elvirës. Indiferentë ndaj qëllimeve që vendosën për veten e tyre, ata ishin akoma më shumë indiferent ndaj mjeteve të arritjes së tyre; ata kujdeseshin vetëm për kënaqësinë e tyre apo lavdia e tyre. Kjo nënkupton që aventurieri ndan ato të nihilistit përbuzje për burrat. Dhe pikërisht nga ky përbuzje ai beson se thyhet larg kushtit përbuzës në të cilin ata që nuk imitojnë të tijin krenaria po ngec. Kështu, asgjë nuk e pengon atë të sakrifikojë këto qenie të parëndësishme për vullnetin e tij për pushtet. Ai do t'i trajtojë si ata instrumente; ai do t'i shkatërrojë ata nëse i pengojnë. Por ndërkohë ai shfaqet si një armik në sytë e të tjerëve. Ndërmarrja e tij nuk është vetëm një bast individual; është një luftim. Ai nuk mund ta fitojë lojën pa e bërë vetë tiran apo xhelat. Dhe pasi ai nuk mund ta imponojë këtë tirani pa ndihmë, ai është i detyruar t'i shërbejë regjimit i cili do ta lejojë atë ta ushtrojë atë. Ai ka nevojë për para, armë, ushtarë, ose mbështetjen e policisë dhe ligjeve. Ajo nuk është çështje rastësie, por një domosdoshmëri dialektike e cila udhëheq aventurier të jetë i vetëkënaqur në lidhje me të gjitha regjimet që mbrojnë privilegjin të një klase apo partie, dhe më posaçërisht regjime autoritare dhe fashizmi. Ai ka nevojë për fat, kohë të lirë dhe kënaqësi, dhe ai do t'i marrë këto mallrat si përfundime supreme në mënyrë që të jenë të përgatitur të qëndrojnë të lirë në lidhje me ndonjë fundi Kështu, ai, duke ngatërruar një disponueshmëri mjaft të jashtme me lirinë e vërtetë, ai bie, me një pretekst të pavarësisë, në servitutin e objektit. Ai do të sillet në anën e regjimeve që i garantojnë atij të tijat privilegjet, dhe ai do të preferojë ato që e konfirmojnë atë në përbuzjen e tij në lidhje me tufën e zakonshme. Ai do ta bëjë veten bashkëpunëtor të tij, shërbëtorin e tij, apo edhe shërbëtori i saj, duke tjetërsuar një liri të cilën, në të vërtetë, nuk mund ta konfirmojë vetë si i tillë nëse nuk e vesh fytyrën e vet. Në mënyrë që të ketë dashur të kufizojeni atë në vetvete, në mënyrë që ta

keni zbrazur nga e gjithë përmbajtja konkrete, ai e realizon atë vetëm si një pavarësi abstrakte e cila kthehet në servitut. Ai duhet t'u nënshtrohet zotërve nëse nuk e bën veten zotin suprem. I favorshëm rrethanat janë të mjaftueshme për ta shndërruar aventurierin në një diktator. Ai mbart farën e njeriut brenda tij, pasi ai e konsideron njerëzimin si indiferent materia e destinuar të mbështesë lojën e ekzistencës së tij. Por çfarë di atëherë ai është servituti suprem i tiranisë.

Kritikat e Hegelit ndaj tiranit janë të zbatueshme për aventurierin deri në atë masë se ai është vetë një tiran, ose të paktën një bashkëpunëtor i shtypës. Asnjë njeri nuk mund ta shpëtojë veten vetëm. Pa dyshim, në nxehtësinë e një veprimi aventurierja mund të njohë një gëzim të mjaftueshëm për vete, por një herë ndërmarrja ka mbaruar dhe është bashkuar pas tij në një gjë, duhet, në që të mbetet gjallë, të animohet përsëri nga një qëllim njerëzor i cili duhet kapërcejëni atë drejt së ardhmes në njohje ose admirim. Kur ai vdes, aventurieri do të dorëzojë tërë jetën e tij në duart e njerëzve; të vetëm kuptimi që do të ketë do të jetë ai që i japin asaj. Ai e di këtë pasi ai flet për veten e tij, shpesh në libra. Për dëshirën e një pune, shumë dëshirojnë t'i lënë trashëgim personalitetit të tyre pasardhësve: të paktën gjatë jetës së tyre ata kanë nevojë për miratimin e disa besnikëve. I harruar dhe i urryer, aventuristi humbet shijen për ekzistencën e tij. Mbase pa e ditur ai kjo, i duket aq e çmuar për shkak të të tjerëve. Vetë dëshironte të ishte një pohimi, një shembull për të gjithë njerëzimin. Sapo të bjerë mbi vete, ajo bëhet e kotë dhe e pajustificuar.

Kështu, aventuristi krijon një lloj sjelljeje morale, sepse merr përsipër të tijën subjektiviteti pozitivisht. Por nëse ai në mënyrë të pandershme refuzon të pranojë se kjo subjektiviteti domosdoshmërisht e kapërcen veten ndaj të tjerëve, ai do të mbyllë vetë në një pavarësi të rreme e cila me të vërtetë do të jetë skllavëri. Për të lirë njeriu ai do të jetë vetëm një aleat i rastit tek i cili nuk mund të ketë besim; ai do të lehtë bëheni armik. Faji i tij është të besosh se dikush mund të bëjë diçka për të vetveten pa të tjerët dhe madje kundër tyre.

Njeriu i pasionuar është, në një farë mënyre, antiteza e aventurierit. Edhe tek ai ekziston një skicë e sintezës së lirisë dhe përmbajtjes së saj. Por në aventurier është përmbajtja e cila nuk arrin të jetë vërtetë përmbushur. Ndërsa te njeriu i pasionuar është subjektiviteti që nuk arrin përmbush veten me të vërtetë.

Ajo që karakterizon njeriun e pasionuar është se ai e vendos objektin si një absolute, jo, si njeriu serioz, si një gjë e shkëputur nga vetja, por si një gjë e zbuluar nga subjektiviteti i tij. Ka tranzicion midis serioze dhe pasion. Një gol i cili u dëshmuar së pari në emër të seriozitetit mund të

bëhet objekt i pasionit; anasjelltas, një lidhje e zjarhtë mund të thahet në një marrëdhënie serioze. Por pasioni i vërtetë pohon subjektivitetin e tij përfshirja. Në veçanti në pasionin dashuror, dikush nuk e dëshiron të dashurin duke u admiruar objektivisht; dikush preferon ta mendojë atë të panjohur, i panjohur; i dashuri mendon se përvetësimi i tij për të është më i madh nëse ai është vetëm në zbulimin e vlerës së saj. Kjo është gjëja e mirëfilltë që ofrohet nga të gjithë pasion. Momenti i subjektivitetit në të pohon me gjallëri vetveten, në të formë pozitive, në një lëvizje drejt objektit. Onlyshtë vetëm kur pasioni ka është degraduar në një nevojë organike që ajo pushon së zgjedhuri vetë. Por për sa kohë pasi mbetet e gjallë e bën këtë sepse subjektiviteti po e gjallëron; nese jo krenaria, të paktën vetëkënaqësia dhe kokëfortësia. Në të njëjtën kohë që është një supozimi i këtij subjektiviteti, është gjithashtu një zbulim i qenies. Te ndihmon popullon botën me objekte të dëshirueshme, me kuptime emocionuese. Sidoqoftë, në pasionet që ne do t'i quajmë maniake, për t'i dalluar ato nga pasione bujare, liria nuk e gjen formën e saj të mirëfilltë. Njeriu i pasionuar kërkon posedim; ai kërkon të arrijë qenien. Dështimi dhe ferri që ai krijon për vete janë përshkruar mjaft shpesh. Ai shkakton disa të rralla thesare të shfaqen në botë, por ai gjithashtu e shpopullon atë. Asgjë nuk ekziston jashtë projektit të tij kokëfortë; prandaj asgjë nuk mund ta shtyjë atë të modifikojë zgjedhjet e tij. Dhe duke e përfshirë tërë jetën e tij me një objekt të jashtëm i cili vazhdimisht mund t'i shpëtojë atij, ai ndjen tragjikisht varësinë e tij. Edhe nëse nuk zhduket patjetër, objekti nuk e jep kurrë veten. I pasionuari njeriu e bën vetveten mungesë të të qenit jo se mund të ketë, por në rregull te behesh. Dhe ai mbetet në një distancë; ai kurrë nuk plotësohet.

Kjo është arsyeja pse megjithëse njeriu i pasionuar frymëzon një admirim të caktuar, ai gjithashtu frymëzon një lloj tmerri në të njëjtën kohë. Dikush admiron krenarinë e një subjektiviteti i cili zgjedh fundin e tij pa u përkulur para asnjë ligji të huaj dhe shkëlqimin e çmuar të objektit të zbuluar nga forca e kësaj pohimi. Por, gjithashtu merret parasysh vetmia në të cilën kjo subjektivitet mbyll veten si të dëmshëm. Pasi të jeni tërhequr në një rajon të pazakontë të bota, duke kërkuar të mos komunikojë me burra të tjerë, kjo liri realizohet vetëm si ndarje. Çdo bisedë, çdo marrëdhënie me të pasionuarit njeriu është i pamundur. Në sytë e atyre që dëshirojnë një bashkim lirie, ai prandaj shfaqet si një i huaj, një pengesë. Ai kundërshton një rezistencë të errët të lëvizja e lirisë e cila dëshiron vetveten të pafund. Njeriu i pasionuar është jo vetëm një faktikitet inert. Edhe ai është në rrugën e tiranisë. Ai e di këtë vullneti i tij buron vetëm prej tij, por ai megjithatë mund të

përpiqet ta imponojë atë mbi të tjerët. Ai e autorizon veten për ta bërë atë me anë të një nihilizmi të pjesshëm. Vetëm objekti i pasionit të tij i duket i vërtetë dhe i plotë. Të gjithë të tjerët janë i parëndësishëm. Pse të mos tradhтони, të vrisni, të bëheni të dhunshëm? Asnjëherë nuk është asgjë njëri shkatërron. I gjithë universi perceptohet vetëm si një ansambël mjetesh ose pengesat përmes të cilave është çështje e arritjes së sendit në të cilin ka angazhohi qenien e tij. Duke mos synuar lirinë e tij për burrat, njeriu i pasionuar e bën as t'i njohin ato si liri. Ai nuk do të hezitohet t'i trajtojë ata si gjërat. Nëse objekti i pasionit të tij ka të bëjë me botën në përgjithësi, kjo tirania bëhet fanatizëm. Në të gjitha lëvizjet fanatike ekziston një element e seriozitetit. Vlerat e shpikura nga burra të caktuar në një pasion të urrejtjes, frika, ose besimi mendohen dhe dëshirohen nga të tjerët si realitete të dhëna. Por atje nuk është fanatizëm serioz i cili nuk ka një bazë pasionale, pasi që të gjithë aderimin në botën serioze e sjellin tendencat e ndrydhura dhe komplekset. Kështu, pasioni maniak paraqet një mallkim për atë që e zgjedh atë, dhe për burrat e tjerë është një nga format e ndarjes e cila përçan liritë. Ajo çon në luftë dhe shtypje. Një njeri që kërkon të qenit larg nga burrat e tjerë, e kërkon atë kundër tyre në të njëjtën kohë kur ai humbet vetveten.

Megjithatë, një konvertim mund të fillojë brenda vetë pasionit. Shkaku i të pasionuarit mundimi i njeriut është largësia e tij nga objekti; por ai duhet ta pranojë atë në vend të përpjekjes për ta eliminuar atë. Isshtë gjendja brenda së cilës është objekti shpaloset. Individidi do ta gjejë gëzimin e tij në vetë çelësin e ndan atë nga qenia e së cilës ai e bën veten mungesë. Kështu, në letrat e Mademoiselle de Lespinasse ka kalim të vazhdueshëm nga pikëllimi në supozimi i këtij hidhërimi. Dashnorja përshkruan lotët dhe torturat e saj, por ajo pohon se e do këtë fatkeqësi. Alsoshtë gjithashtu një burim i kënaqësi për të. Ajo pëlqen që tjetri të shfaqet si një tjetër përmes saj ndarja. I pëlqen asaj të lartësojë, për shumë vuajtje, atë çuditshme ekzistencë të cilën ajo zgjedh ta vendosë si të denjë për çdo sakrificë. Shtë vetëm si diçka e çuditshme, e ndaluar, si diçka e lirë, që zbulohet tjetri si një tjetër. Dhe ta duash atë me të vërtetë do të thotë ta duash atë në tjetërsinë e tij dhe në të atë liri me të cilën shpëton. Dashuria atëherë është heqja dorë nga çdo zotërim, nga të gjitha konfuzionet. Njeriu heq dorë nga qenia në mënyrë që të ekzistojë ajo qenie cila nuk është Një bujari e tillë, për më tepër, nuk mund të ushtrohet në emër të çdo objekt çfarëdo. Nuk mund të duash një gjë të pastër në pavarësinë e saj dhe ndarja e saj, sepse gjëja nuk ka pavarësi pozitive. Nëse një njeri preferon tokën që ai ka zbuluar sesa posedimin e kësaj toke, një pikturë ose një statujë

për praninë e tyre materiale, është për aq sa i shfaqen atij si mundësi të hapura për burrat e tjerë. Pasioni shndërrohet vetëm në liri të mirëfilltë nëse dikush destinon ekzistencën e tij ekzistencave të tjera përmes qenies - qoftë gjë ose njeri - në të cilin ai synon, pa shpresuar ta fusë atë në fatin e në vetvete.

Kështu, ne shohim se asnjë ekzistencë nuk mund të përmbushet në mënyrë të vlefshme nëse kufizohet në vetveten. Ajo apelon për ekzistencën e të tjerëve. Ideja e një varësie të tillë është e frikshme, dhe ndarja dhe shumësia e ekzistuesve ngrihet shumë probleme shqetësuese. Dikush mund të kuptojë se burrat që janë të vetëdijshëm për rreziqet dhe elementi i pashmangshëm i dështimit i përfshirë në çdo angazhim në botë përpiqen të përmbushin veten e tyre jashtë botës. Njeriut i lejohet që ndajë veten nga kjo botë me soditje, për të menduar për të, për të krijujeni atë përsëri. Disa burra, në vend që të ndërtojnë ekzistencën e tyre mbi shpalosjen e pacaktuar të kohës, propozojnë ta pohojnë atë në aspektin e saj të përjetshëm dhe për ta arritur atë si një absolute. Ata shpresojnë, në këtë mënyrë, të kapërcejnë paqartësinë e gjendja e tyre. Kështu, shumë intelektualë kërkojnë shpëtimin e tyre ose në mendimi kritik ose aktiviteti krijues.

Ne kemi parë që seriozja bie ndesh me vetveten nga fakti se jo gjithçka mund të merret seriozisht. Rrëshqet në një nihilizëm të pjesshëm. Por nihilizmi është i paqëndrueshëm. Ka tendencë të kthehet në pozitive. Mendim kritik përpjekjet për të ushtruar kudo kundër të gjitha aspekteve të serioze, por pa duke u themeluar në ankthin e mohimit të pastër. Ajo krijon një superiore, universale, dhe vlere të përjetshme, e vërteta objektive. Dhe, korrelativisht, kritiku përcakton vetë pozitivisht si pavarësia e mendjes. Kristalizimi i negativit lëvizja e kritikës së vlerave në një realitet pozitiv, ai gjithashtu kristalizon negativitetin e duhur për të gjithë mendjen në një prani pozitive. Kështu, ai mendon se ai vetë i shpëton të gjitha kritikave tokësore. Ai nuk ka pse zgjidhni midis autostradës dhe vendasit, midis Amerikës dhe Rusisë, midis prodhimi dhe liria. Ai kupton, dominon dhe refuzon, në emër të e vërteta totale, të vërtetat domosdoshmërisht të pjesshme të cilat angazhohen çdo njeri zbulon. Por paqartësia është në zemër të vetë qëndrimit të tij, për të njeriu i pavarur është akoma një njeri me situatën e tij të veçantë në botë, dhe ajo që ai e përcakton si të vërtetë objektive është objekt i zgjedhjes së tij. Të tijat kritikën bien në botën e burrave të veçantë. Ai nuk përshkruan thjesht. Ai zë anët. Nëse ai nuk merr subjektivitetin e gjykimit të tij, ai është në mënyrë të pashmangshme të kapur në grackën e seriozitetit. Në vend të mendjes së pavarur ai pretendon të jetë, ai është vetëm shërbëtori i turpshëm i një kauze për të

cilën ai ka nuk është zgjedhur për të tubuar.

Artisti dhe shkrimtari e detyrojnë veten të kapërcejnë ekzistencën në një tjetër mënyrë. Ata përpiqen ta kuptojnë atë si një absolut. Çfarë e bën përpjekjen e tyre e vërtetë është se ata nuk propozojnë të arrijnë qenien. Ata dallojnë vetë në këtë mënyrë nga një inxhinier ose një maniak. Existenceshtë ekzistenca që ata po përpiqen të identifikojnë dhe të bëjnë të përgjeshëm. Fjala, goditje, shumë mermer tregoni objektin për aq sa është mungesë. Vetëm, në veprën e artit mungesa e kthimit në pozitive. Koha është ndalur, forma të qarta dhe kuptimet e mbaruara ngrihen. Në këtë kthim, ekzistenca konfirmohet dhe përcakton arsyetimin e vet. Kjo është ajo që tha Kant kur përcaktoi artin si “një përfundim pa fund”. Në bazë të faktit se ai ka ngritur kështu një objekt absolut, krijuesi tundohej që ta konsiderojë veten si absolut. Ai justifikon botën dhe prandaj mendon se nuk ka nevojë për askënd justifikojë vetveten. Nëse vepra bëhet një idhull ku artisti mendon se ai po përmbush veten si qenie, ai po mbyllet në universin e serioze; ai po bie në iluzionin që Hegel ekspozoi kur ai përshkroi garën e “kafshëve intelektuale”.

Nuk ka asnjë mënyrë që një njeri të shpëtojë nga kjo botë. Inshtë në këtë botë që

- duke shmangur kurrthet që sapo kemi theksuar - ai duhet ta kuptojë vetë moralisht. Liria duhet të projektojë vetveten drejt realitetit të saj përmes një përmbajtjeje vlerën e të cilit përcakton. Një fund është i vlefshëm vetëm me kthimin në liri e cila e themeloi atë dhe që dëshiroi veten përmes këtij qëllimi. Por kjo do nënkupton që liria nuk duhet të përfshihet në asnjë qëllim; as nuk është për të shpërndahet kot kot pa synuar një qëllim. Nuk është e nevojshme për subjekt për të kërkuar të jetë, por duhet të dëshirojë që të ketë. Të do vetveten e lirë dhe e vullnetit që të ekzistojë janë zgjedhja e njëjtë, zgjedhja që njeriu i bën vetes si prani në botë. As nuk mund ta themi atë njeriu i lirë dëshiron lirinë në mënyrë që të dëshirojë qenien, dhe as që ai dëshiron atë zbulimi i qenies nga liria. Këto janë dy aspekte të një realiteti të vetëm. Dhe cilado qoftë ajo që merret në shqyrtim, të dy nënkuptojnë lidhjen e secilit njeri me të gjithë të tjerët.

Kjo lidhje nuk zbulohet menjëherë për të gjithë. Një i ri do vetë i lirë. Ai dëshiron që të ketë. Ky liberalitet spontan i cili e hedh atë me zjarr në botë mund të bëhet aleat i asaj që quhet zakonisht egoizëm. Shpesh i riu percepton vetëm atë aspekt të marrëdhënies së tij me të tjerët me anë të të cilëve të tjerët shfaqen si armiq. Në parathënien e

Brendshme Përvoja Georges Bataille thekson me forcë se çdo individ dëshiron të jetë e gjitha. Ai sheh tek çdo njeri tjetër dhe veçanërisht tek ata të cilëve ekzistenca pohohet me shkëlqimin më të madh, një kufi, një dënim të vetveten. “Çdo ndërgjegje,” tha Hegel, “kërkon vdekjen e tjetrit”. Dhe me të vërtetë në çdo moment të tjerët po më vjedhin gjithë botën. lëvizja e parë është t’i urresh ata.

Por kjo urrejtje është naive, dhe dëshira menjëherë lufton kundër vetvetes. Po të isha vërtet gjithçka nuk do të kishte asgjë përveç meje; bota do të jetë bosh Nuk do të kishte asgjë për të zotëruar, dhe unë vetë nuk do të isha asgjë. Nëse ai është i arsyeshëm, i riu menjëherë e kupton se duke marrë botë larg meje, edhe të tjerët ma japin, pasi një gjë më është dhënë vetëm nga lëvizja që më rrëmben. Për të dëshiruar që të ekzistojë është gjithashtu për të dëshiruar që të ketë njerëz nga dhe për të cilët bota është e pajisur me njerëzore domethëniet. Dikush mund ta zbulojë botën vetëm mbi një bazë të zbuluar nga tjetri burra. Asnjë projekt nuk mund të përcaktohet përveçse me ndërhyrjen e tij në projekte të tjera. Të bësh të qenit “të jesh” do të thotë të komunikosh me të tjerët përmes të qenurit.

Kjo e vërtetë gjendet në një formë tjetër kur themi se liria nuk mund të dojë vetë pa synuar një të ardhme të hapur. Fundet që i jep vetvetes duhet të mos jetë në gjendje të kapërcehet nga ndonjë reflektim, por vetëm liria e tjetrit burrat mund t’i shtrijnë ato përtej jetës sonë. Jam përpjekur të tregoj në Pirro dhe Cineas që çdo njeri ka nevojë për lirinë e burrave të tjerë dhe, në një kuptim, gjithmonë e dëshiron, edhe pse mund të jetë një tiran; e vetmja gjë që ai nuk arrin të bëjë është të bëjë supozojmë singlerisht pasojat e një dëshire të tillë. Vetëm liria e të tjerëve e mban secilin prej nesh të mos ngurtësohet në absurditetin e vërtetësisë. Dhe nëse ne duhet të besojnë mitin e krishterë të krijimit, vetë Zoti ishte në marrëveshje kjo pikë me doktrinën ekzistencialiste pasi, me fjalët e an prift antifashist, “Ai kishte aq respekt për njeriun sa e krijoi atë të lirë”.

Kështu, mund të shihet deri në çfarë mase ata njerëz gabojnë - apo janë gënjeshtër - të cilët përpiqen t’i bëjnë ekzistencializmit një solipsizëm, si Niçe, lartësojnë vullnetin e zhveshur për pushtet. Sipas këtij interpretimi, si i përhapur pasi është e gabuar, individ, duke njohur veten dhe duke zgjedhur veten si krijuesi i vlerave të tij, do të kërkonte t’i impononte ato tek të tjerët. Rezultati do të ishte një konflikt vullnetesh të kundërta të mbyllura në vetminë e tyre. Por ne kemi shihet se, përkundrazi, deri në atë masë sa pasioni, krenaria dhe shpirti e aventurave të çojë në këtë tirani dhe konfliktet e saj, etikën ekzistencialiste i dënon ata; dhe e bën këtë jo në emër të një

ligji abstrakt, por sepse, nëse është e vërtetë që çdo projekt buron nga subjektiviteti, është gjithashtu i vërtetë që kjo lëvizje subjektive krijon në vetvete një tejkalim të subjektiviteti. Njeriu mund të gjejë një justifikim të ekzistencës së tij vetëm në ekzistenca e burrave të tjerë. Tani, ai ka nevojë për një justifikim të tillë; nuk ka duke i shpëtuar asaj. Ankthi moral nuk i vjen njeriut nga jashtë; ai gjen brenda vetë pyetja e ankthshme: “Çfarë dobie ka?” Ose, për ta thënë më mirë, ai vetë është kjo marrje në pyetje urgjente. Ai ikën prej tij vetëm duke ikur vetë, dhe posa të ekzistojë ai përgjigjet. Mbase mund të thuhet se është për vete se ai është moral, dhe se një qëndrim i tillë është egotistik. Por nuk ka etika kundër së cilës kjo akuzë, e cila menjëherë shkatërron vetveten, nuk mund rrafshohet; sepse si mund të shqetësohem për atë që nuk më shqetëson mua? Unë shqetësohem të tjerët dhe ato më shqetësojnë mua. Aty kemi një të vërtetë të pareduktueshme. Unë-të tjerët marrëdhënia është po aq e pazgjidshme sa marrëdhënia subjekt-objekt.

Në të njëjtën kohë akuza tjetër e cila shpesh drejtohet në ekzistencializëm gjithashtu shembet: të qenit një doktrinë zyrtare, e paaftë për të propozuar ndonjë përmbajtje në lirinë që ajo dëshiron të angazhohet. Të duash veten të lirë është gjithashtu të duash të tjerët falas. Ky testament nuk është një formulë abstrakte. Ajo tregon për secilin person veprimi konkret që duhet të arrihet. Por të tjerët janë të veçantë, madje kundërshtoi, dhe njeriu me vullnet të mirë sheh probleme konkrete dhe të vështira që dalin në marrëdhëniet e tij me ta. Thisshtë ky aspekt pozitiv i moralit që jemi tani do të shqyrtojmë.

III Aspekti pozitiv i paqartësisë

Qëndrimi Estetik

Kështu, çdo njeri ka të bëjë me burrat e tjerë. Bota në të cilën ai angazhohet vetvetiu është një botë njerëzore në të cilën secili objekt depërtohet me njerëzor kuptimet. Shtë një botë që flet nga e cila ngrihen kërkesa dhe thirrje. Kjo do të thotë që, përmes kësaj bote, secili individ mund të japë lirinë e tij a përmbajtja konkrete. Ai duhet ta zbulojë botën me qëllimin e mëtejshëm zbulimi dhe me të njëjtën lëvizje përpiqen të lirojnë burrat, me anë të të cilëve bota merr kuptim. Por ne do të gjejmë këtu të njëjtin kundërshtim që kemi takuar kur shqyrtoam momentin abstrakt të etikës individuale. Nëse çdo njeri është i lirë, ai nuk mund ta bëjë vetë të lirë. Po kështu kundërshtimi do të ngrihet se ai nuk mund të bëjë asgjë për tjetrin pasi që ai tjetër është i lirë në të gjitha rrethanat; burrat gjithmonë zbulojnë qenien, në Buchenwald si

dhe në ishujt blu të Paqësori, në hovels, si dhe në pallate; diçka gjithmonë po ndodh në bota dhe në lëvizjen e mbajtjes së distancës, a nuk mundet merrni parasysh transformimet e tij të ndryshme me një gëzim të shkëputur, ose gjeni arsytet për aktrim? Asnjë zgjidhje nuk është më e mirë ose më e keqe se çdo zgjidhje tjetër.

Ne mund ta quajmë këtë qëndrim estetik, sepse pretendon ai që e miraton atë nuk kanë asnjë lidhje tjetër me botën përveç asaj të soditjes së shkëputur; jashtë kohës dhe larg burrave, ai përballet me historinë, të cilën mendon se po e bën nuk i përkasin, si një vështrimi të pastër; ky version jopersonal barazon të gjithë situatat; i kap vetëm në indiferencën e dallimeve të tyre; përjashton çdo preferencë.

Kështu, adhuresi i veprave historike është i pranishëm në lindje dhe në rënie të Athinës, Romës dhe Bizantit me të njëjtin pasion të qetë. Turisti konsideron arenën e Koliseumit, Latifundia të Sirakuzës, termike banjot, pallatet, tempujt, burgjet dhe kishat me të njëjtën gjë kurioziteti i qetë: këto gjëra ekzistuan, kjo është e mjaftueshme për ta kënaqur atë. Pse mos merrni parasysh me interes të paanshëm ato që ekzistojnë sot? Dikush gjen ky tundim mes shumë italianëve të cilët peshohen nga një magjik dhe e kaluara mashtruese; e tashmja tashmë u duket si një e kaluar e ardhshme. Luftërat, mosmarrëveshjet civile, pushtimet dhe skllavëria kanë pasuar njëri-tjetrin në ato tokë. Çdo moment i asaj historie të munduar kundërshtohet nga sa vijon një; e megjithatë në mes të këtij agjitacioni të kotë u ngritën kupola, statuja, basoreliev, piktura dhe pallate të cilat kanë mbetur të paprekura shekujt dhe që ende magjepsin burrat e sotëm. Dikush mund të imagjinojë një intelektual Fiorentin duke qenë skeptik në lidhje me lëvizjet e mëdha të pasigurta që po trazojnë vendin e tij dhe që do të shuhen ashtu si vdiqën gjërat e para të shekujve që kanë kaluar: siç e sheh ai, e rëndësishme është thjesht për të kuptuar ngjarjet e përkohshme dhe përmes tyre për të kultivuar atë bukuria e cila nuk prishet. Shumë francezë gjithashtu kërkuar lehtësim në këtë mendim në vitin 1940 dhe vitet që pasuan. "Le të përpiqemi të marrim pikëpamjen e histori", thanë ata kur mësuan se gjermanët kishin hyrë në Paris. Dhe gjatë gjithë okupimit, intelektualë të caktuar u përpoqën të mbanin "larg përplasja" dhe të merren në konsideratë fakte të paanshme të kushtëzuara të cilat nuk kanë të bëjnë ata.

Por ne vërejmë menjëherë se një qëndrim i tillë shfaqet në momente dekurajimi dhe konfuzion; në fakt, është një pozicion tërheqjeje, një mënyrë për të ikur nga e vërteta e së tashmes. Sa i përket të kaluarës, ky eklektizëm është i ligjshëm; ne nuk janë më në një situatë të drejtpërdrejtë në lidhje me Athinën, Spartën ose Aleksandrinë, dhe

vetë ideja e një zgjedhje nuk ka kuptim. Por e tashmja nuk është një e kaluara e mundshme; është momenti i zgjedhjes dhe veprimit; nuk mund të shmangim jetesën atë përmes një projekti; dhe nuk ka asnjë projekt që është thjesht suditës meqenëse dikush gjithmonë projekton veten drejt diçkaje, drejt së ardhmes; te vendosesh vetvetja “jashtë” është ende një mënyrë për të jetuar faktin e pashmangshëm që është brenda; ata intelektualë francezë që, në emër të historisë, poezisë, ose arti, u përpoq të ngrihej mbi dramën e epokës, ishin pa dashur, aktorët e tij pak a shumë në mënyrë të qartë, ata po luanin lojën e okupatorit. Po kështu, Esteti italian, i zënë në përkëdheljen e mermereve dhe bronzëve të Firences, po luan një rol politik në jetën e vendit të tij nga vetë inercia e tij. Nuk mund të justifikohet gjithçka që është duke pohuar se gjithçka mund të jetë njësoj objekt përsiatjeje, pasi njeriu nuk sodit kurrë: ai bën.

Forshtë për artistin dhe shkrimtarin që problemi ngrihet në një veçanërisht mënyrë akute dhe në të njëjtën kohë ekuivoke, sepse atëherë dikush kërkon për të vendosur indiferencën e situatave njerëzore jo në emër të pastër suditje, por i një projekti të caktuar: krijuesi projekton drejt veprës të artit një lëndë të cilën ai e justifikon për atë që është çështja e kësaj veprë; çdo subjekt mund të pranohet, një masakër, si dhe një maskaradë. Kjo justifikimi estetik ndonjëherë është atë që goditës saqë tradhton autorin synim; le të themi se një shkrimtar dëshiron të komunikojë tmerrin e frymëzuar tek ai nga fëmijët që punojnë në dyqane; ai prodhon një libër kaq të bukur sa, të magjepsur nga përballa, stili dhe imazhet, ne harrojmë tmerrin e dyqanet e xhupave apo edhe të fillojnë ta admirojnë atë. A nuk do të jemi atëherë të prirur të mendojmë që nëse vdekja, mjerimi dhe padrejtësia mund të shndërrohen për kënaqësinë tonë, ajo do të bëhet nuk është e keqe që të ketë vdekje, mjerim dhe padrejtësi?

Por edhe këtu nuk duhet të ngatërrojmë të tashmen me të kaluarën. Në lidhje me në të kaluarën, asnjë veprim i mëtejshëm nuk është i mundur. Ka pasur luftë, murtajë, skandal dhe tradhëti, dhe nuk ka asnjë mënyrë që të parandalojmë që të ketë ndodhur; të xhelat u bë xhelat dhe viktimat pësoi fatin e tij si a viktimat pa ne; gjithçka që mund të bëjmë është ta zbulojmë, ta integrojmë trashëgiminë njerëzore, për ta ngritur atë në dinjitetin e ekzistencës estetike që mbart brenda vetes përfundueshmërinë e saj; por së pari kjo histori duhet të ndodhte: ndodhi si skandal, revoltë, krim ose sakrificë dhe ne ishim në gjendje ta provonim për ta ruajtur atë vetëm sepse së pari na ofroi një formë. Edhe sot duhet të ekzistojë para se të konfirmohet në ekzistencën e tij: destinacioni i tij në një mënyrë të tillë që gjithçka në lidhje me të

tashmë dukej e justifikuar dhe se nuk kishte më prej saj për të refuzuar, atëherë nuk do të kishte asgjë për të thënë në lidhje me të, sepse asnjë formë nuk do ta bënte marrin formë në të; zbulohet vetëm përmes refuzimit, dëshirës, urrejtjes dhe dashuri. Në mënyrë që artisti të ketë një botë për të shprehur së pari duhet të jetë i vendosur në këtë botë, i shtypur ose shtypës, dorëheqës ose rebel, një burrë midis burrave. Por në zemër të ekzistencës së tij ai gjen gjendjen e jashtëzakonshme që është të përbashkët për të gjithë njerëzit; ai së pari duhet të bëjë lirinë brenda vetes dhe në mënyrë universale; ai duhet të përpiket ta pushtojë atë: në dritën e këtij projekti vlerësohen situatat dhe arsyet e veprimit bëhen të dukshme.

Liria dhe Çlirimi

Një nga kundërshtimet kryesore kundër ekzistencializmit është se parimi “To will liria” është vetëm një formulë e zbrazët dhe nuk ofron asnjë përmbajtje konkrete për të veprimi. Por kjo është për shkak se dikush ka filluar duke zbrazur fjalën liri të saj kuptimi konkret; ne tashmë e kemi parë që liria e realizon vetveten vetëm me anë të duke u angazhuar në botë: në një masë të tillë që projekti i njeriut drejt liria mishërohet për të në veprime të caktuara të sjelljes.

Liria e vullnetit dhe vullneti për të zbuluar qenien janë zgjedhja e njëjtë; prandaj, liria ndërmerr një hap pozitiv dhe konstruktiv, i cili shkakton ekzistencën kalojnë në ekzistencë në një lëvizje që tejkalohet vazhdimisht. Shkenca, teknika, arti dhe filozofia janë pushtime të pacaktuara të ekzistencës mbi qenie; është duke supozuar veten si të tillë që ata marrin origjinalin e tyre aspekti; është në dritën e këtij supozimi që fjala përparim gjen të vetën kuptimi veridik. Nuk është çështje afrimi i një kufiri fiks: absolut Dituria ose lumturia e njeriut ose përsosja e bukurisë; të gjitha njerëzore përpjekja atëherë do të ishte e dënuar me dështim, pasi me çdo hap përpara horizontin tërhiqet një hap; për njeriun është çështje e ndjekjes së zgjerimit të tij ekzistencën dhe rikuperimin e kësaj përpjekjeje si një absolute.

Shkenca e dënon veten e saj në dështim kur, duke iu nënshtuar dashurimit të serioze, aspiron të arrijë qenien, ta përmbajë atë dhe ta posedojë atë; por ajo gjen të vërtetën e saj nëse e konsideron veten si një angazhim të lirë të mendimit në dhënë, duke synuar, në çdo zbulim, jo në shkrirjen me sendin, por në mundësia e zbulimeve të reja; ajo që mendja pastaj projekton është konkrete përmbushja e lirisë së saj. Ndonjëherë bëhet përpjekje për të gjetur një justifikimin objektiv të shkencës në teknikë; por zakonisht e matematikan ka të bëjë me

matematikën dhe fizikanti me fizikën, dhe jo me aplikimet e tyre. Dhe, për më tepër, teknika në vetvete nuk është justifikohet objektivisht; nëse vendos si synime absolute kursimin e kohës dhe punë të cilën na mundëson ta realizojmë dhe komoditetin dhe luksin që ajo na mundëson të kemi qasje, atëherë duket e padobishme dhe absurde, për kohën se një fitim nuk mund të grumbullohet në një dyqan; është kontradiktore me duan të ruajnë ekzistencën, e cila, fakti është, ekziston vetëm duke u shpenzuar, dhe ekziston një rast i mirë për të treguar se aeroplanët, makineritë, telefoni dhe radio nuk i bën burrat e sotëm më të lumtur se ata të kohërave të mëparshme. Por në të vërtetë nuk është çështja e dhënies së burrave kohë dhe lumturi, nuk është një çështja e ndalimit të lëvizjes së jetës: është çështje e përmbushjes së saj. Nëse teknika po përpiket të kompensojë këtë mungesë, e cila është në thelb të zemrës e ekzistencës, ajo dështon rrënjësisht; por u shpëton të gjitha kritikave nëse dikush pranon që, përmes saj, ekzistenca, larg dëshirës për të pushuar në sigurinë e duke qenë, fut veten përpara vetes në mënyrë që të futet edhe më larg përpara, se synon një zbulim të pacaktuar të qenies nga transformimi e sendit në një instrument dhe në hapjen e mundësive gjithnjë të reja për meshkuj. Sa i përket artit, ne tashmë kemi thënë që nuk duhet të përpiket të ngrihet idhujt; duhet të zbulojë ekzistencën si një arsye për ekzistencën; kjo është me të vërtetë arsyeja pse Platoni, i cili donte ta largonte njeriun nga toka dhe ta caktonte atë qielli i Ideve, dënoi poetët; kjo është arsyeja pse çdo humanizëm nga ana tjetër dora, i kurorëzon me dafina. Arti zbulon kalimtarin si një absolute; dhe pasi ekzistenca kalimtare është përjetësuar gjatë shekujve, arti gjithashtu, nëpër shekuj, duhet të përjetësojë këtë zbulesë që nuk do të mbarojë kurrë. Kështu, aktivitetet konstruktive të njeriut marrin një kuptim të vlefshëm vetëm kur ato supozohen si një lëvizje drejt lirisë; dhe reciprokisht, e shoh atë një lëvizje e tillë është konkrete: zbulime, shpikje, industri, kulturë, piktura, dhe librat njerëzit në botë konkretisht dhe të hapur konkrete mundësitë për burrat.

Ndoshta është e lejueshme të ëndërrosh një të ardhme kur burrat nuk do të njohin ndonjë përdorim tjetër të lirisë së tyre sesa ky shpalosje e lirë e vetvetes; aktivitet konstruktiv do të ishte e mundur për të gjithë; secili do të ishte në gjendje të synonte pozitivisht përmes projektet e tij në të ardhmen e tij. Por sot fakti është se ka burra që mund të justifikojnë jetën e tyre vetëm me një veprim negativ. Siç kemi parë tashmë, çdo njeri e kapërcen vetveten. Por ndodh që kjo tejkalim të jetë dënohet të bjerë kot në vetvete sepse është shkëputur nga e saj qëllimet. Kjo është ajo që përcakton një situatë shtypjeje. Një situatë e tillë është kurrë natyrale: njeriu nuk shtypet kurrë nga gjërat; në

çdo rast, përveç nëse ai është një fëmijë naiv që godet me gurë ose një princ i çmendur që urdhëron të shkatërrohet deti, ai nuk rebelohet kundër gjërave, por vetëm kundër njerëzve të tjerë. Rezistenca e sendit mban veprimin e njeriut ashtu si ajri mban fluturimin e pëllumbi; dhe duke projektuar vetveten përmes saj njeriu pranon që të jetë pengesë; ai merr përsipër rrezikun e një prapambetjeje në të cilën nuk sheh një mohim të tij liria. Eksploruesi e di se ai mund të detyrohet të tërhiqet para se të arrijë në qëllimin e tij; shkencëtari, që një fenomen i caktuar mund të mbetet i errët atij; tekniku, që përpjekja e tij të mund të rezultojë abortive: këto tërheqje dhe gabimet janë një mënyrë tjetër e zbulimit të botës. Sigurisht, një material pengesa mund të qëndrojë mizorisht në rrugën e një ndërmarrjeje: përmbytje, tërmete, karkalecat, epidemitë dhe murtaja janë fatkeqësi; por këtu kemi një nga të vërtetat e Stoicizmit: një njeri duhet të marrë përsipër edhe këto fatkeqësi, dhe pasi që ai nuk duhet të japë kurrë dorëheqjen në favor të ndonjë gjëje, asnjë shkatërrim të një sendi do të jetë ndonjëherë një shkatërrim radikal për të; edhe vdekja e tij nuk është një e keqe pasi që ai është njeriu vetëm për atë që është i vdekshëm: ai duhet ta marrë atë si kufirin natyror të jetën e tij, si rrezik i nënkuptuar nga çdo hap. Vetëm njeriu mund të jetë armik për njeriun; vetëm ai mund ta grabisë kuptimin e veprimeve të tij dhe jetën e tij, sepse gjithashtu i takon vetëm atij vetëm për ta konfirmuar atë në ekzistencën e saj, për ta njohur atë në fakti aktual si një liri. Hereshtë këtu që dallimi stoik midis “Gjërat që nuk varen nga ne” dhe ato që “varen nga ne” dëshmojnë të jetë i pamjaftueshëm: sepse “ne” është legjion dhe jo një individ; secila varet nga të tjerët, dhe çfarë do të më ndodhë me anë të të tjerëve varet nga unë si i përket kuptimit të tij; dikush nuk i nënshtrohet një lufte ose një okupimi siç bëjnë ai ndaj një tërmeti: ai duhet të marrë anë pro ose kundër, dhe vullnetet e huaja në këtë mënyrë bëhen aleatë ose armiqësorë. Thisshtë kjo ndërvare si që shpjegon pse shtypja është e mundur dhe pse është e urrejtur. Siç e kemi parë, liria ime, në mënyrë që të përmbushë veten, kërkon që ajo të dalë në një të ardhme të hapur: është burra të tjerë që më hapin të ardhmen, janë ata që, duke ngritur botën e nesër, përcaktojnë të ardhmen time; por nëse, në vend që të më lejonin të marr pjesë në këtë lëvizje konstruktive, ata më detyrojnë të konsumoj tejkalinimin tim në kot, nëse ata më mbajnë nën nivelin që ata kanë pushtuar dhe në baza e së cilës do të arrihen pushtime të reja, atëherë ata po më presin nga e ardhmja, ata po më kthejnë në një gjë. Jeta është e zënë në të dyja përjetësimin e vetes dhe tejkalinimin e vetvetes; nëse gjithçka që bëjnë është të ruajë vetë, atëherë të jetosh vetëm nuk po vdes, dhe ekzistenca njerëzore po i padallueshëm nga një

bimësi absurde; një jetë justifikon vetveten vetëm nëse përpjekja e saj për të përjetësuar veten është e integruar në tejkalimin e saj dhe nëse kjo tejkalimi nuk ka kufij të tjerë përveç atyre që subjekti i cakton vetë. Shtypja e ndan botën në dy klane: ata që ndriçojnë njerëzimin duke e futur atë përpara vetes dhe atyre që janë të dënuar të shënojnë kohën pashpresë, në mënyrë që thjesht të mbështesim kolektivitetin; jeta e tyre është e pastër përsëritja e gjesteve mekanike; koha e lirë është gati e mjaftueshme për të ata për të rimarrë forcën e tyre; shtypësi ushqehet me veten e tyre kapërcimin dhe refuzon ta zgjasë atë me një njohje falas. Të shtypurit ka vetëm një zgjidhje: të mohojë harmoninë e asaj njerëzimi nga i cili një është bërë përpjekje për ta përjashtuar atë, për të provuar se ai është një burrë dhe se është i lirë duke u revoltuar kundër tiranëve. Për të parandaluar këtë revoltë, një nga mashtrimet e shtypjes është të maskosh veten pas një situatë natyrore pasi, në fund të fundit, nuk mund të revoltohet kundër natyrës. Kur një konservator dëshiron tregojnë se proletariati nuk është i shtypur, ai deklaron se e tashmja shpërndarja e pasurisë është një fakt i natyrshëm dhe se nuk ka asnjë mënyrë për të duke e refuzuar atë; dhe pa dyshim që ai ka një rast të mirë për ta provuar atë, në mënyrë rigorozë duke folur, ai nuk po i vjedh punëtorit “produktin e punës së tij”, që prej atëherë fjala vjedhje supozon konventa shoqërore të cilat në aspekte të tjera autorizojnë ky lloj shfrytëzimi; por çfarë do të thotë revolucionari me këtë fjalë se regjimi aktual është një fakt njerëzor. Si i tillë, ai duhet të refuzohet. Kjo refuzimi pret vullnetin e shtypësit, nga ana e tij, nga e ardhmja drejt së cilës ai shpresonte të futej vetëm: një e ardhme tjetër është i zëvendësuar, ai i revolucionit. Lufta nuk është me fjalë dhe ideologjitë; është reale dhe konkrete, nëse triumfon kjo e ardhme, dhe jo i pari, atëherë është i shtypuri që realizohet si pozitiv dhe liria e hapur dhe shtypësi që bëhet pengesë dhe një gjë.

Ka dy mënyra për të tejkaluar të dhëna: është diçka krejtësisht ndryshe nga marrja e një udhëtimi apo arratisja nga burgu. Në këto dy raste dhënë është i pranishëm në tejkalimin e tij; por në një rast është i pranishëm për aq sa pranohet, në tjetrën për aq sa refuzohet, dhe kjo e bën një radikal ndryshim Hegel i ka ngatërruar këto dy lëvizje me termin e paqartë “Aufheben”; dhe e gjithë struktura e një optimizmi që mohon dështimin dhe vdekja qëndron mbi këtë paqartësi; kjo është ajo që lejon dikë të vlerësojë të ardhmen e bota si një zhvillim i vazhdueshëm dhe harmonik; ky konfuzion është burimi dhe gjithashtu pasoja; është një mishërim i përsosur i asaj idealiste dhe butësi e shprehur me të cilën Marks i akuzoi Hegelin dhe për të cilën ai kundërshtoi a qëndrueshmëri realiste. Revolta nuk është e integruar në zhvillimin

harmonik të botës; nuk dëshiron të integrohet, por më tepër të shpërthejë në zemra e botës dhe për të thyer vazhdimësinë e saj. Nuk është rastësi nëse Marksi e përcaktoi qëndrimin e proletariatit jo pozitivisht por negativisht: ai e bën të mos e tregojë atë si pohimin e vetvetes ose si përpjekjen për të realizuar një shoqëri pa klas, por më tepër si përpjekja e parë për t'i dhënë fund vetes si klasë. Dhe është pikërisht sepse nuk ka ndonjë çështje tjetër përveç një çështje negative se kjo situata duhet të eliminohet.

Të gjithë njerëzit janë të interesuar në këtë eliminim, shtypësi si dhe i shtypur, siç ka thënë vetë Marksi, sepse secili ka nevojë që të gjithë njerëzit të jenë të lirë. Ka raste kur skllavi nuk e njeh skllavërinë e tij dhe ku është e nevojshme për t'i sjellë atij farën e çlirimit të tij nga jashtë: e tij nënshtrimi nuk mjafton për të justifikuar tiraninë që i imponohet. robi është i nënshtruar kur dikush ka arritur ta mistifikojë atë në një mënyrë të tillë se situata e tij nuk i duket se imponohet nga burrat, por se është dhënë menjëherë nga natyra, nga perënditë, nga fuqitë kundër të cilave revoltohen nuk ka kuptim; kështu, ai nuk e pranon kushtin e tij përmes një dorëheqjeje për lirinë e tij pasi ai nuk mund të ëndërrojë as ndonjë tjetër; dhe në të tijin marrëdhëniet me miqtë e tij, për shembull, ai mund të jetojë si i lirë dhe i moralshëm njeriu brenda kësaj bote ku injoranca e tij e ka mbyllur atë. Konservatori do të argumentojë nga kjo se kjo paqe nuk duhet të prishet; nuk është e nevojshme për t'i dhënë arsimim njerëzve ose rehati për vendasit e koloni; “krerët e rrethit” duhet të shtypen; ky është kuptimi i një historia e vjetër e Maurras: nuk ka nevojë të zgjohet gjumi, sepse do të ndodhte kështu të jetë për ta zgjuar atë në lumturi. Sigurisht që nuk është çështja e hedhjes burrat, pavarësisht nga vetja, me pretekstin e çlirimit, në një botë të re, një të cilën ata nuk e kanë zgjedhur, në të cilën nuk kanë kontroll. Ithtarët e skllavëria në Karolina kishte një rast të mirë kur u treguan pushtuesve të vjetër skllavërit negro të cilët u hutuan nga një liri të cilën ata nuk dinin se çfarë të bënë bënë me dhe që qanë për ish-zotërit e tyre; këto çlirime të rreme - megjithëse në një kuptim të caktuar ato janë të pashmangshme - mbingarkojnë ata që janë të tyre viktimat sikur të ishin një goditje e re e fatit të verbër. Ajo që duhet bërë është që pajisë skllavin injorant me mjetet për të kapërcyer situatën e tij duke do të thotë revoltë, për t'i dhënë fund injorancës së tij. Ne e dimë se problemi i socialistët e shekullit të nëntëmbëdhjetë ishte pikërisht për të zhvilluar një klasë vetëdija në proletariat; ne shohim në jetën e Flora Tristan, për shembull, sa mosmirënjohëse ishte një de-tyrë e tillë: çfarë kishte ajo për punëtorët së pari të kërkohej pa to. “Por çfarë të drejte duhet të dëshirojë njeri diçka për të tjerët? ” pyet

konservatorin, i cili ndërkohë i përket punëtor ose vendas si “një fëmijë i rritur” dhe i cili nuk heziton të dispononi vullnetin e fëmijës. Në të vërtetë, nuk ka asgjë më arbitrare se ndërhyrja si i huaj në një fat që nuk është i yni: një nga tronditësit gjërat në lidhje me bamirësinë - në kuptimin qytetar të fjalës - është se ajo është praktikuar nga jashtë, sipas kapriçizës së atij që e shpërndan atë dhe kush është shkëputur nga objekti. Por kauza e lirisë nuk është ajo e të tjerëve më shumë sesa është e imja: është universalisht njerëzore. Nëse dua skllavi të bëhet i vetëdijshëm për skllavërinë e tij, është që të dy për të mos qenë një tiran vetë - për çdo abstenim është bashkëpunim, dhe bashkëpunim në këtë rasti është tirani - dhe në mënyrë që mund të hapen mundësi të reja për skllav i çliruar dhe përmes tij për të gjithë njerëzit. Të duash ekzistencë, të duash zbuloni botën dhe të dëshironi që burrat të jenë të lirë janë një dhe i njëjti vullnet.

Për më tepër, shtypësi po gënjen nëse pretendon se i shtypuri pozitivisht dëshiron shtypje; ai thjesht abstenon që të mos e dëshirojë atë sepse nuk është i vetëdijshëm madje edhe mundësinë e refuzimit. E gjithë ajo që mund të propozojë një veprim i jashtëm është ta vendosë të shtypurin në prani të lirisë së tij: atëherë ai do të vendosë pozitivisht dhe lirisht. Fakti është se ai vendos kundër shtypjes, dhe ajo është atëherë që lëvizja e emancipimit fillon vërtet. Sepse nëse është e vërtetë se kauza e lirisë është kauza e secilit, është gjithashtu e vërtetë që urgjenca e çlirimit nuk është e njëjtë për të gjithë; Me të drejtë Marksi e ka thënë atë është vetëm për të shtypurit që duket si menjëherë e nevojshme. Sa për ne, ne nuk besojmë në një domosdoshmëri të drejtpërdrejtë por në një nevojë morale; të i shtypuri mund të përmbushë lirinë e tij si njeri vetëm në revoltë, pasi thelbësore karakteristikë e situatës ndaj së cilës ai po rebelohet është pikërisht ajo duke e ndaluar atë nga çdo zhvillim pozitiv; është vetëm në shoqërore dhe luftë politike që kapërcimi i tij kalon përtej në pafund. Dhe sigurisht që proletari nuk është më natyrshëm një njeri i moralshëm se një tjetër; ai mund të ikë nga liria e tij, ta shpërndajë atë, të vegjëtojë pa dëshirë dhe të japë vetë deri në një mit çnjerëzor; dhe hileja e kapitalizmit “të ndriçuar” është të ta bëjë atë të harrojë shqetësimin e tij me justifikim të mirëfilltë, duke i ofruar atij, kur ai largohet nga fabrika ku një punë mekanike thith tejkalimin e tij, devijime në të cilat kjo kapërcim përfundon duke u përkëdhelur: atje keni politika e klasës amerikane të punësimit që kap punëtorin në kurth i sporteve, “veglave”, automjeteve dhe frigoriferëve. Në tërësi, megjithatë, ai ka më pak tundime tradhtie sesa anëtarët e klasave të privileguara sepse kënaqja e pasioneve të tij, shija për aventura dhe kënaqësitë e seriozitetit shoqëror i janë mohuar.

Dhe në veçanti, është gjithashtu e mundur që borgjezët dhe intelektualët të përdorin lirinë e tyre pozitivisht në të njëjtën kohë kur ata mund të bashkëpunojnë në luftën kundër shtypja: e ardhmja e tyre nuk është e ndaluar. Kjo është ajo që Pong, për shembull, sugjeron kur shkruan se po prodhon letërsi "post-revolucionare". Shkrimtari, si dhe shkencëtari dhe teknik, kanë mundësinë e të kuptuarit, para se të kryhet revolucioni, këtë rikrijim të botë e cila duhet të jetë detyrë e çdo njeriu nëse liria nuk do të ishte më magjepsur kudo. Pavarësisht nëse është e dëshirueshme të parashikohet e ardhmja, nëse burrat duhet të heqin dorë nga përdorimi pozitiv i lirisë së tyre për sa kohë që çlirimi i të gjithëve ende nuk është arritur, apo nëse, përkundrazi, ka ndonjë përmbushja njerëzore i shërben kauzës së njeriut, është një pikë për të cilën Vetë politika revolucionare ende heziton. Edhe në Bashkimin Sovjetik vetë marrëdhënia midis ndërtimit të së ardhmes dhe së tashmes lufta duket se përcaktohet në mënyra shumë të ndryshme, sipas momentit dhe rrethanat. Alsoshtë gjithashtu një çështje ku secili individ duhet të bëjë shpik zgjidhjen e tij lirisht. Në çdo rast, ne mund të pohojmë se i shtypuri është më të angazhuar plotësisht në luftë sesa ata që, edhe pse ishin në një me të në duke refuzuar servitutën e tij, mos e përjetoni; por edhe ajo, nga ana tjetër nga ana tjetër, çdo njeri është prekur nga kjo luftë në një mënyrë kaq thelbësore që të mundet të mos përmbushë veten e tij moralisht pa marrë pjesë në të.

Problemi është i ndërlikuar në praktikë nga fakti që sot shtypja ka bërë më shumë se një aspekt: fellahu arab është i shtypur nga sheikët dhe administrata franceze dhe angleze; cili nga dy armiqtë duhet të jetë luftuar? Interesat e proletariatit francez nuk janë të njëjta me ato të vendasit në koloni: cilat do të shërbejnë? Por këtu shtrohet pyetja politike para se të jemi të moralshëm: ne duhet të përfundojmë duke hequr çdo shtypje; secili njeri duhet të vazhdojë luftën e tij në lidhje me atë të tjetrit dhe nga duke e integruar atë në modelin e përgjithshëm. Çfarë urdhri duhet të ndiqet? Çfarë taktikat duhet të miratohen? Isshtë çështje e mundësive dhe efikasitetit. Për secilin varet edhe nga situata e tij individuale. Possibleshtë e mundur që ai mund të çohet në sakrifikimin përkohësisht të një kauze, suksesi i së cilës është i varur atë të një kauze, mbrojtja e të cilit është më urgjente; nga ana tjetër, është e mundshme që dikush mund të gjykojë se është e nevojshme të ruhet tensioni i revoltës kundër një situatë për të cilën dikush nuk dëshiron të pajtohet me çdo çmim: kështu, gjatë luftës, kur udhëheqësve zezakë në Amerikë u kërkua të hiqnin dorë nga të tyret pretendimet për hir të interesit të përgjithshëm, Richard Wright refuzoi; ai mendoi se edhe në kohë lufte kauza e tij duhej mbrojtur.

Në çdo rast, morali kërkon që luftëtari të mos verbohët nga qëllimi që ai vendos deri për veten e tij deri në pikën e rënies në fanatizmin e seriozitetit ose pasion. Shkaku të cilit ai i shërben nuk duhet të mbyllet vetë dhe kështu të krijojë një elementi i ri i ndarjes: përmes luftës së tij ai duhet të kërkojë t'i shërbejë kauza universale e lirisë.

Në të njëjtën kohë shtypësi ngre një kundërshtim: me pretekstin e lirisë, ai thotë, atje do të më shtypësh me radhë; ti me privon nga liria. Eshtë argumenti të cilin skllavopronarët e Jugut kundërshtuan abolicionistët, dhe ne e dimë që Jankit ishin aq të mbarsur me parimet e një abstrakti demokraci që ata nuk e dhanë se kishin të drejtë të mohonin Jugun mbjellësit lirinë për të pasur skllavë; lufta civile shpërtheu plotësisht pretekst zyrtar. Ne u buzëqeshim skrupujve të tillë; megjithatë sot Amerika ende e njeh pak a shumë në mënyrë implicite se të bardhët e Jugut kanë lirinë për të linquar zezakë Dhe është i njëjti sofizëm që shfaqet pafajësisht në gazetat e PRL (Parti Republicain de la Liberte) dhe, pak a shumë në mënyrë delikate, në të gjitha organet konservatore. Kur një parti premtot drejtimin klasa që do të mbrojë lirinë e tyre, do të thotë qartë se kërkon që ata të kenë lirinë e shfrytëzimit të klasës punëtore. Një pretendim i ky lloj nuk na zemëron në emër të drejtësisë abstrakte; por a kontradikta është fshehur në mënyrë të pandershme atje. Për një liri dëshiron vetë me të vërtetë vetëm duke e dëshiruar veten si një lëvizje e papërcaktuar përmes lirisë të të tjerëve; posa tërhiqet në vetvete, ajo e mohon vetveten në emër të disa objekte të cilat i preferon më shumë: ne e dimë mjaft mirë se çfarë lloj liria që kërkon PRL: është pronë, ndjenja e posedimit, kapitali, komoditeti, siguria morale. Ne duhet ta respektojmë lirinë vetëm kur është i destinuar për liri, jo kur largohet, ikën vetë dhe jep dorëheqjen vetë. A liria e cila është e interesuar vetëm në mohimin e lirisë duhet të mohohet. Dhe është nuk është e vërtetë që njohja e lirisë së të tjerëve kufizon lirinë time: të jesh i lirë nuk do të thotë të kesh fuqi për të bërë gjithçka që të pëlqen; është të jesh në gjendje të tejkalosh të dhënëen drejt një të ardhme të hapur; ekzistenca e të tjerëve si a liria përcakton situatën time dhe madje është kushti i lirisë time. unë jam i shtypur nëse më hedhin në burg, por jo nëse më mbajnë të mos e hedhin timen fqinji në burg.

Në të vërtetë, vetë shtypësi është i vetëdijshëm për këtë sofizëm; ai vështirë se guxon të drejtohet tek ajo; në vend se të bëjë një kërkesë të pa llakuar për liri shtyp ai është më i prirur të paraqitet si mbrojtës i disa vlerave. Nuk është në emrin e tij që ai lufton, por më tepër në emër të civilizimi, i institucioneve, i monumenteve dhe i virtyteve që realizojnë objektivisht situatën të cilën ai synon ta mbajë; ai deklaron

se të gjitha këto gjëra janë të bukura dhe të mira në vetvete; ai mbron një të kaluar që ka mori dinjitetin e akullt për të qenë kundër një të ardhme të pasigurt vlerat e së cilës kanë ende nuk është fituar; kjo është ajo që shprehet mirë me etiketën “konservatore”. Ndërsa disa njerëz janë kuratorë të një muzeu ose një koleksioni medaljesh, të tjerët bëjnë vetë kuratorët e botës së dhënë; duke theksuar sakrificat që janë domosdoshmërisht të përfshirë në të gjitha ndryshimet, ata anojnë me atë që ka qenë kundër çfarë nuk ka qenë akoma.

Quiteshtë mjaft e sigurt se tejkalimi i së kaluarës drejt së ardhmes gjithmonë kërkon sakrifica; të pretendojnë se në shkatërrimin e një lagje të vjetër në mënyrë që të ndërtimi i shtëpive të reja mbi rrënojat e tij, ruajtja e tij në mënyrë dialektike është një lojë fjalët; asnjë dialektikë nuk mund të restaurojë portin e vjetër të Marsejës; e kaluara si diçka që nuk tejkalohet, në mishin dhe praninë e saj të gjakut, e ka plotësisht u zhduk E tëra që një optimizëm kokëfortë mund të pretendojë është se e kaluara nuk e bën na shqetësojnë në këtë formë të veçantë dhe fikse dhe që kemi sakrifikuar asgjë në sakrifikimin e saj; kështu, shumë revolucionarë e konsiderojnë të shëndetshëm për të refuzojnë çdo lidhje me të kaluarën dhe të pretendojnë të përbuzin monumentet dhe traditat. Një gazetar i krahut të majtë i cili po konsumonte me padurim në një rrugë të Pompei tha, “Çfarë po bëjmë këtu? Ne jemi duke humbur kohën tonë. ” Ky qëndrim është vetë-konfirmues; le të largohemi nga e kaluara dhe atje më jo mbetet ndonjë gjurmë e saj në të tashmen, ose për të ardhmen; njerëzit e Mesjeta e kishte harruar aq mirë antikitetin, saqë nuk kishte më njeri të cilët madje kishin dëshirë të dinin diçka për të. Dikush mund të jetojë pa Greqisht, pa latinisht, pa katedrale dhe pa histori. Po, por ka shumë gjëra të tjera pa të cilat mund të jetohej; tendenca e njeriut nuk është për të zvogëlojë vetveten por për të rritur fuqinë e tij. Të braktisësh të kaluarën në natën e faktikiteti është një mënyrë e shpopullimit të botës. Do të mos i besojë një humanizmi e cila ishte tepër indiferente ndaj përpjekjeve të burrave të kohërave të mëparshme; nëse zbulimi i arritjes nga paraardhësit tanë nuk na lëviz aspak, pse të jemi aq i interesuar për atë që po ndodh sot; pse uroj me aq zjarr për të realizimet e ardhshme? Të pohosh mbretërimin e njeriut do të thotë ta pranosh njeriun në e kaluara si dhe në të ardhmen. Humanistët e Rilindjes janë një shembull i ndihmës për tu marrë nga një lëvizje çlirimtare nga qenia të rrënjësura në të kaluarën; pa dyshim që studimi i greqishtes dhe latinishtes nuk e ka këtë forca e gjallë në çdo epokë; por në çdo rast, fakti i të paturit një të kaluar është pjesë të gjendjes njerëzore; nëse bota pas nesh do të ishte e zhveshur, ne vështirë se do të ishim në gjendje të shohë gjithçka para

nesh, përveç një shkretëtire të zymtë. Ne duhet të përpiqemi, përmes tonave projekte të gjalla, për të kthyer në llogarinë tonë atë liri që u ndërmor në të kaluarën dhe për ta integruar atë në botën e tanishme.

Por nga ana tjetër, ne e dimë që nëse e kaluara na shqetëson, ajo nuk e bën ashtu si një fakt brutal, por për aq sa ka kuptim njerëzor; nëse kjo domethënie mund të njihet vetëm nga një projekt i cili refuzon trashëgiminë e së kaluarës, atëherë kjo trashëgimi duhet të refuzohet; do të ishte absurde të mbroje ndaj njeriut një të dhënë e cila është e çmuar vetëm për aq sa shprehet liria e njeriut në të. Atje është një vend ku kulti i së kaluarës ngrihet në një sistem më shumë se kudo tjetër: është Portugalia e sotme; por është me koston e një përbuzje e qëllimshme për njeriun. Salazar ka ndërtuar kështjella krejt të reja, në të mirë shpenzim, në të gjitha kodrat ku gjendeshin gërmadha, dhe në Obidos ai nuk hezitoi të përvetësonte fondet që duheshin për këtë restaurim shkoni në spitalin e lindjes, i cili, si rezultat, duhej të mbyllej; në ai kaloi në periferi të Coimbre, ku do të ngrihej një komunitet për fëmijë kaq shumë para që riprodhohen llojet e ndryshme të shtëpive të vjetra Portugeze në një shkallë të reduktuar që mezi katër fëmijë mund të vendoseshin në këtë monstruoze fshat. Valle, këngë, festivale lokale dhe veshja e rajoneve të vjetra kostumet inkurajohen kudo: ato kurrë nuk hapin shkollë. Këtu shohim, në formë të tij ekstreme, absurdi i një zgjedhjeje që preferon Gjënë nga Njeriu prej të cilit vetëm Gjëja mund të marrë vlerën e saj. Ne mund të prekemi nga vallëzimet, këngë dhe kostume rajonale sepse këto shpikje përfaqësojnë të vetmet falas arritje e cila u lejohej fshatarëve mes kushteve të vështira nën të cilën ata e jetuan më parë; me anë të këtyre krijimeve ata grisën vetë larg punës së tyre servile, kapërceu situatën e tyre dhe pohoi veten e tyre si njerëz përpara kafshëve të ngarkesës. Kudo që këto festivale akoma ekzistojnë spontanisht, aty ku ata e kanë ruajtur këtë karakter, ata kanë të tyre kuptimi dhe vlera e tyre. Por kur ato riprodhohen me ceremoni për edicioni i turistëve indiferentë, ata nuk janë më shumë se një i mërzitshëm dokumentar, madje një mistifikim i urryer. Ashtë një sofizëm të duash të ruash me shtrëngim gjëra që e marrin vlerën e tyre nga fakti që burrat u përpoqën përmes tyre për të shpëtuar nga detyrimi. Në të njëjtën mënyrë, të gjithë ata që kundërshtojnë të vjetrën dantella, tapete, veshje fshatare, shtëpi piktoreske, kostume rajonale, të punuara me dore leckë, gjuha e vjetër, etj., për evolucionin shoqëror e dinë shumë mirë se ata janë të pandershëm: ata vetë nuk e vlerësojnë shumë realitetin e tanishëm të këtyre gjërave, dhe shumicën e kohës jeta e tyre e tregon qartë atë. Për të qenë të sigurt, ata trajto ata që nuk e njohin vlerën e pakushtëzuar të një pike Alencon si injorantë;

por në zemër ata e dinë që këto objekte janë më pak të çmuara në vetveten sesa si shfaqje e civilizimit që ata përfaqësojnë. Ata po qajnë durimin dhe nënshtrimin e duarve të zellshëm që ishin një me gjilpërën e tyre aq sa janë dantella. Ne gjithashtu e dimë se Nazistët bënë lidhje dhe abazhurë shumë të bukur nga lëkura e njeriut.

Kështu, shtypja në asnjë mënyrë nuk mund të justifikojë vetveten në emër të përmbajtjes e cila po mbron dhe të cilën në mënyrë të pandershme e vendos si idhull. I lidhur me subjektiviteti i cili e vendosi atë, kjo përmbajtje kërkon tejkalimin e vet. Dikush nuk e do të kaluarën në të vërtetën e saj të gjallë nëse insiston në ruajtjen e saj format e ngurtësuar dhe të mumifikuara. E kaluara është një apel; është një apel ndaj e ardhmja e cila ndonjëherë mund ta shpëtojë atë vetëm duke e shkatërruar. Edhe pse kjo shkatërrimi mund të jetë një sakrificë, do të ishte një gënjeshtër ta mohosh atë: pasi njeriu dëshiron për të qenë, ai nuk mund të heqë dorë nga asnjë formë e të qenit pa keqardhje. Por një etika e mirëfilltë nuk na mëson as ta sakrifikojmë, as ta mohojmë: duhet supozojeni

Shtypësi nuk përpiqet thjesht të justifikojë veten si një mbrojtës. Shpesh ai përpiqet të kërkojë realizime në të ardhmen; ai flet në emër të së ardhmes. Kapitalizmi vendoset si regjimi që është më i favorshëm për prodhimin; kolonizmi është i vetmi i aftë të shfrytëzojë pasurinë që vendasit do të linte djerrinë. Shtypja përpiqet të mbrojë veten nga dobia e tij. Por ne kanë parë që është një nga gënjeshttrat e mendjes serioze që përpiqet të japë fjala “e dobishme” një kuptim absolut; asgjë nuk është e dobishme nëse nuk është e dobishme tek njeriu; asgjë nuk është e dobishme për njeriun nëse ky i fundit nuk është në gjendje të përcaktojë qëllimet dhe vlerat e tij, nëse nuk është i lirë. Padyshim që një regjim shtypës mund arrijnë ndërtime që do t'i shërbejnë njeriut: ata do t'i shërbejnë atij vetëm nga ditën që ai është i lirë t'i përdorë ato; për sa kohë që zgjat mbretërimi i shtypësit, asnjë nga përfitimet e shtypjes nuk është përfitim i vërtetë. As në të kaluarën dhe as në të ardhmen mund të preferohet një gjë nga njeriu, i cili vetëm mund të themelojë arsye për të gjitha gjërat.

Më në fund, shtypësi ka një rast të mirë për të treguar se respekti për lirinë është kurrë pa vështirësi, dhe ndoshta ai madje mund të pohojë se nuk mundet kurrë respektojnë të gjitha liritë në të njëjtën kohë. Por kjo thjesht do të thotë që njeriu duhet pranoni tensionin e luftës, që çlirimi i tij duhet të kërkojë në mënyrë aktive përjetësojë vetveten, pa synuar një gjendje të pamundur ekuilibri dhe pushimi; kjo nuk do të thotë se ai duhet të preferonte gjumin e skllavërisë sesa këtë pushtim i pandërprerë. Pavarësisht nga problemet e ngritura për të, pengesat që

ai ka bërë do të duhet të marrë përsipër dhe vështirësitë me të cilat ai do të duhet të luftojë, ai duhet ta refuzojë shtypjen me çdo kusht.

Antinomitë e veprimit

Siç kemi parë, nëse shtypësi do të ishte i vetëdijshëm për kërkesat e tij liria, ai vetë duhet të denoncojë shtypjen. Por ai është i pandershëm; në emër të pasioneve serioze ose të pasioneve të tij, të vullnetit të tij për pushtet ose të tij orekset, ai nuk pranon të heqë dorë nga privilegjet e tij. Në mënyrë që një çliruese veprimi të jetë një veprim plotësisht moral, ai do të duhet të arrihet përmes një konvertimi i shtypësve: atëherë do të kishte një pajtim të të gjithëve liritë. Por askush nuk guxon më të braktisë veten e tyre sot ndaj këtyre reveries utopike. Ne e dimë vetëm shumë mirë se nuk mund të mbështetemi në një shndërrimi kolektiv. Sidoqoftë, për shkak të faktit se shtypësit refuzojnë të bashkëpunojnë në pohimin e lirisë, ato mishërojnë, në sy e të gjithë njerëzve me vullnet të mirë, absurditeti i vërtetësisë; duke bërë thirrje për triumfi i lirisë mbi faktin, etika gjithashtu kërkon që ato të jenë shtypur; dhe meqenëse subjektiviteti i tyre, sipas përkufizimit, i shpëton kontrollit tonë, do të jetë e mundur të veprohet vetëm sipas pranisë së tyre objektive; të tjerët do këtu duhet të trajtohen si gjëra, me dhunë; fakti i trishtuar i ndarjes e burrave do të konfirmohet. Kështu, këtu është shtypësi i shtypur në kthej; dhe burrat që e dhunojnë atë nga ana e tyre bëhen zotër, tiranë dhe xhelatë: në rebelim, të shtypurit metamorfozohen në një forcë e verbër, një fatalitet brutal; e keqja që ndan botën mbartet në zemrat e tyre. Dhe pa dyshim që nuk është çështja e mbështetjes këto pasoja, për vullnetin e keq të shtypësit që i imponon secilit alternativa e të qenit armik i të shtypurit nëse nuk është ai i tyre tiran; me sa duket, është e nevojshme të zgjedhësh të sakrifikosh atë që është an armik i njeriut; por fakti është se dikush e gjen veten të detyruar të trajtojë disa burrat si gjëra në mënyrë që të ftojnë lirinë e të gjithëve.

Një liri e cila është e zënë në mohimin e lirisë është në vetvete aq e egër sa egërsia e dhunës që praktikohet ndaj saj është pothuajse anuluar: urrejtja, indinjata dhe zemërimi (që edhe marksist kultivon, pavarësisht nga paanësia e ftohtë e doktrinës) fshij të gjitha skrupuj. Por shtypësi nuk do të ishte aq i fortë nëse nuk do ta kishte bashkëpunëtorë midis vetë të shtypurve; mistifikimi është një nga format të shtypjes; injoranca është një situatë në të cilën njeriu mund të mbyllet si ngushtë si në burg; siç e kemi thënë tashmë, çdo individ mund praktikoni lirinë e tij brenda botës së tij, por jo të gjithë kanë mjetet për të duke hedhur poshtë, madje pa dyshim, vlerat, tabutë dhe recetat me të

cilat ai është i rrethuar; pa dyshim, mendjet e respektit marrin për objekt respektin e tyre të tyre; në këtë kuptim ata janë përgjegjës për të, ashtu siç janë përgjegjës për praninë e tyre në botë: por ata nuk janë fajtorë nëse aderimi i tyre është jo një dorëheqje e lirisë së tyre. Kur një nazist i ri gjashtëmbëdhjetë vjeçar vdiq duke qarë, "Heil Hitler!" ai nuk ishte fajtor, dhe nuk ishte ai që ne e urrenim por zotërit e tij. Gjëja e dëshirueshme do të ishte ri-arsimimi i kësaj rinie të mashtruar; ajo do të ishte e nevojshme të ekspozohet mistifikimi dhe të vendosen burrat që janë të saj viktimat në prani të lirisë së tyre. Por urgjenca e luftës ndalon këtë punë të ngadaltë. Ne jemi të detyruar të shkatërrojmë jo vetëm shtypësin, por edhe gjithashtu ata që i shërbejnë atij, pavarësisht nëse e bëjnë këtë nga injoranca apo nga shtrëngimi

Siç kemi parë gjithashtu, situata e botës është aq komplekse sa që mund të bëhet mos luftoni kudo në të njëjtën kohë dhe për të gjithë. Në mënyrë që të fitojë një fitore urgjente, duhet hequr dorë nga ideja, të paktën përkohësisht, për të shërbyer shkaqe të caktuara të vlefshme; madje mund të sillet deri në pikën e luftimit kundër ata Kështu, gjatë luftës së fundit, asnjë Antifashist nuk mund të kishte dëshironin që revoltat e vendasve në Perandorinë Britanike të ishin të suksesshme; në përkundrazi, këto revolta u mbështetën nga regjimet Fashiste; e megjithatë, ne nuk mund të fajësojë ata që, duke e konsideruar emancipimin e tyre si më urgjent veprim, përfitoi nga situata për ta marrë atë. Kështu, është e mundur, dhe shpesh madje ndodh, që dikush e gjen veten të detyruar të shtypë dhe të vrasë burra që ndjekin qëllime, vlefshmërinë e të cilëve e pranon vetvetiu.

Por kjo nuk është gjëja më e keqe që duhet thënë për dhunën. Jo vetëm që na detyron për të sakrifikuar burrat që janë në rrugën tonë, por edhe ata që po luftojnë anën tonë, dhe madje edhe vetveten. Meqenëse ne mund t'i pushtojmë armiqtë tanë vetëm duke vepruar mbi faktin e tyre, duke i reduktuar ato në gjëra, ne duhet ta bëjmë vetveten gjërat; në këtë luftë në të cilën testamentet detyrohen të përballen me njëri-tjetrin përmes trupave të tyre, trupave të aleatëve tanë, si ato të kundërshtarëve tanë janë të ekspozuar ndaj të njëjtit rrezik brutal: ata do të plagosen, do të vriten ose i uritur Çdo luftë, çdo revolucion, kërkon sakrificën e një brezi, të një kolektiviteti, nga ata që e ndërmarrin atë. Dhe madje edhe jashtë periudhave të krizë kur rrjedh gjak, mundësia e përhershme e dhunës mund të përbëjë midis kombeve dhe klasave një gjendje e luftës së mbuluar në të cilën ndodhen individët sakrifikohet në një mënyrë të përhershme.

Kështu njeriu e gjen veten në prani të paradoksit që asnjë veprim nuk mund të jetë gjeneruar për njeriun pa u gjeneruar menjëherë kundër

burrave. Kjo e vërteta e qartë, e cila është e njohur botërisht, është, megjithatë, aq e hidhur sa që shqetësimi i parë i një doktrine veprimi është që zakonisht të maskohet ky element i dështimi që është i përfshirë në ndonjë ndërmarrje. Partitë e shtypjes i luten pyetje; ata e mohojnë vlerën e asaj që sakrifikojnë në mënyrë të tillë që ata zbuloni se ata nuk po sakrifikojnë asgjë. Kalimi i pandershëm nga seriozi në nihilizëm, ata vendosën si vlerën e pakushtëzuar të fundit të tyre ashtu edhe të parëndësia e burrave të cilët po i përdorin si instrumente. Sa e lartë mund të jetë të jetë, numri i viktimave është gjithmonë i matshëm; dhe secili merret një nga një nuk është asgjë tjetër veçse një individ: megjithatë, përmes kohës dhe hapësirës, triumfi e kauzës përqafton të pafundën, ajo intereson tërë kolektivitetin. Në në mënyrë që të mohojë zemërimin është e mjaftueshme për të mohuar rëndësinë e individuale, edhe pse është me koston e këtij kolektiviteti: është gjithçka, ai është vetëm një zero.

Në një kuptim, individi, në fakt, nuk është shumë, dhe ne mundemi kuptoni mizantropin i cili në vitin 1939 deklaroi: "Në fund të fundit, kur shikon njerëzit një nga një, nuk duket aq e tmerrshme një gjë për të bërë luftë kundër tyre. " I reduktuar në një vërtetësi të pastër, i ngatërruar në imanencën e tij, i prerë nga e tij e ardhmja, e privuar nga kapërcimi i tij dhe nga bota që atë transcendenca zbulon, një njeri nuk duket më si asgjë më shumë se një gjë ndër gjërat që mund të zbriten nga kolektiviteti i gjërave të tjera pa lënë në tokë asnjë gjurmë të mungesës së saj. Shumëzoheni këtë ekzistenca e vogël nga mijëra kopje dhe mbetet e parëndësishme; matematika gjithashtu na mëson se zeroja e shumëzuar me çdo numër të fundëm mbetet zero. Madje është e mundur që mjerimi i secilit element të jetë vetëm pohuar më tej nga ky zgjerim i kotë. Tmerri është ndonjëherë vetëshkatërrues para fotografive të shtëpive të karneve të Bukenvaldit dhe Dachau dhe nga kanalet e shpërndara me kocka; merr aspektin e indiferenca; që u dekompozua, ajo mish kafshësh duket në mënyrë thelbësore e dënuar të prishet që nuk mund të pendohet më që ka përmbushur fatin e tij; është kur një njeri është gjallë vdekja e tij duket se është një zemërim, por a kufoma ka qetësinë budallaqe të pemëve dhe gurëve: ata që e kanë bërë thonë se është e lehtë të ecësh mbi një kufomë dhe akoma më lehtë të kalosh mbi një grumbull të kufomave; dhe është e njëjta arsye që llogarit pashpirtësinë përshkruar nga ata të dëbuar që i shpëtuan vdekjes: përmes sëmundjes, dhimbjes, uria dhe vdekja, ata nuk i panë më shokët dhe veten e tyre si diçka më shumë sesa një turmë kafshësh jeta ose dëshirat e së cilës nuk ishin më justifikohet nga çdo gjë, vetë revoltat e të cilave ishin vetëm trazimet e kafshëve. Në mënyrë që të

mbetet i aftë të perceptojë njeriun përmes këtyre trupave të poshtëruar dikush duhej të mbështetej nga besimi politik, krenaria intelektuale ose i krishterë bamirësi. Kjo është arsyeja pse nazistët ishin kaq sistematikisht të paepur në hedhjen e votave në abuzion burrat që donin të shkatërronin: neveri që viktimat ndjehen në lidhje me veten e tyre mbytur zërin e revoltës dhe justifikuar xhelatët në sytë e tyre. Të gjithë regjimet shtypëse bëhen më të fortë përmes degradimi i të shtypurve. Në Algjeri kam parë ndonjë numër të kolonistët qetësojnë ndërgjegjen e tyre nga përbuzja në të cilën ata mbajtën Arabët që u shtypën nga mjerimi: sa më të mjeruar ishin këta të fundit, aq dukeshin më të përcjmuar, aq sa kurrë nuk kishte vend për të pendim. Dhe e vërteta është se fise të caktuara në jug ishin shkatërruar aq shumë nga sëmundje dhe uri që dikush nuk mund të ndihej më rebel ose me shpresë lidhur me to; përkundrazi, dikush dëshironte vdekjen e atyre krijesave të pakënaqura të cilët janë reduktuar në një kafshë kaq elementare sa edhe e nënës instikti është shtypur në to. Megjithatë, me gjithë këtë dorëheqje të trishtuar, kishte fëmijë që luanin dhe qeshnin; dhe buzëqeshja e tyre zbuloi gënjeshtrën e shtypësit e tyre: ishte një thirrje dhe një premtim; projektoi një të ardhme më parë fëmija, e ardhmja e një burri. Nëse, në të gjitha vendet e shtypura, fytyra e një fëmije është kështu që lëviz, nuk është se fëmija është më i lëvizur ose se ai ka më shumë një e drejta për lumturi se të tjerët: është se ai është pohimi i gjallë i tejkalimi njerëzor: ai është në vëzhgim, ai është një dorë e etur për të bota, ai është një shpresë, një projekt. Truku i tiranëve është të mbyllin një njeri brenda imanenca e vërtetësisë së tij dhe të përpiqet të harrojë se njeriu është gjithmonë, si Heidegger shprehet, “pafundësisht më shumë se sa do të ishte nëse do të zvogëlohej për të qenë ai që është;” njeriu është një qenie e distancave, një lëvizje drejt e ardhmja, një projekt. Tirani pohon veten e tij si një tejkalim; ai konsideron të tjerët si imanenca të pastra: kështu ai arrogton me vete të drejtën për t’u trajtuar ata si bagëtitë. Ne shohim sofizmin mbi të cilin mbështetet sjellja e tij: e kusht i paqartë që është ai i të gjithë njerëzve, ai e mban për vete të vetmin aspekti i një tejkalimi që është i aftë të justifikojë vetveten; për të tjerët, aspekti kontigjent dhe i pajustificuar i imanencës.

Por nëse ai lloj përbuzjeje për njeriun është i përshtatshëm, është gjithashtu i rrezikshëm; të ndjenja e abuzionit mund të konfirmojë burrat në një dorëheqje të pashpresë, por jo i nxisin ata në luftë dhe sakrificë për të cilën pajtohet jeta; kjo u pa në kohën e dekadencës romake kur burrat humbën të tyren zëst për jetën dhe gatishmërinë për të rrezikuar atë. Në çdo rast, vetë tirani nuk e vendos haptas këtë përbuzje si një parim universal: është hebreu, negro, ose vendas të

cilin ai e mbyll në imanencën e tij; me te tijat vartësit dhe ushtarët e tij ai përdor gjuhë të ndryshme. Sepse është mjaft qartë se nëse individit është një zero i pastër, shuma e atyre zero që bëjnë kolektiviteti është gjithashtu një zero: asnjë ndërmarrje nuk ka ndonjë rëndësi, jo disfatë si dhe asnjë fitore. Në mënyrë që të apelojë për përkushtimin e tij trupat, shefi ose partia autoritare do të shfrytëzojnë një të vërtetë që është e vërteta e kundërt me atë që sanksionon shtypjen e tyre brutale: domethënë, se vlera e individit pohohet vetëm në tejkalimin e tij. Kjo është një nga aspektet e doktrinës së Hegelit të cilat regjimet diktatoriale i bëjnë me gatishmëri Përdorimi i. Dhe është një pikë në të cilën ideologjia fashiste dhe ideologjia marksiste konvergoj. Një doktrinë e cila synon çlirimin e njeriut padyshim që nuk mundet mbështetuni në një përbuzje ndaj individit; por nuk mund t'i propozojë askujt tjetër shpëtimi sesa vartësia e tij ndaj kolektivitetit. E fundmja nuk është asgjë nëse nuk është kalimi i saj në të pafund; vdekja e një individit nuk është një dështim nëse integrohet në një projekt që tejkalon kufijtë e jetës, substanca e kësaj jete duke qenë jashtë vetë individit, në klasa, në Shtetin socialist; nëse individit mësohet të pajtohet me të tijin sakrificë, kjo e fundit shfuqizohet si e tillë dhe ushtari që ka hequr dorë vetë në favor të çështjes së tij do të vdesë me gëzim; në fakt, kështu është vdiqën hitlerianët e rinj.

Ne e dimë se sa fjalime ndërtuese ka frymëzuar kjo filozofi: është nga duke humbur vetveten që e gjen veten, duke vdekur që të përmbushë jetën e tij, duke pranimit i servitutit që dikush e kupton lirinë e tij; të gjithë udhëheqësit e njerëzve predikojnë në këtë mënyrë. Dhe nëse ka ndonjë që refuzon t'i kushtojë vëmendje kësaj gjuhe, ata janë gabim, ata janë frikacakë: si të tillë, nuk janë të vlefshëm, nuk vlejnë çdokush po shqetësohet me ta. Njeriu trim vdes me gëzim, me vullnetin e tij të lirë; ai që refuzon vdekjen meriton vetëm të vdesë. Aty e keni problemin zgjidhet në mënyrë elegante.

Por dikush mund të pyesë nëse kjo zgjidhje e përshtatshme nuk kundërshton vetveten. Në Hegel individit është vetëm një moment abstrakt në Historinë e absolute Mendje. Kjo shpjegohet me intuitën e parë të sistemit, i cili, duke identifikuar realen dhe racionalen, zbraz botën e njeriut nga e ndjeshmja e saj trashësia; nëse e vërteta e këtu dhe tani është vetëm Hapësira dhe Koha, nëse është e vërteta e kauzës së dikujt është kalimi i saj në tjetrin, pastaj lidhja me të substanca individuale e jetës është padyshim një gabim, një qëndrim joadekuat. Momenti thelbësor i etikës Hegeliane është momenti kur vetëdijes njohin njëri-tjetrin; në këtë operacion tjetri njihet si identik me mua, që do të thotë se në vetvete është e vërteta universale e vetes sime e cila vetëm njihet;

kështu që individualiteti mohohet dhe nuk mund të rishfaqet më përveç në rrafshin natyror dhe kontigjent; shpëtimi moral do të qëndrojë në timen duke tejkaluar ndaj atij tjetri që është i barabartë me veten time dhe që nga ana tjetër do e tejkalon veten drejt një tjetri. Vetë Hegel e pranon që nëse ky pasazh vazhdoi për një kohë të pacaktuar, Totaliteti nuk do të arrihej kurrë, e vërteta do të bëhej më e mirë në të njëjtën masë: nuk mundet, pa absurditet, për një kohë të pacaktuar sakrifikoni çdo brez në brezin vijues; historia njerëzore do të ishte atëherë vetëm një sukses i pafund i negacioneve të cilat kurrë nuk do të kthehen në pozitiv; i gjithë veprimi do të ishte shkatërrim dhe jeta do të ishte një fluturim i kotë. Ne duhet të pranojmë se do të ketë një rimëkëmbje të së vërtetës dhe të të gjitha sakrificave do ta gjejnë formën e tyre pozitive brenda Mendjes absolute. Por kjo nuk funksionon pa ndonjë vështirësi. Mendja është një subjekt; por kush është subjekt? Pas Dekarti si mund ta injorojmë faktin që subjektiviteti nënkupton rrënjësisht ndarja? Dhe nëse pranohet, me koston e një kontradikte, se subjekti do të pajtohet me njerëzit e së ardhmes, duhet të jetë qartë e pranoi që burrat e sotëm që rezultojnë se ishin substanca e e vërteta, dhe jo subjektet, mbeten të përjashtuara përgjithmonë nga ky pajtim. Për më tepër, edhe Hegel tërhiqet nga ideja e kësaj të ardhmeje të palëvizshme; meqenëse mendja është shqetësim, dialektika e luftës dhe e pajtimit mund mos u ndal kurrë: e ardhmja që parashikon nuk është paqja e përhershme e Kant por një gjendje lufte e pacaktuar. Ai deklaron se kjo luftë nuk do të ketë më shfaqen si një e keqe e përkohshme në të cilën secili individ i bën një dhuratë vetvetes Shteti; por është pikërisht në këtë pikë që ka pak ngushticë dore: pse ai do të pranonte këtë dhuratë pasi shteti nuk mundet të jetë arritja e Totalit real të rikuperuar vetveten? I gjithë sistemi duket si një mistifikim i madh, pasi i nënshtrohet të gjitha momentet e tij një termi përfundimtar ardhja e të cilit nuk guxon të vendoset; individ i heq dorë nga vetvetja; por asnjë realitet në favor të të cilit ai mund të heqë dorë nuk është pohuar kurrë ose të rikuperuar. Përmes gjithë kësaj dialektike të mësuar, më në fund kthehemi te sofizëm të cilin e ekspozuam: nëse individ i nuk është asgjë, shoqëria nuk mund të jetë diçka. Largoji pasurinë e tij dhe Shteti nuk ka më substancë; nëse ai nuk ka asgjë për të sakrifikuar, nuk ka asgjë para tij sakrificë për të. Plotësia hegeliane menjëherë kalon në hiqësinë e mungesa. Dhe madhështia e këtij dështimi e bën këtë të vërtetë të shkëlqejë: vetëm subjekti mund të justifikojë ekzistencën e tij; asnjë subjekt i jashtëm, jo objekt, mund t'i sjellë shpëtim nga jashtë. Ai nuk mund të konsiderohet si një asgjë, pasi vetëdija e të gjitha gjërave është brenda tij.

Kështu, pesimizmi nihilist dhe optimizmi racionalist dështojnë në

përpjekjet e tyre për të mashtroni larg të vërtetës së hidhur të sakrificës: ato gjithashtu eliminojnë të gjitha arsyet për të duke e dashur atë. Dikush i tha një invalidi të ri që qau sepse iu desh ta linte shtëpia, profesionet e saj dhe e gjithë jeta e saj e kaluar, “Shërohuni. Pjesa tjetër nuk ka rëndësia”. “Por nëse asgjë nuk ka ndonjë rëndësi,” u përgjigj ajo, “çfarë është e mirë ajo të shërohet?” Ajo kishte të drejtë. Në mënyrë që kjo botë të ketë ndonjë rëndësi, në mënyrë që ndërmarrja jonë të ketë një kuptim dhe të jetë e denjë për të sakrificë, ne duhet të pohojmë trashësinë konkrete dhe të veçantë të kësaj bote dhe realitetin individual të projekteve tona dhe vetvetes. Kjo është ajo që shoqëritë demokratike kuptojnë; ata përpiqen të konfirmojnë qytetarët në ndjenjën e vlerës së tyre individuale; i gjithë aparati ceremonial i pagëzimit, martesë dhe varrosja është homazh i kolektivitetit ndaj individit; dhe ritet e drejtësisë kërkojnë të shfaqin respektin e shoqërisë për secilin prej anëtarëve të saj konsiderohet në veçantinë e tij. Pas ose gjatë një periudhe dhune kur burrat trajtohen si objekte, njeriu habitet, madje irritohet kur sheh njerëz jeta rizbulon, në raste të caktuara, një karakter të shenjtë. Pse ato hezitime të gjykatave, ato gjykime të zgjatura, pasi burrat vdiqën nga një milion, si kafshët, pasi që ata që po gjykohen i masakruan ftohtë? arsyeja është se një herë periudha e krizës, në të cilën vetë demokracitë, e deshën apo jo, u desh të përdorin një dhunë të verbër, ka kaluar, ato synojnë të rivendosin individin brenda të drejtave të tij; më shumë se kurrë ata duhet t’u rikthejnë anëtarëve të tyre ndjenjën e dinjitetit të tyre, kuptimin e dinjiteti i secilit njeri, i marrë një nga një; ushtari duhet të bëhet përsëri qytetar në mënyrë që qyteti të vazhdojë të ekzistojë si i tillë, të vazhdojë të meritojë dikush i përkushtohet vetes.

Por nëse individi është vendosur si një vlerë unike dhe e pazvogëlueshme, fjala sakrificë rimerr të gjithë kuptimin e saj; çfarë humbet një njeri duke hequr dorë nga planet e tij, e ardhmja e tij dhe jeta e tij nuk duket më si një gjë e papërfillshme. Edhe nëse ai vendos që për të justifikuar jetën e tij ai duhet të pranojë që ta kufizojë atë natyrisht, edhe nëse ai pranon të vdesë, ka një pikëllim në zemër të kësaj pranimi, sepse liria kërkon që ajo të rimarrë veten si një absolute dhe që e zgjat lëvizjen e saj për një kohë të pacaktuar: është përmes kësaj papërcaktuar lëvizje që dëshiron të kthehet në vetvete dhe të konfirmojë vetveten; tani, vdekja i jep fund shtytjes së tij; heroi mund ta kapërcejë vdekjen drejt një të ardhmeje përmbushja, por ai nuk do të jetë i pranishëm në atë të ardhme; kjo duhet të jetë kuptohet nëse dikush dëshiron t’i rikthejë heroizmit vlerën e tij të vërtetë: nuk është asnjëri natyrorë dhe as e lehtë; heroi mund të kapërcejë pendimin e tij dhe të kryejë të

tijin sakrificë; kjo e fundit nuk është një heqje dorë absolute. Vdekja e ata për të cilët ne jemi të lidhur me lidhje të veçanta gjithashtu do të pranohen si një fatkeqësi individuale dhe e pareduktueshme. Një konceptim kolektivist i njeriut nuk ua pranon një ekzistencë të vlefshme ndjenjave të tilla si dashuria, butësia dhe miqësia; identiteti abstrakt i individëve thjesht autorizon a shoqëri midis tyre me anë të së cilës secili krahasohet me secilën prej tyre të tjerët. Në marshime, në këndime korale, në punë dhe luftë të përbashkët, të gjitha të tjerët shfaqen si të njëjtë; askush nuk vdes kurrë. Përkundrazi, nëse individët e njohin veten në dallimet e tyre, marrëdhëniet individuale janë themeluar mes tyre, dhe secili bëhet i pazëvendësueshëm për disa të tjerë. Dhe dhuna nuk provokon thjesht në botë çelësin e sakrificës për të cilin është pajtuar; është nënshtruar gjithashtu në revoltë dhe refuzim. Madje ai që dëshiron një fitore dhe që e di se duhet paguar për vullnet pyes veten: pse me gjakun tim se sa me tjetrin? Pse është djali im që është i vdekur? Dhe kemi parë që çdo luftë na detyron të sakrifikojmë njerëz të cilët fitorja jonë nuk ka të bëjë me njerëzit që, me sineritet të plotë, e refuzojnë atë si një kataklizëm: këta njerëz do të vdesin në habi, zemërim ose dëshpërim. Nënshtruar si një fatkeqësi, dhuna shfaqet si një krim për atë që e praktikon atë. Kjo është arsyeja Saint-Just, i cili besoi në individ dhe që i dinte të gjitha autoriteti është dhunë, tha me kthjelltësi të zymtë, “Askush nuk qeveris pafajësisht.”

Ne mund të supozojmë se jo të gjithë ata që qeverisin kanë guximin të bëjnë të tillë një rrëfim; dhe për më tepër mund të jetë e rrezikshme për ta edhe ta bëjnë me zë të lartë Ata përpiqen ta maskojnë krimin nga vetvetja; të paktën ata përpiqen të fshehin atë nga njoftimi i atyre që i nënshtrohen ligjit të tyre. Nëse nuk munden e mohojnë plotësisht, ata përpiqen ta justifikojnë atë. Arsyetimi më radikal do të ishte të demonstrojmë se është e nevojshme: atëherë ajo pushon së qeni një krim bëhet fatalitet. Edhe nëse një fund paraqitet si i nevojshëm, kontigjenca e mjetet i bëjnë vendimet e shefit arbitrar, dhe secili individ vuajtjet shfaqen si të pajustificuara: pse ky revolucion i përgjakshëm në vend që të ngadalësohet reformat? Dhe kush do të guxojë të caktojë viktimën që kërkohet në mënyrë anonime nga plani i përgjithshëm? Përkundrazi, nëse vetëm një mënyrë e tregon veten të jetë është e mundur, nëse zhblokimi i historisë është fatal, nuk ka më vend për ankthin e zgjedhjes, ose për keqardhjen, ose për zemërimin; revolta nuk mundet më rritet në çdo zemër. Kjo është ajo që e bën materializmin historik kaq qetësues një doktrinë; ideja shqetësuese e një kapriçoje subjektive ose e një objektivi në këtë mënyrë eliminohet shansi. Mendimi dhe zëri i regjisorëve thjesht pasqyrojnë nevojat fa-

tale të Historisë. Por në mënyrë që ky besim të jetë i gjallë dhe efikas, është e nevojshme që asnjë reflektim të mos ndërmjetësojë subjektiviteti i shefave dhe ta bëjë atë të duket si i tillë; nëse shefi e konsideron se ai nuk pasqyron thjesht situatën e dhënë por se është duke e interpretuar atë, ai bëhet një pre e ankthit: kush jam unë që të besoj në veten time? E nëse i hapen sytë ushtarit, edhe ai pyet: kush është ai që të më komandojë? Në vend të kësaj i një profeti, ai nuk sheh asgjë më shumë se një tiran. Kjo është arsyeja pse çdo partia autoritare e konsideron mendimin si një rrezik dhe reflektimin si një krim; ajo është me anë të mendimit se krimi shfaqet si i tillë në botë. Kjo është një nga kuptimet e Errësirës së Koestler në Mesditë. Roubatchov lehtë futet në rrëfim sepse ai mendon se hezitimi dhe dyshimi janë më radikalet, më i pafalshmi i gabimeve; ato minojnë shumë botën e objektivitetit më shumë sesa bën një akt mosbindje kapriçioze. Megjithatë, sidoqoftë zgjedha e egër mund të jenë, përkundër spastrimeve, vrasjeve dhe dëbimeve, çdo regjim kundërshtarët: ka reflektim, dyshim dhe kontestim. Dhe edhe nëse kundërshtari është në gabim, gabimi i tij nxjerr në dritë një të vërtetë, domethënë, atë ka një vend në këtë botë për gabim dhe subjektivitet; nëse ai ka të drejtë ose gabim, ai triumfon; ai tregon se mund të jenë edhe burrat që janë në pushtet gabim Dhe për më tepër, këta të fundit e dinë atë; ata e dinë që hezitojnë dhe se vendimet e tyre janë të rrezikshme. Doktrina e domosdoshmërisë është shumë më tepër a armë se një besim; dhe nëse e përdorin, e bëjnë këtë sepse e dinë mirë mjafton që ushtari të veprojë ndryshe nga sa vepron, ndryshe nga mënyra ata e duan atë, që ai të mos bindet; ata e dinë mjaft mirë se ai është i lirë dhe se ata po i sjellin lirinë. Sacrificeshtë sakrifica e parë që ata i imponohen: për të arritur çlirimin e njerëzve duhet të heqë dorë liria e tij, madje edhe liria e tij e mendimit. Për të maskuar dhunën, ajo që ata bëjnë është të përdorin një dhunë të re e cila madje pushton të tijën mendje

Shumë mirë, përgjigjet partizani që është i sigurt për qëllimet e tij, por kjo dhunë është e dobishme Dhe justifikimi që ai këtu thirret është ai që, në më të shumtën mënyrë e përgjithshme, frymëzon dhe legjitimon të gjithë veprimin. Nga konservatorët te revolucionarë, përmes fjalorëve idealistë dhe moralë ose realistë dhe ato pozitive, shfajësimi i dhunës justifikohet në emër të dobi. Nuk ka shumë rëndësi që veprimi nuk komandohet fatalisht nga ngjarjet e përparme për sa kohë që kërkohet nga fundi i propozuar; ky fund vendos lart mjetet që i nënshtrohen asaj; dhe falë kësaj vartësie, dikush mbase nuk mund të shmangë sakrificën, por mund ta legjitimojë atë: kjo është ajo që është e rëndësishme për njeriun e veprimit; si Saint-Just, ai pranon humbjen e tij pafajësia

Arbërshtë arbitrariteti i krimi qđ   sht  i neveritshëm për të më shumë sesa vetë krimi. Nëse sakrificat të cilat janë miratuar për të gjetur vendin e tyre racional brenda ndërmarrjes, dikush shpëton nga ankthi i vendim dhe nga pendimi. Por duhet të fitosh; humbja do të ndryshonte vrasjet dhe shkatërrimet në një zemërim të pajustificuar, pasi ato do të kishin qenë kryhet kot; por fitorja i jep kuptim dhe dobi të gjithë fatkeqësi të cilat kanë ndihmuar në realizimin e tij.

Një pozicion i tillë do të ishte solid dhe i kënaqshëm nëse fjala e dobishme do të kishte një kuptim absolut në vetvete; siç kemi parë, karakteristikë e shpirtit serioziteti është pikërisht t'i japësh një kuptim asaj duke ngritur Gj n  ose Kauza për dinjitetin e një fundi të pakushtëzuar. Problemi i vetëm atëherë i ngritur është një problem teknik; mjetet do të zgjidhen sipas tyre efektiviteti, shpejtësia dhe ekonomia e tyre; është thjesht një  shtje e matjen e marrëdhënieve të faktorëve të kohës, kosos dhe probabilitetit të sukses. Për më tepër, në kohën e luftës disiplinë kursen vartësit problemet e llogaritjeve të tilla; ato kanë të bëjnë vetëm me stafin. Ushitari b n të mos vë në pikëpyetje as qëllimin, as mjetet për ta arritur atë: ai i bindet pa asnjë diskutim. Sidoqoftë, ajo që e dallon luftën dhe politikën nga të gjitha teknika të tjera është se materiali që përdoret është një material njerëzor. Tani p rpykjet dhe jeta njerëzore nuk mund të trajtohet më shumë si instrument i verbër se sa puna njerëzore mund të trajtohet si mall i thjeshtë; në të njëjtën kohë kur ai është a do të thotë për të arritur një fund, njeriu është vetë një qëllim. Fjala e dobishme kërkon një plotësues, dhe mund të jetë vetëm një: vetë njeriu. Dhe m  i disiplinuari ushtari do të kryente kryengritje nëse propaganda e aftë nuk e bindte atë që është duke iu përkushtuar kauzës së njeriut: kauzës së tij.

Por a është kauza e Njeriut ajo e secilit njeri? Kjo është ajo që ka etika utilitare përpiqen të demonstrojnë që nga Hegeli; nëse dikush dëshiron ta japë fjalën e dobishme një kuptim universal dhe absolut, gjithmonë është  shtja e rithithjen e secilit njeri në gjirin e njerëzimit; thuhet se përkundër dobësitë e mishit dhe atë frikë të veçantë në të cilën secili përjeton fytyra e vdekjes së tij të veçantë, interesi i vërtetë i secilit është i përzier me interes të përgjithshëm. Dhe është e vërtetë që secili është i lidhur me të gjithë; por që është pikërisht paqartësia e gjendjes së tij: në tejkalinim e tij ndaj të tjerëve, secili ekziston absolutisht si për vete; secili është i interesuar në çlirimi i të gjithëve, por si një ekzistencë e veçantë e angazhuar në projektet e tij. Kështu që aq sa termat "të dobishëm për Njeriun", "të dobishëm për këtë njeri" nuk mbivendosen. Njeriu universal, absolut nuk ekziston askund. Nga ky

kënd, ne përsëri vijmë e njëjta antinomi: justifikimi i vetëm i sakrificës është dobia e tij; por e dobishme është ajo që i shërben Njeriut. Kështu, që t'u shërbejmë disa burrave duhet të bëjmë dëm i të tjerëve. Me cilin parim duhet të zgjedhim midis tyre?

Duhet përsëri të kujtohet se qëllimi përfundimtar në të cilin duhet të synojë njeriu është liria e tij, e cila vetëm është e aftë të përcaktojë vlerën e çdo fundi; kështu, komoditeti, lumturia, të gjitha të mirat relative që përcaktojnë projektet njerëzore, do t'i nënshtrohen kësaj gjendje absolute të realizimit. Liria e a njeriu i vetëm duhet të llogarisë më shumë sesa një korrje pambuku ose gome; edhe pse kjo parimi nuk respektohet në fakt, zakonisht njihet teorikisht. Por ajo që e bën problemin kaq të vështirë është se bëhet fjalë për zgjedhje midis mohimit të një lirie ose një tjetre: çdo luftë supozon a disiplina, çdo revolucion një diktaturë, çdo lëvizje politike një e caktuar sasia e gënjeshtërs; veprimi nënkupton të gjitha format e skllavërimit, nga vrasja në mistifikim. A është pra absurde në çdo rast? Ose, përkundër gjithçka, a jemi në gjendje të gjejmë, brenda vetë zemërimit që nënkupton, arsye për të dëshiruar një gjë sesa një tjetër?

Në përgjithësi merren parasysh konsideratat numerike nga një e çuditshme kompromis i cili tregon qartë se çdo veprim i trajton burrat si mjet dhe si një fund, si një objekt i jashtëm dhe si një brendësi; është më mirë të shpëtuar jetën e dhjetë burrave sesa të vetëm një. Kështu, njeriu e trajton njeriun si një fund, për të vendosur sasinë si vlerë do të vendosni vlerën pozitive të secilës njësi; por po e vendos atë si një vlerë të matshme, pra, si një eksternaliteti Unë kam njohur një racionalist Kantian që mbante me pasion se është po aq e pamoralshme të zgjedhësh vdekjen e një njeriu të vetëm sa të lësh dhjetë mijë vdesin; ai kishte të drejtë në kuptimin që në çdo vrasje është zemërimi total; dhjetë mijë të vdekur - nuk ka kurrë dhjetë mijë kopje të një single vdekja; asnjë shumëzim nuk ka rëndësi për subjektivitetin. Por ai e harroi atë për të ai që kishte vendosur të bënte burra jepet, megjithatë, si objekte që mund të numërohen; prandaj është logjike, megjithëse kjo logjikë nënkupton një absurditet i egër, për të preferuar shpëtimin e një numri më të madh. Për më tepër, ky pozicion i problemit është mjaft abstrakt, sepse rrallë dikush bazon një zgjedhje mbi sasinë e pastër. Ata burra midis të cilëve heziton kanë funksione në shoqërisë. Gjenerali që po kursen jetën e ushtarëve të tij i shpëton si material njerëzor që është i dobishëm të ruhet për betejat e nesërme ose për rindërtimi i vendit; dhe ai nganjëherë dënon me vdekje mijëra civilë, fati i të cilëve nuk është i shqetësuar për të kursyer jetën e a njëqind ushtarë ose dhjetë specialistë. Një rast ekstrem është ai David Rousset përshkruan në

Ditët e Vdekjes Tonë: SS i detyroi anëtarët përgjegjës të kampeve të përqendrimit për të përcaktuar se cilët të burgosur do të shkonin në gaz dhomat. Politikanët ranë dakord të merrnin këtë përgjegjësi sepse ata menduan se ata kishin një parim të vlefshëm të përzgjedhjes: ata mbrojtën politikanë të partisë së tyre sepse jeta e këtyre burrave që ishin të përkushtuar një shkallë për të cilin ata menduan se u ishte dukur më i dobishmi ruaj. Ne e dimë që komunistët janë akuzuar gjerësisht për këtë anshmëri; megjithatë, meqenëse askush nuk mund t'i shpëtonte mizorisë së këtyre masakrat, e vetmja gjë për të bërë ishte të përpiqesh, për aq sa ishte e mundur, për të racionalizuar ajo.

Duket sikur mezi kemi përparuar, sepse në fund të fundit kthehem te deklarata se ajo që duket si e dobishme është të sakrifikosh burrat më pak të dobishëm aq më e dobishme. Por edhe ky kalim nga i dobishëm në i dobishëm do të na ndriçojë: plotësuesi i fjalës së dobishme është fjala njeri, por është edhe fjala e ardhmja. Manshtë njeriu për aq sa është, sipas formulës së Ponge, “the e ardhmja e njeriut.” Në të vërtetë, të prerë nga kapërcimi i tij, i reduktuar në faktikiteti i pranisë së tij, një individ nuk është asgjë; është me projektin e tij që ai e përmbush veten, në fundin në të cilin synon që të justifikojë vetveten; kështu, ky justifikim do të vijë gjithmonë. Vetëm e ardhmja mund ta marrë atë prezent për vete dhe mbaje gjallë duke e tejkaluar. Një zgjedhje do të bëhet e mundur në dritën e së ardhmes, që është kuptimi i së nesërme sepse e tashmja paraqitet si një fakt i cili duhet kapërcyer drejt lirisë. Asnjë veprim nuk mund të mendohet pa këtë pohim sovran të së ardhmes. Por ne ende duhet të biem dakord mbi atë që qëndron në themel të kësaj fjale.

E tashmja dhe e ardhmja

Fjala e ardhme ka dy kuptime që korrespondojnë me dy aspektet e gjendje e paqartë e njeriut që është mungesa e qenies dhe që është ekzistenca; ajo aludon si për qenien ashtu edhe për ekzistencën. Kur e parashikoj të ardhmen time, e konsideroj ajo lëvizje e cila, duke zgjatur ekzistencën time të sotme, do të përmbushë të tashmen time projekteve dhe do t'i tejkalojë ato drejt qëllimeve të reja: e ardhmja është e përcaktuar drejtimi i një kapërcimi të veçantë dhe është aq i lidhur ngushtë me paraqesin që ajo përbën me të një formë të vetme kohore; kjo është e ardhmja të cilën Heidegger e konsideroi si një realitet i cili jepet në çdo moment. Por nëpër shekuj njerëzit kanë ëndërruar për një të ardhme tjetër në të cilën mund të jetë u dha atyre që të rimarrin veten si qenie në Lavdi, Lumturi ose Drejtësi; kjo e ardhme

nuk e zgjati të tashmen; ajo erdhi në botë si një kataklizma e njoftuar nga shenjat që prerë vazhdimësinë e kohës: nga një Mesia, nga meteorët, nga boritë e Gjykimit të Fundit. Duke transportuar mbretërinë të Zotit në qiell, të krishterët pothuajse e kanë hequr atë nga temporaliteti karakteri, megjithëse i ishte premtuar besimtarit vetëm në fund të tij jeta Ishte humanizmi antikristian i shekullit XVIII i cili solli përsëri mitin në tokë. Pastaj, përmes idesë së përparimit, një u përpunua ideja për të ardhmen në të cilën dy aspektet e saj u shkrinë: e ardhmja u shfaq si kuptimi i kapërcimit tonë dhe si palëvizshmëria e qenie; është njerëzore, tokësore dhe vend pushimi i gjërave. Shtë në formë kjo që pasqyrohet hezitimisht në sistemet e Hegelit dhe të Komte Inshtë në këtë formë që shpesh thirret sot si një unitet i Botërore ose si një shtet i mbaruar socialist. Në të dy rastet e Ardhmja paraqitet si si i pafundmi dhe si Tërësi, si numër dhe si unitet i pajtimit; ajo është heqja e negativit, është plotësia, lumturia. Dikush mund të supozojë që çdo sakrificë e bërë tashmë mund të kërkohet në emër të saj. Sidoqoftë e mrekullueshme sasia e burrave të flijuar sot, sasia që do të përfitojë prej tyre sakrificë është pafundësisht më e madhe; nga ana tjetër, përballë pozitiviteti i së ardhmes, e tashmja është vetëm negative e cila duhet të jetë eliminohet si e tillë: vetëm duke iu përkushtuar këtij pozitiviteti mundet negativ tani e tutje kthehet në pozitive. E tashmja është kalimtare ekzistenca e cila është bërë në mënyrë që të shfuqizohet: ajo rimerr veten vetëm nga duke e kapërcyer veten drejt përhershshmërisë së qenies së ardhshme; është vetëm si një instrumenti, si mjet, është vetëm nga efikasiteti i tij në lidhje me ardhjen e së ardhmes që e tashmja të realizohet në mënyrë të vlefshme: e reduktuar në vetvete është asgjë, dikush mund ta disponojë atë siç dëshiron. Ky është kuptimi përfundimtar i formula: qëllimi justifikon mjetet: të gjitha mjetet autorizohen nga ato shumë indiferencë Kështu, disa mendojnë qetësisht se shtypja e tanishme ka nuk ka rëndësi nëse, përmes saj, Bota mund të përmbushet si e tillë: atëherë, brenda ekuilibri harmonik i punës dhe pasurisë, shtypja do të zhduket nga vetveten. Të tjerët mendojnë qetësisht se diktatura aktuale e një partie me të gënjeshtër dhe dhuna e saj nuk kanë rëndësi nëse, me anë të tij, socialisti Shteti është realizuar: arbitrariteti dhe krimi do të zhduken përgjithmonë nga faqja e dheut. Dhe akoma të tjerët mendojnë më ngadalë se shilly-shallyings dhe kompromiset nuk kanë ndonjë rëndësi që nga e ardhmja dal mirë dhe, në një farë mënyre apo tjetër, do të ngatërrohet së bashku në fitore. Ata të cilët projektojnë veten e tyre drejt një të Ardhmes-Gjë dhe zhyten lirinë e tyre në të gjeni qetësinë e seriozitetit.

Sidoqoftë, ne kemi parë që, përkundër kërkesave të sistemit të tij,

edhe Hegel nuk guxon të mashtrojë veten me idenë e një të ardhme të palëvizshme; ai e pranon duke pasur parasysh shqetësimin, lufta nuk do të pushojë kurrë. Marks i jo e konsiderojnë ardhjen e shtetit socialist si një rezultat absolut, por si fundi i një para-historie në bazë të së cilës fillon historia reale. Megjithatë, ajo do të ishte e mjaftueshme, në mënyrë që miti i së ardhmes të jetë i vlefshëm, për këtë historia të jetë e kuptueshme si një zhvillim harmonik ku burrat e pajtuar do ta përmbushnin veten e tyre si një pozitivitet i pastër; por kjo ëndërr nuk lejohet meqenëse njeriu është fillimisht një negativitet. Asnjë trazirë shoqërore, asnjë shndërrim moral mund ta eliminojë këtë mungesë që është në zemrën e tij; është duke e bërë veten mungesë e qenies që njeriu ekziston, dhe ekzistenca pozitive është kjo mungesë e supozuar por jo eliminuar; ne nuk mund të krijojmë mbi ekzistencën një mençuri abstrakte e cila, largimi nga qenia, do të synonte vetëm vetë harmoninë e ekzistuesit: sepse atëherë është heshtja absolute e vetvetes afër nga ky mohim i negativitetit; pa këtë lëvizje të veçantë gjë që e shtyn drejt njeriut të ardhshëm nuk do të ekzistonte. Por atëherë nuk mundet imagjinoni ndonjë pajtim të tejkalimeve: ata nuk e kanë indiferencën doktrinë e një abstraksioni të pastër; ato janë konkrete dhe konkretisht garojnë me to të tjerët për të qenë. Bota të cilën ata zbulojnë është një fushë beteje atje ku ka pa tokë neutrale dhe e cila nuk mund të ndahet në parcela: për secilën projekt individual pohohet nëpër botë si një e tërë. Thelbësore paqartësia e gjendjes njerëzore do t'u hapë gjithmonë burrave mundësinë e zgjedhje të kundërta; gjithmonë do të ketë brenda tyre dëshirën për të qenë ajo qenie të cilëve ua kanë bërë vetë mungesën, ikjen nga ankthi i liria; rrafshi i ferrit, i luftës, nuk do të eliminohen kurrë; liria nuk do të jepet kurrë; gjithmonë do të duhet të fitohet: kjo ishte ajo që ishte Trocki duke thënë kur e parashikoi të ardhmen si një revolucion të përhershëm. Kështu, ekziston një lajthitje e fshehur në atë abuzim të gjuhës të cilën të gjitha palët e përdorin sot për të justifikuar politikën e tyre kur deklarojnë se bota është ende në luftë. Nëse një do të thotë me atë që lufta nuk ka mbaruar, se bota është një pre e interesat e kundërta që sulmojnë njëri-tjetrin me dhunë, ai po flet e vërteta; por ai gjithashtu do të thotë që një situatë e tillë është anormale dhe kërkon sjellje anormale; politika që përfshin mund të kundërshtojë çdo moral parimi, pasi ajo ka vetëm një formë të përkohshme: më vonë ne do të veprojmë në përputhje me të vërtetën dhe drejtësinë. Ideja e luftës së tanishme është kundër atë të një paqeje në të ardhmen kur njeriu do ta gjejë përsëri, së bashku me një stallë situatë, mundësia e një morali. Por e vërteta është se nëse ndarja dhe dhuna përcakton luftën, bota ka qenë gjithmonë në luftë dhe do të jetë

gjithmonë; nëse njeriu është duke pritur paqen universale në mënyrë që të vendosë ekzistencën e tij në mënyrë të vlefshme, ai do të presë për një kohë të pacaktuar: kurrë nuk do të ketë ndonjë të ardhme tjetër.

Possibleshtë e mundur që disa mund ta sfidojnë këtë pohim si të bazuar presupozime ontologjike të diskutueshme; së paku duhet të pranohet se kjo e ardhme harmonike është vetëm një ëndërr e pasigurt dhe se në çdo rast është jo e jona. Pritja jonë për të ardhmen është e kufizuar; lëvizja e zgjerimit të ekzistenca kërkon që ne të përpiqemi në çdo moment për ta amplifikuar atë; por ku ajo ndalon edhe të ardhmen tonë; përtej, nuk ka asgjë më shumë, sepse asgjë më shumë është zbuluar. Nga ajo natë pa formë nuk mund të nxjerrim asnjë justifikim të tonin vepron, i dënon me të njëjtën indiferencë; duke fshirë gabimet e sotme dhe disfata, ajo gjithashtu do të zhdukë triumfet e saj; mund të jetë kaos ose vdekje si si dhe parajsa: ndoshta njerëzit një ditë do të kthehen në barbarizëm, mbase një dita që toka nuk do të jetë më asgjë përveçse një planet i akullt. Në këtë perspektivë të gjitha momentet janë të humbura në paqartësinë e hiçit dhe qenie Njeriu nuk duhet t'ia besojë kujdesin e shpëtimit të tij kësaj të pasigurte dhe e ardhmja e huaj: i takon atij ta sigurojë atë brenda ekzistencës së tij; kjo ekzistenca është e mundshme, siç kemi thënë, vetëm si një pohim i e ardhmja, por e një të ardhme njerëzore, një e ardhme e fundme.

Ishtë e vështirë sot të mbash këtë ndjenjë të finitetësisë. Qytetet greke dhe republika Romake ishte në gjendje të dëshironte vetë në finitetin e tyre sepse pafundësia që i investoi ishte për ta vetëm errësirë; ata vdiqen për shkak të kësaj injorance, por edhe ata jetuan sipas saj. Sot, megjithatë, ne jemi duke e pasur të vështirë të jetojmë sepse jemi aq të vendosur që ta tejkalojmë vdekjen. Ne jemi të vetëdijshëm se e gjithë bota është e interesuar për secilën prej ndërmarrjeve tona dhe kjo zgjerimi hapësinor i projekteve tona rregullon gjithashtu dimensionin e tyre kohor; nga një simetri paradoksale, ndërsa një individ i jep vlerë të madhe një dite të jetës së tij dhe një qytet për një vit, interesat e Botës llogariten në shekuj; aq më e madhe është dendësia njerëzore që dikush parashikon, aq më shumë pikëpamja e eksternalitetit fiton mbi atë të internalitetit, dhe ideja e eksternaliteti mbart me vete atë të sasisë. Kështu, shkallët e matjes kanë ndryshuar; hapësira dhe koha janë zgjeruar rreth nesh: sot është një e vogël ka rëndësi që një milion burra dhe një shekull na duken vetëm një moment i përkohshëm; megjithatë, individit nuk preket nga ky transformim, jeta e tij e mban atë i njëjti ritëm, vdekja e tij nuk tërhiqet para tij; ai shtrihet kontrolli i tij i bota me instrumente që i mundësojnë atij të gllabërojë distancat dhe të shumohet rezultati i përpjekjes së tij në kohë; por ai është gjith-

monë vetëm një. Megjithatë, në vend të kësaj duke pranuar kufijtë e tij, ai përpiket t'i heqë ato. Ai aspron të veprojë sipas tij gjithçka dhe duke ditur gjithçka. Gjatë gjithë tetëmbëdhjetë dhe nëntëmbëdhjetë shekuj atje zhvilluan ëndrrën e një shkence universale e cila, duke u shfaqur solidariteti i pjesëve të së tëra gjithashtu pranoi një fuqi universale; ajo ishte një ëndërr “e ëndërruar nga arsyeja”, siç thotë Valery, por që nuk ishte asnjë më pak i zbrazët, si të gjitha ëndrrat. Për një shkencëtar që do të aspironte ta dinte gjithçka në lidhje me një fenomen do ta shpërndajë atë brenda tërësisë; dhe një burrë i cili do të aspironte të vepronte sipas tërësisë së Universit do të shihte kuptimi i të gjithë veprimit zhduket. Ashtu si pafundësia u përhap para vështrimit tim kontraktohet mbi kokën time në një tavan blu, kështu që kapërcimi im grumbullohet lart distanca trashësia e errët e së ardhmes; por midis qiellit dhe tokës ekziston një fushë perceptuese me format dhe ngjyrat e saj; dhe është në interval i cili më ndan sot nga një e ardhme e paparashikueshme që ekziston kuptimet dhe përfundimet drejt të cilave të drejtoj veprimet e mia. Sapo prezantohet prania e individit të fundëm në botë, një prani pa të cilën nuk ka botë, format e fundme spikasin përmes kohës dhe hapësirës. Dhe ne anasjelltas, megjithëse një peizazh nuk është vetëm një tranzicion, por një objekt i veçantë, një ngjarje nuk është vetëm një pasazh por një realitet i veçantë. Nëse dikush mohon me Hegel trashësia e betonit këtu dhe tani në favor të universale hapësirë-kohë, nëse dikush mohon vetëdijen e veçantë në favor të Mendjes, një i mungon Hegel-it të vërtetën e botës.

Nuk është më e nevojshme të konsiderohet Historia si një tërësi racionale se sa e konsiderojnë Universin si të tillë. Njeriu, njerëzimi, universi dhe historia janë, në Shprehja e Sartrit, “tërësitë e detalizuara”, domethënë, ndarja nuk e bën përjashtoj relacionin, dhe as anasjelltas. Shoqëria ekziston vetëm me anë të ekzistenca e individëve të veçantë; po kështu, aventurat njerëzore bien në sy në sfondin e kohës, secila e fundme për secilën, megjithëse të gjitha janë të hapura deri në pafundësinë e së ardhmes dhe format e tyre individuale nënkuptojnë secilën të tjera pa shkatërruar njëra-tjetrën. Një konceptim i këtij lloji nuk ka kundërshtojnë atë të një pakuptueshmërie historike; sepse nuk është e vërtetë që mendja duhet të zgjedhë midis absurdit të kushtëzuar të ndërprerjes dhe domosdoshmëria racionaliste e vazhdueshme; përkundrazi, është pjesë e funksioni i tij për të bërë që një shumëllojshmëri ansamblesh koherente të dalin kundër sfondi unik i botës dhe, anasjelltas, për t'i kuptuar këto ansamblet në perspektivën e një uniteti ideal të botës. Pa ngritur mjafton çështja e të kuptuarit historik dhe e kauzalitetit njohin praninë e sekuencave të kuptueshme

brenda formave kohore në mënyrë që parashikimet dhe rrjedhimisht veprimi mund të jetë i mundur. Në fakt, çfarëdo që të jetë filozofia që i përmbahemi, nëse pasiguria jonë manifeston një objektiv dhe kontigjencë themelore ose nëse shpreh injorancën tonë subjektive përballë një nevojë rigoroze, qëndrimi praktik mbetet i njëjtë; ne duhet të vendosim për mundësinë e një akti dhe të përpiqemi ta masim atë efektiviteti pa ditur të gjithë faktorët që janë të pranishëm. Ashtu si shkencëtari, për të njohur një fenomen, nuk pret dritën e njohuri të përfunduara për ta thyer atë; përkundrazi, në ndriçimin e dukuri, ai ndihmon në krijimin e njohurive; në të njëjtën mënyrë, njeriu i veprimi, në mënyrë që të marrë një vendim, nuk do të presë për një njohuri të përsosur për të t'i provojë atij domosdoshmërinë e një zgjedhjeje të caktuar; ai së pari duhet të zgjedhë dhe kështu ndihmoni historinë e modës. Një zgjedhje e këtij lloji nuk është më arbitrarë sesa a hipoteza; nuk përjashton as reflektimin, madje as metodën; por është gjithashtu falas, dhe nënkupton rreze që duhet të supozohen si të tilla. Lëvizja e mendja, pavarësisht nëse quhet mendim apo vullnet, gjithmonë fillon në errësirë. Dhe në fund ka shumë pak rëndësi, duke folur praktikisht, nëse ekziston një Shkencë e historisë apo jo, pasi kjo Shkencë mund të dalë në dritë vetëm në fundi i së ardhmes dhe pasi që në çdo moment të veçantë ne duhet, në çdo rast, manovrimi në gjendje dyshimi. Vetë komunistët e pranojnë që është subjektivisht e mundur që ata të gabohen pavarësisht dialektikës së rreptë të Historia Kjo e fundit nuk u zbulohet atyre sot në formën e saj të përfunduar; ata janë të detyruar të parashikojnë zhvillimin e tij, dhe kjo parashikim mund të jetë e gabuar. Kështu, nga pikëpamja politike dhe taktike nuk do të ketë asnjë ndryshimi midis një doktrine të domosdoshmërisë së pastër dialektike dhe një doktrine që lë hapësirë për raste të paparashikuara; ndryshimi është i një rendi moral. Për, në çështja e parë pranon një rikthim të secilit moment në të ardhmen, dhe kështu nuk aspirohet ta justifikojë vetë; në rastin e dytë, secili ndërmarrja, që përfshin vetëm një të ardhme të fundme, duhet të jetohet në përfundueshmërinë e saj dhe konsiderohet si një absolute e cila asnjë kohë e panjohur nuk do të ketë sukses kurrë kursim Në fakt, ai që pohon unitetin e historisë gjithashtu e njeh atë ansamble të dallueshme dallohen brenda tij; dhe ai që thekson veçantia e këtyre ansambleve pranon që të gjitha projektojnë kundër një të vetme horizont; ashtu si për të gjithë ekzistojnë si individët ashtu edhe një kolektivitet; të pohimi i kolektivitetit kundër individit kundërshtohet, jo më rrafshi i faktit, por në rrafshin moral, për pohimin e një kolektiviteti të individëve secili ekziston për vete. Çështja është e njëjtë në atë ka të bëjë me kohën dhe momentet e saj, dhe ashtu si besojmë se duke mohuar

secilin individual një nga një, një eliminon kolektivitetin, ne mendojmë se nëse njeriu i jep vetes një ndjekje të pacaktuar të së ardhmes që do të humbasë të tijat ekzistenca pa e rikuperuar kurrë atë; ai më pas i ngjan një të çmenduri që vrapon pas hijes së tij. Mjetet, thuhet, do të justifikohen deri në fund; por ajo është mjeti që e përcakton atë, dhe nëse kundërshtohet në momentin që ajo është ngritur, e gjithë ndërmarrja zhytet në absurditet. Në këtë mënyrë qëndrimi e Anglisë në lidhje me Spanjën, Greqinë dhe Palestinën mbrohet me pretekst se ajo duhet të marrë pozicion kundër kërcënimit rus në mënyrë që shpëtuar, së bashku me ekzistencën e saj, civilizimin e saj dhe vlerat e demokraci; por një demokraci e cila mbron vetveten vetëm me akte shtypjeje ekuivalente me ato të regjimeve autoritare, është saktësisht mohimi i të gjitha këtyre vlerat; sido që të jenë virtytet e një civilizimi, ai menjëherë hedh poshtë ato nëse i blen me anë të padrejtësisë dhe tiranisë. Anasjelltas, nëse fundi justifikues hidhet përpara në skajin më të largët të një të ardhme mitike, ajo nuk është më reflektim mbi mjetet; të jesh më afër dhe më qartë, do të thotë vetë bëhet qëllimi që synon; bllokun horizontalin, megjithatë, duke u kërkuar me dashje. Triumfi i Rusisë është propozuar si një mjet i çlirimit i proletariatit ndërkombëtar; por a nuk është bërë absolute fund për të gjithë stalinistët? Qëllimi justifikon mjetin vetëm nëse mbetet të pranishëm, nëse zbulohet plotësisht gjatë së tashmes ndërmarrje.

Dhe në fakt, nëse është e vërtetë që burrat kërkojnë në të ardhmen një garanci e suksesit të tyre, një mohim i dështimeve të tyre, është e vërtetë që ata gjithashtu ndiejnë nevoja për të mohuar fluturimin e pacaktuar të kohës dhe për të mbajtur të tashmen e tyre midis duarve të tyre. Ekzistenca duhet të pohohet në të tashmen nëse nuk e bën këtë dëshirojnë që e gjithë jeta të përcaktohet si një ikje drejt hiçit. Kjo është shoqëritë e arsyes themelojnë festivale , roli i të cilave është të ndalojnë lëvizjen e kapërcimit, për të vendosur fundin si një fund. Orët pas çlirimit të Parisit, për shembull, ishin një festival i madh kolektiv që lartësonte të lumturit dhe fundi absolut i asaj historie të veçantë që ishte pikërisht okupimi të Parisit. Në atë moment kishte shpirtra të shqetësuar që tashmë ishin më të mirë e tashmja drejt vështirësive në të ardhmen; ata nuk pranuan të gëzohen nën pretekst se problemet e reja do të dilnin menjëherë; por kjo humor i keq u takua vetëm në mesin e atyre që kishin dëshirë shumë të vogël për të parë Gjermanët mundën. Të gjithë ata që e kishin bërë këtë luftuar luftimin e tyre, edhe nëse vetëm nga sinqeriteti i shpresave të tyre, gjithashtu e konsideruan fitoren si një absolute fitorja, cilado që të jetë e ardhmja. Askush nuk ishte aq naiv sa të mos e dinte atë pakënaqësia së shpejti do të gjente

forma të tjera; por kjo pakënaqësi e veçantë ishte u fshi nga toka, absolutisht. Ky është kuptimi modern i festivalit, private si dhe publike. Përpjekjet e ekzistencës në festival për të konfirmuar vetë pozitivisht si ekzistencë. Kjo është arsyeja pse, siç ka treguar Bataille, është karakterizohet nga shkatërrimi; etika e qenies është etika e kursimit: nga duke u ruajtur, dikush synon bollëkun e palëvizshëm të ekzistencës në vetvete, përkundrazi, është konsumi; e bën vetveten vetëm duke shkatërruar; të festivali kryen këtë lëvizje negative në mënyrë që të tregojë qartë atë pavarësia në marrëdhënie me sendin: dikush ha, pi, ndez zjarre, prish gjërat dhe harxhon kohë dhe para; dikush i shpenzon për asgjë. shpenzimet janë gjithashtu çështje e krijimit të një komunikimi të ekzistuesve, sepse nga lëvizja e njohjes që shkon nga njëra te tjetra ajo ekzistenca konfirmohet; në këngë, të qeshura, valle, erotizëm dhe dehje dikush kërkon një ekzaltim të momentit dhe një bashkëpunim me burrat e tjerë. Por tensioni i ekzistencës i realizuar si një negativitet i pastër nuk mund ta mbajë vetvetiu për shumë kohë; duhet të angazhohet menjëherë në një ndërmarrje të re, duhet nxitoj drejt së ardhmes. Momenti i shkëputjes, pohimi i pastër i e tashmja subjektive janë vetëm abstraksione; gëzimi shteron, dehja qetësohet në lodhje dhe dikush e gjen veten me duar të zbrazëta sepse kurrë nuk mund të posedohet e tashmja: kjo është ajo që u jep festivaleve të tyre karakter patetik dhe mashtrues. Një nga rolet e artit është të rregullojë këtë pasionant pohimi i ekzistencës në një mënyrë më të qëndrueshme: festivali është në origjinë të teatri, muzika, vallja dhe poezia. Në tregimin e një historie, në përshkrimin ai, e bën atë të ekzistojë në veçanti me fillimin dhe fundin e tij, lavdia ose turpi i saj; dhe kjo është mënyra se si duhet jetuar në të vërtetë. Në festival, në art, burrat shprehin nevojën e tyre për të ndier se ekzistojnë absolutisht. Ata me të vërtetë duhet ta përmbushin këtë dëshirë. Ajo që i ndalon është se sa më shpejt që ata jepni fjalës “fund” kuptimin e saj të dyfishtë të qëllimit dhe përmbushjes ato qartë perceptojnë këtë paqartësi të gjendjes së tyre, e cila është më themeloria e të gjitha: që çdo lëvizje e gjallë është një rrëshqitje drejt vdekjes. Por nëse janë të gatshëm për ta parë atë në fytyrë ata gjithashtu zbulojnë se çdo lëvizje drejt vdekja është jetë. Në të kaluarën njerëzit bërtisnin, “Mbreti ka vdekur, rroftë mbreti;” kështu e tashmja duhet të vdesë që të mund të jetojë; ekzistenca nuk duhet të mohojë kjo vdekje që mbart në zemrën e saj; duhet ta pohojë vetveten si një absolute në vetë finitet e saj; njeriu përmbush veten brenda kalimtareve ose jo në të gjitha Ai duhet t'i konsiderojë ndërmarrjet e tij si të fundme dhe i dëshiron ato absolutisht.

Shtë e qartë se kjo finitet nuk është ajo e çastit të pastër; ne kemi

tha se e ardhmja ishte kuptimi dhe përmbajtja e të gjithë veprimit; të kufijtë nuk mund të shënohen apriori; ka projekte që përcaktojnë e ardhmja e një dite ose e një ore; dhe ka të tjerë që futen në struktura të afta të zhvillohen gjatë një, dy ose disa shekujve, dhe në këtë mënyrë ata kanë një qëndrim konkret në një ose dy ose disa shekuj. Kur dikush lufton për emancipimin e vendasve të shtypur, ose socialistëve revolucion, ai padyshim që synon një qëllim të distancës së largët; dhe ai është akoma duke synuar atë konkretisht, përtej vdekjes së tij, përmes lëvizjes, liga, institucionet ose partia që ai ka ndihmuar në ngritjen e tij. Çfarë ne pohoj se nuk duhet të presim që ky qëllim të justifikohet si pikë e largimi i një të ardhme të re; për aq kohë sa nuk kemi më një pritje të kohës e cila do të rrjedhë përtej ardhjes së saj, nuk duhet të presim asgjë nga ajo kohë për të cilat kemi punuar; burrat e tjerë do të duhet të jetojnë gëzimet dhe hidhërimet e saj. Si për ne, qëllimi duhet të konsiderohet si një fund; ne duhet ta justifikojmë atë në baza e lirisë sonë që e ka projektuar atë, nga ansambli i lëvizjes e cila përfundon në përmbushjen e saj. Detyrat që kemi vendosur për veten tonë dhe të cilat, megjithëse tejkalojnë kufijtë e jetës sonë, janë tonat, duhet t'i gjejnë ato kuptim në vetvete dhe jo në një fund historik mitik.

Por atëherë, nëse e hedhim poshtë idenë e një miti të ardhshëm, në mënyrë që të ruajmë vetëm atë të një të ardhmeje të gjallë dhe të fundme, një që kufizon format kalimtare, që kemi nuk hiqet antinomia e veprimit; sakrificat dhe dështimet e tanishme nr më shumë duket se kompensohen në çdo moment të kohës. Dhe dobia nuk mund të jetë më përcaktohet absolutisht. Kështu, a nuk po përfundojmë duke e dënuar veprimin si kriminel dhe absurde megjithëse në të njëjtën kohë e dënon njeriun për veprim?

paqartësi

Nocioni i paqartësisë nuk duhet të ngatërrohet me atë të absurdit. Për të të deklarosh që ekzistenca është absurde do të thotë të mohosh se mund të jepet ndonjëherë a kuptimi; të thuash që është e paqartë do të thotë të pohosh se kuptimi i tij nuk është kurrë fikse, që duhet të ftohet vazhdimisht. Absurdi sfidon çdo etikë; por gjithashtu racionalizimi i përfunduar i së vërtetës nuk do të linte vend për etikë; kjo është për shkak se gjendja e njeriut është e paqartë që ai kërkon, përmes dëshimit dhe egër, për të shpëtuar ekzistencën e tij. Kështu, të thuash se veprimi duhet të jetë jetoi në të vërtetën e saj, domethënë në vetëdijen e antinomive që ajo përfshin, nuk do të thotë se duhet të heqësh dorë nga ajo. Në Plutark Gënjeshtër Pierrefeu me të drejtë thotë se në

luftë nuk ka fitore që nuk mund të jetë konsiderohet si i pasuksesshëm, sepse objektivi që synon është totali asgjësimi i armikut dhe ky rezultat nuk arrihet kurrë; megjithatë ka luftërat të cilat janë fituar dhe luftërat të cilat janë të humbura. Kështu është me çdo aktivitet; dështimi dhe sukcesi janë dy aspekte të realitetit të cilat në fillim nuk janë i perceptueshëm. Kjo është ajo që e bën kritikën aq të lehtë dhe artin kaq të vështirë: kritiku është gjithmonë në një pozitë të mirë për të treguar kufijtë që jep çdo artist vetveten në zgjedhjen e vetvetes; piktura nuk është dhënë plotësisht as në Giotto ose Titiani ose Cezanne; është kërkuar nëpër shekuj dhe nuk është kurrë mbaruar; një pikturë në të cilën zgjidhen të gjitha problemet piktoreske është me të vërtetë e pakonceptueshme; piktura në vetvete është kjo lëvizje drejt realitetit të vet; është jo zhvendosja e kotë e një mulliri që kthehet në boshllëk; konkretizon vetë në secilën kanavacë si një ekzistencë absolute. Arti dhe shkenca jo vendosen vetë pavarësisht dështimit, por përmes tij; e cila nuk parandalon ka të vërteta dhe gabime, kryevepra dhe limona, në varësi të faktit nëse zbulimi ose piktura ka ose nuk ka ditur se si të fitojë aderimin vetëdijën njerëzore; kjo do të thotë të thuash se dështimi, gjithmonë e pashmangshme, në raste të caktuara kursehet dhe në të tjera jo.

Interestingshtë interesante të ndiqni këtë krahasim; jo se jemi duke e krahasuar veprimin ndaj një vepre arti ose një teorie shkencore, por sepse në çdo rast njerëzor kapërcimi duhet të përballlet me të njëjtin problem: sidoqoftë duhet ta gjejë vetveten është e ndaluar të përmbushë kurrë vetveten. Tani, ne e dimë se asnjëri shkenca dhe as arti nuk e lënë kurrë në të ardhmen për të justifikuar të tashmen e saj ekzistenca. Në asnjë epokë, arti nuk e konsideron veten si diçka që po shtrton mënyrë për Artin: e ashtuquajtura art arkaik përgatitet për klasicizmin vetëm në sytë e arkeologë; skulptori që modeloi Korai të Athinës me të drejtë mendoi se po prodhonte një vepër arti të përfunduar; në asnjë epokë nuk ka shkenca e konsideronte veten si të pjesshme dhe lacune; pa e besuar veten të jetë definitive, gjithsesi, gjithmonë ka dashur të jetë një shprehje totale e bota, dhe është në tërësinë e saj që në çdo epokë përsëri ngre pyetjen të vlefshmërisë së vet. Aty kemi një shembull se si njeriu duhet, në çdo rast, merrni përsosmërinë e tij: jo duke e trajtuar ekzistencën e tij si kalimtare ose relative por duke pasqyruar pafundësinë brenda saj, domethënë duke e trajtuar atë si absolute. Ekziston një art vetëm sepse në çdo moment arti ka dashur vetë absolutisht; po kështu ekziston një çlirim i njeriut vetëm nëse, duke synuar vetveten, liria është arrihet absolutisht në vetë faktin e synimit në vetvete. Kjo kërkon që secili veprim konsiderohet si një formë e

përfunduar, momentet e ndryshme të së cilës, përkundrazi të arratisjes drejt së ardhmes për të gjetur arsyetimin e tyre, reflektojnë dhe konfirmojnë njëri-tjetrin aq mirë sa nuk ka më një të mprehtë ndarja midis së tashmes dhe së ardhmes, midis mjeteve dhe qëllimeve.

Por nëse këto momente përbëjnë një unitet, nuk duhet të ketë asnjë kontradiktë midis tyre ata Meqenëse çlirimi i synuar nuk është një gjë e vendosur në një të panjohur kohë, por një lëvizje e cila realizon vetveten duke tentuar të pushtojë, nuk mundet arrin veten nëse e mohon veten në fillim; veprimi nuk mund të kërkojë të përmbushë vetë me anë të mjeteve të cilat do të shkatërronin vetë kuptimin e saj. Aq shumë sa që në situata të caktuara nuk do të ketë çështje tjetër për njeriun përveç refuzimit. Në ajo që quhet realizëm politik nuk ka vend për refuzim sepse e tashmja konsiderohet si kalimtare; ka refuzim vetëm nëse njeriu paraqet kërkesë në të tashmen për ekzistencën e tij si një vlerë absolute; atëherë ai duhet absolutisht refuzoni atë që do ta mohonte këtë vlerë. Sot, pak a shumë me vetëdije në emër e një etike të tillë, ne dënojmë një magjistrat që dorëzoi një komunist për të kursyer dhjetë pengje dhe së bashku me të të gjithë vichitët që po përpiqeshin «të bënë më e mira e gjërave: "nuk ishte çështje e racionalizimit të së tashmes si ajo u imponua nga pushtimi gjerman, por i refuzimit të tij pa kushte. rezistenca nuk aspironte një efektivitet pozitiv; ishte një negacion, a revoltë, një martirizim; dhe në këtë lëvizje negative liria ishte pozitivisht dhe absolutisht e konfirmuar.

Në një kuptim, qëndrimi negativ është i lehtë; jepet objekti i refuzuar përcakton pa mëdyshje dhe pa mëdyshje revoltën që dikush i kundërvihet asaj; kështu, të gjithë antifashistët francezë u bashkuan gjatë okupimit nga ana e tyre rezistenca e përbashkët ndaj një shtypësi të vetëm. Kthimi në takimet pozitive shumë më shumë pengesa, siç i kemi parë mirë në Francë, ku ndarjet dhe urrejtjet u ringjallën në të njëjtën kohë siç ishin partitë. Në momentin e refuzimi, hiqet antinomia e veprimit dhe takohen mjetet dhe qëllimi; liria menjëherë vendos veten si qëllimin e vet dhe përmbush veten duke vepruar kështu. Por antinomia rishfaqet sapo liria përsëri i jep fund vetes e cila janë larg në të ardhmen; pastaj, përmes rezistencës së dhënë, mjete divergjente i ofrojnë vetes dhe disa të caktuara shihen si të kundërta deri në skajet e tyre. Shpesh është vërejtur se revolta vetëm është e pastër. Çdo ndërtime nënkupton zemërimin e diktaturës, të dhunës. Kjo është tema, ndër të tjera, e Gladiators të Koestler. Ata që, si kjo simbolike Spartaku, nuk duan të tërhiqen nga zemërimi dhe të japin dorëheqjen impotencia, zakonisht kërkojnë strehë në vlerat e seriozitetit. Ja përse, midis individëve, si dhe kolektiviteve, momenti negativ është shpesh më

origjinale. Goethe, Barres dhe Aragon, të përbuzur ose rebel ndaj tyre rinia romantike, shkatërroi konformizmat e vjetër dhe në këtë mënyrë propozoi një të vërtetë, megjithëse i paplotë, çlirim. Por çfarë ndodhi më vonë? Goethe u bë një shërbëtor i shteti, Barret e nacionalizmit dhe Aragoja e konformizmit Stalinist. E dimë si serioziteti i Kishës Katolike u zëvendësua me të krishterin fryma, e cila ishte një refuzim i Ligjit të vdekur, një raport subjektiv i individ me Zotin përmes besimit dhe bamirësisë; Reformimi ishte një revoltë e subjektiviteti, por protestantizmi nga ana e tij ndryshoi në një moralizëm objektiv në të cilat serioziteti i punëve zëvendësoi shqetësimin e besimit. Sa për humanizmi revolucionar, ai pranon vetëm rrallë tensionin e përhershëm çlirimi; ajo ka krijuar një Kishë ku shpëtimi blihet nga anëtarësimi në një parti pasi blihet diku tjetër nga pagëzimi dhe indulgjencat. Ne kemi parë se kjo rekurs ndaj seriozitetit është një gënjeshtëri; kjo sjell sakrificën e njeriut ndaj Gjëja, e lirisë së Kauzës. Në mënyrë që kthimi në pozitiv në të jetë e mirëfilltë duhet të përfshijë negativitet, nuk duhet të fshehë antinomitë midis mjeteve dhe qëllimit, së tashmes dhe së ardhmes; ato duhet të jetohen në mënyrë të përhershme tension; nuk duhet të tërhiqet nga zemërimi i dhunës dhe as ta mohojë atë, ose, që arrin në të njëjtën gjë, supozojeni lehtë. Ka thënë Kierkegaard se ajo që e dallon farisin nga njeriu me të vërtetë të moralshëm është se ish e konsideron ankthin e tij si një shenjë të sigurt të virtytit të tij; nga fakti se ai e pyet veten, “A jam unë Abrahami?” ai përfundon, “Unë jam Abrahami;” por morali banon në dhimbjen e një pyetjeje të pacaktuar. Problemi të cilin ne poza nuk është e njëjtë me atë të Kierkegaard; e rëndësishme për ne është të dish nëse, në kushte të caktuara, Isaku duhet të vritet apo jo. Por ne gjithashtu mendoni se ajo që e dallon tiranin nga njeriu me vullnet të mirë është që i pari qëndron në sigurinë e qëllimeve të tij, ndërsa i dyti mban duke pyetur veten, “A jam duke punuar vërtet për çlirimin e njerëzve? A nuk është ky fundi i kontestuar nga sakrificat përmes të cilave unë e synoj atë? ” Në ngritjen e saj përfundon, liria duhet t'i vendosë ato në kllapa, t'i ballafaqojë ata në çdo moment me atë fundin absolut që ajo vetë përbën, dhe konteston, në emrin e vet, mjetet që përdor për të fituar vetveten.

Do të thuhet se këto konsiderata mbeten mjaft abstrakte. Çfarë duhet të jetë bërë, praktikisht? Cili veprim është i mirë? Cila është e keqe? Për të bërë një pyetje të tillë është gjithashtu të biesh në një abstraksion naiv. Ne nuk e pyesim fizikantin, “Cili hipotezat janë të vërteta? ” As artisti, “Me cilat procedura prodhon një punë bukuria e së cilës është e garantuar? ” Etika nuk ofron më receta sesa të bëjmë shkencë dhe art. Dikush thjesht mund të propozojë metoda. Kështu,

në shkencë Problemi themelor është ta bësh idenë adekuate me përmbajtjen e saj dhe ligjin adekuate për faktet; logjisti konstaton se në rastin kur presioni i faktit të dhënë shpërthen konceptin i cili shërben për ta kuptuar atë, një është i detyruar të shpikë një koncept tjetër; por ai nuk mund ta përcaktojë apriori momentin e shpikjes, akoma më pak e parashikojnë atë. Në mënyrë analoge, dikush mund të thotë që në rast kur përmbajtja e veprimit falsifikon kuptimin e tij, duhet ndryshuar jo kuptimi, i cili këtu dëshirohet absolutisht, por vetë përmbajtja; megjithatë, ajo është e pamundur të përcaktohet kjo marrëdhënie midis kuptimit dhe përmbajtjes në mënyrë abstrakte dhe universale: duhet të ketë gjykim dhe vendim në secilin rast. Por, ashtu si fizikanti e konsideron fitimprurëse të reflektojë në kushtet e shpikjes shkencore dhe artistit mbi ato artistike krijimi pa prituri ndonjë zgjidhje të gatshme që do të vijë nga këto refleksime, është e dobishme për njeriun e veprimit të zbulojë nën çfarë kushtet e ndërmarrjeve të tij janë të vlefshme. Ne do ta shohim këtë mbi këtë bazë zbulohen perspektivat e reja.

Në radhë të parë, na duket se individ si i tillë është një nga përfundon në të cilën veprimi ynë duhet të synojë. Këtu jemi në një me këndvështrimin të bamirësisë së krishterë, kultit epikurian të miqësisë dhe moralizmit kantian e cila e trajton secilin njeri si një fund. Ai na intereson jo thjesht si anëtar i një klase, një komb, ose një kolektivitet, por si një njeri individual. Kjo na dallon nga politikani sistematik që interesohet vetëm për të fatet kolektive; dhe ndoshta një endacak duke shijuar shishen e tij të verës, ose një fëmijë duke luajtur me një tullumbace, ose një lazzarone napolitane që del në diell në një mënyrë nuk ndihmon në çlirimin e njeriut; kjo është arsyeja pse vullneti abstrakt i revolucionari përbuz dashamirësinë konkrete e cila zë veten në të dëshira të kënaqshme të cilat nuk kanë asnjë të nesërme. Sidoqoftë, nuk duhet harruar se ekziston një lidhje konkrete midis lirisë dhe ekzistencës; te do njeriu i lirë do të ekzistojë, do të jetë zbulimi i të qenit në gëzim të ekzistencës; në mënyrë që ideja e çlirimit të ketë një kuptim konkret, gëzimi i ekzistencës duhet të pohohet në secilin, në çdo çast; të lëvizja drejt lirisë merr figurën e saj reale, prej mishi dhe gjaku në botë duke u trashur në kënaqësi, në lumturi. Nëse kënaqësia e një plaku pirja e një gote verë nuk vlen për asgjë, atëherë prodhimi dhe pasuria janë vetëm mite të zbrazëta; ato kanë kuptim vetëm nëse janë të aftë të jenë marrë në gëzimin individual dhe të gjallë. Kursimi i kohës dhe pushtimi i koha e lirë nuk ka kuptim nëse nuk emocionohet nga e qeshura e një fëmije në lojë. Nëse nuk e duam jetën për llogarinë tonë dhe përmes të tjerëve, është e kotë të kërkojnë ta justifikojnë atë

në asnjë mënyrë.

Sidoqoftë, politika ka të drejtë në refuzimin e dashamirësisë në masën që kjo e fundit sakrifikon pa mend të ardhmen për të tashmen. Paqartësia e fut liria, e cila shumë shpesh është e zënë vetëm duke ikur nga vetvetja një ekuivok i vështirë në marrëdhëniet me secilin individ të marrë një nga një Vetëm çfarë nënkuptohet me shprehjen “të duash të tjerët”? Çfarë nënkuptohet me duke i marrë ato si përfundime? Në çdo rast, është e qartë se ne nuk do të bëjmë vendosin të përmbushin vullnetin e çdo njeriu. Ka raste kur një burrë pozitivisht dëshiron të keqen, domethënë skllavërimin e njerëzve të tjerë, dhe ai atëherë duhet të luftohet. Ndodh gjithashtu që, pa dëmtuar askënd, ai ikën nga e tija lirinë, duke kërkuar me pasion dhe të vetëm për të arritur qenien e cila vazhdimisht i shpëton atij. Nëse ai kërkon ndihmën tonë, a duhet t’ia japim? Ne fajësojmë një njeri i cili ndihmon një të varur nga droga të dehë veten ose një njeri të dëshpëruar të bëjë vetëvrasje, sepse mendojmë se sjellja e nxituar e këtij lloji është një përpjekje e individit kundër lirisë së tij; ai duhet të bëhet i vetëdijshëm për gabimin e tij dhe të vihet në prania e kërkesave reale të lirisë së tij. Mirë dhe mirë. Por çfarë nëse ai vazhdon? A duhet atëherë të përdorim dhunë? Atje përsëri zë njeriu serioz vetë duke shmangur problemin; vlerat e jetës, të shëndetit dhe të moralit konformizmi që po ngrihet, nuk ngurren t’i imponosh ato te të tjerët. Por ne e dimë që ky farizëm mund të shkaktojë katastrofat më të këqija: mungesa e ilaçeve, i varuri mund të vrasë veten. Nuk është më e nevojshme t’i shërbejmë një etike abstrakte me kokëfortësi sesa të jepesh pa marrë në konsideratë impulset e keqardhjes ose bujari; dhuna justifikohet vetëm nëse i hap mundësi konkrete liria të cilën po përpiqem ta ruaj; duke e praktikuar atë unë jam dashur, pa dashur duke marrë një fejesë në lidhje me të tjerët dhe me veten time; një njeri të cilin unë rrëmbej nga vdekja që ai kishte zgjedhur ka të drejtë të vijë dhe të më kërkojë mjetet dhe arsyet për të jetuar; tirania e praktikuar kundër një invalidi mund të jetë justifikohet vetëm me përmirësimin e tij; cilado qoftë pastërtia e qëllimit që më gjallëron, çdo diktaturë është një faj për të cilin duhet ta marr vetë falur Për më tepër, unë nuk jam në gjendje të marr vendime të këtij lloji pa dallim; shembulli i personit të panjohur i cili hedh veten në të Seine dhe të cilin unë hezitoj nëse duhet të peshkoj apo jo është mjaft abstrakte; në mungesa e një lidhje konkrete me këtë person të dëshpëruar zgjedhja ime kurrë nuk do të të jetë gjithçka përveç një faktikiteti kontigjent. Nëse e gjej veten në një pozicion për të bërë dhuna ndaj një fëmije, ose ndaj një personi melankolik, të sëmurë ose të dëshpëruar arsyeja është se unë gjithashtu e gjej veten të ngarkuar me edukimin e tij, lumturinë

e tij, dhe shëndeti i tij: Unë jam një prind, një mësues, një infermiere, një mjek, ose një mik ... Pra, nga një marrëveshje e heshtur, nga vetë fakti që më kërkohet, rreptësia i vendimit tim është pranuar apo edhe dëshiruar; aq më seriozisht e pranoj timen përgjegjësitë, aq më e justifikuar është. Kjo është arsyeja pse dashuria autorizon rëndësi të cilat nuk i jepen indiferencës. Çfarë e bën problemin të tillë komplekse është se, nga njëra anë, nuk duhet ta bëjë veten bashkëpunëtor të tij ai ikje nga liria që gjendet në pakujdesi, kapriçizë, mani dhe pasion, dhe se, nga ana tjetër, është lëvizja abortive e njeriut drejt qenies që është vetë ekzistenca e tij, është përmes dështimit që ai ka supozuar se ai pohon veten e tij si një liri. Të duash të ndalosh një burrë nga gabimi është që ta ndalosh atë për të përmbushur ekzistencën e tij, është për ta privuar atë për jetën. Në fillim të Këpucës Saten të Claudel, burri i Dona Prouheze, gjykatësi, i drejti, siç e konsideron autori, shpjegon se çdo bima ka nevojë për një kopshtar në mënyrë që të rritet dhe se ai është ai që ka parajsë i destinuar për gruan e tij të re; përveç faktit që ne jemi të tronditur nga mendjemadhësia e një mendimi të tillë (se si e di ai se është ky i ndriçuari) kopshtar? A nuk është ai thjesht një burrë xheloz?) Ky krahasim i një shpirti me një bima nuk është e pranueshme; sepse, siç do të thoshte Kant, vlera e një akti nuk qëndron në përputhje me një model të jashtëm, por në të vërtetën e tij të brendshme. Ne kundërshtojmë hetuesve që duan të krijojnë besim dhe virtut nga jashtë; ne kundërshtojmë te të gjitha format e fashizmit që kërkojnë të modelojnë lumturinë e njeriut nga pa; dhe gjithashtu paternalizmi i cili mendon se ka bërë diçka për të njeriu duke e ndaluar atë nga disa mundësi tundimi, ndërsa çfarë është e nevojshme është t'i jepni atij arsye për t'i rezistuar asaj.

Kështu, dhuna nuk justifikohet menjëherë kur kundërshton veprime të qëllimshme të cilat dikush e konsideron të çoroditur; bëhet e papranueshme nëse përdor pretekstin e injorancë për të mohuar një liri e cila, siç kemi parë, mund të praktikohet brenda vetë injoranca. Le të "elitë e ndriçuara" të përpiqen të ndryshojnë situatën të fëmijës, analfabetë, primitiv të shtypur nën bestytnitë e tij; kjo është një nga detyrat më urgjente të tyre; por pikërisht në këtë përpjekje ata duhet respektoni një liri e cila, ashtu si e tyre, është absolute. Ata gjithmonë janë kundër, për shembull, në zgjerimin e votës universale duke përcjellë paaftësia e masave, e grave, e vendasve në koloni; por kjo duke harruar që njeriu gjithmonë duhet të vendosë vetë në errësirë, se ai duhet të dëshirojë përtej asaj që di. Nëse njohuritë e pafund do të ishin të nevojshme (madje duke supozuar se do të ishte e mundshme), atëherë vetë administratori kolonial nuk do të kishte të drejtën e lirisë;

ai është shumë më larg nga njohuritë e përsosura se sa i egër më i prapambetur është prej tij. Në të vërtetë, të votosh nuk do të thotë të qeverisësh; dhe të qeverisësh nuk është thjesht manovrim; sot ekziston një paqartësi, dhe veçanërisht në Francë, sepse mendojmë se nuk jemi zotëria i tonës fati; ne nuk shpresojmë më të ndihmojmë në krijimin e historisë, ne jemi të dorëhequr për t'u nënshtruar tek ajo; gjithçka që bën politika jonë e brendshme është pasqyrimi i lojës së jashtme forcat, asnjë parti nuk shpreson të përcaktojë fatin e vendit, por thjesht për të parashikojnë të ardhmen e cila po përgatitet në botë nga fuqitë e huaja dhe për të përdorur, sa më mirë që të mundemi, copën e papërcaktimit që ende i shpëton tyre largpamësi. Të tërhequr nga ky realizëm taktik, vetë qytetarët nr e konsiderojnë më gjatë votimin si pohimin e vullnetit të tyre, por si një manovër, nëse dikush i përmbahet plotësisht manovrimit të një partie apo nëse një shpik strategjinë e tij; zgjedhësit e konsiderojnë veten e tyre jo si burra që janë të konsultuar për një pikë të veçantë por si forca të cilat janë të numëruara dhe të cilat porositen rreth me qëllim që të arrijnë skajet e largëta. Dhe kjo është ndoshta arsyeja pse Francezët, të cilët më parë ishin aq të etur për të deklaruar mendimet e tyre, nuk vazhdojnë më interesi për një akt i cili është bërë një strategji dëshpëruese. Pra, fakti është nëse është e nevojshme të mos votohet, por të matet pesha e votës, kjo llogaritje kërkon një informacion kaq të gjerë dhe një siguri të tillë të parashikim që vetëm një teknik i specializuar mund të ketë guximin për të shprehur një mendim. Por ky është një nga abuzimet me të cilin kuptimi i tërë i demokracia është e humbur; përfundimi logjik i kësaj do të ishte shtypja e votoj Vota duhet të jetë vërtet shprehja e një vullneti konkret, zgjedhja të një përfaqësuesi të aftë për të mbrojtur, brenda kornizës së përgjithshme të vendi dhe bota, interesat e veçanta të zgjedhësve të tij. Injoranti dhe i dëbuar gjithashtu ka interesa për të mbrojtur; vetëm ai është "kompetent" për të vendos për shpresat dhe besimin e tij. Nga një sofizëm i cili mbështetet në pandershmëria e seriozit, dikush nuk argumenton thjesht rreth tij zyrtar impotencë për të zgjedhur, por dikush tërheq argumente nga përmbajtja e zgjedhjes së tij. Une kujto, ndër të tjera, naivitetin e një vajze të re me mendje të drejtë e cila tha, "Votimi për gratë në parim është i mirë dhe i mirë, vetëm nëse gratë i marrin ato votoni, të gjithë do të votojnë me të kuqe ". Me paturpësi si është pothuajse unanimitisht deklaroi sot në Francë se nëse vendasve të Unionit Francez do t'u jepej të drejtat e vetëvendosjes, ata do të jetonin të qetë në fshatrat e tyre pa bërë asgjë, gjë që do të ishte e dëmshme për interesat e larta të Ekonomia. Dhe pa dyshim se gjendja e amullisë në të cilën ata vendosin të jetojnë jo ajo që një njeri mund të dëshirojë

për një njeri tjetër; është e dëshirueshme të hapet e re mundësitë për negro indolent në mënyrë që interesat e ekonomisë mund të një ditë bashkohen me të tyret. Por, për momentin, ata janë lënë të vegjetojnë në një lloj situatë ku liria e tyre mund të jetë thjesht negative - më e mira gjë që ata mund të dëshirojnë është të mos lodhen vetë, të mos vuajnë dhe të mos e lodhin puna; madje edhe kjo liri u është mohuar. Shtë më e përkryera dhe formë e papranueshme e shtypjes.

Sidoqoftë, objektet e “elitës së ndriçuar” nuk e lejojnë një fëmijë të shkatërrojë vetë, nuk e lejon atë të votojë. Ky është një sofizëm tjetër. Tek shtrirja që gruaja ose skllavi i lumtur ose i dorëhequr jeton në botën infantile me vlera të gatshme, duke i quajtur ata “një fëmijë i përjetshëm” ose “një fëmijë i rritur” ka disa kuptime, por analogjia është vetëm e pjesshme. Fëmijëria është një veçanti lloj situatë: është një situatë natyrore kufijtë e së cilës nuk krijohen burra të tjerë dhe që në këtë mënyrë nuk është i krahasueshëm me një situatë shtypjeje; ajo është një situatë e përbashkët për të gjithë njerëzit dhe e përkohshme për të gjithë; prandaj, nuk përfaqëson një kufi që e shkëput individin nga mundësitë e tij, por, përkundrazi, momenti i një zhvillimi në të cilin fitohen mundësi të reja. Fëmija është injorant sepse ende nuk e ka pasur koha për të marrë njohuri, jo sepse kësaj here i është refuzuar. Për të trajtojeni atë si fëmijë nuk është ta ndaloni atë nga e ardhmja, por t’ia hapni atij; ai ka nevojë të merret në dorë, ai fton autoritetin, është forma e cila merr rezistencën e faktikitetit, përmes së cilës sjell gjithë çlirimin për atë. Dhe nga ana tjetër, edhe në këtë situatë fëmija ka të drejtë ndaj lirisë së tij dhe duhet të respektohet si një person njerëzor. Çfarë i jep Emiles të vetat vlera është shkëlqimi me të cilin Ruso pohon këtë parim. Aty është një optimizëm shumë i bezdisshëm natyralist në Emile; në rritjen e fëmijës, si në çdo marrëdhënie me të tjerët, paqartësia e lirisë nënkupton zemërimin të dhunës; në një kuptim, i gjithë arsimi është një dështim. Por Ruso ka të drejtë duke refuzuar të lejojë që fëmijëria të shtypet. Dhe në praktikë rritjen e një fëmije pasi dikush kultivon një bimë të cilën nuk këshillohet për nevojat e saj është shumë ndryshe nga konsiderimi i tij si një liri ndaj së cilës duhet hapur e ardhmja.

Kështu, ne mund të vendosim pikën numër një: e mira e një individi ose e një grupi të individët kërkojnë që ajo të merret si një fund absolut i veprimit tonë; por ne nuk janë të autorizuar të vendosim për këtë qëllim apriori. Fakti është se jo sjellja është e autorizuar ndonjëherë për të filluar me të, dhe një prej konkreteve pasojat e etikës ekzistencialiste është refuzimi i të gjitha mëparshme justifikimet të cilat mund të nxirren nga civilizimi, epoka dhe kulturën; është refuzimi i çdo parimi

të autoritetit. Ta themi pozitivisht, porosia do të jetë trajtimi i tjetrit (në masën që ai është i vetmi i interesuar, i cili është momenti në të cilin po shqyrtojmë i pranishëm) si një liri në mënyrë që fundi i tij të jetë liria; në përdorimin e kësaj përcuese tela do të duhet të pësojë rrezikun, në secilin rast, të shpikjes së një origjinali zgjidhje. Nga zhgënjimi në dashuri një vajzë e re merr një mbidozë fenol-barbital; në mëngjes miqtë e gjejnë atë duke vdekur, ata thërrasin një mjek, ajo është e shpëtuar; më vonë ajo bëhet një nënë e lumtur e një familjeje; shokët e saj kishin të drejtë kur e konsideruan vetëvrasjen e saj si një veprim të nxituar dhe të pavëmendshëm dhe në duke e vendosur atë në një pozicion që ta refuzojë atë ose t'i kthehet lirisht. Por në azile shihen pacientë melankolikë që janë përpjekur të bëjnë vetëvrasje njëzet herë, të cilët ia kushtojnë lirinë e tyre kërkimit të mjeteve për t'i shpëtuar burgjeve të tyre dhe për t'i dhënë fund ankthit të tyre të patolerueshëm; mjeku që i jep ato një goditje miqësore mbi supe është tirani i tyre dhe torturuesi i tyre. Nje shok i cili është i dehur nga alkooli ose droga më kërkon para në mënyrë që ai të shkojë dhe blini helmin që është i nevojshëm për të; Unë e nxis të shërohet, e marr te një mjek, përpiqem ta ndihmoj të jetojë; për aq sa ka mundësi të jem i suksesshëm, unë jam duke vepruar si duhet në refuzimin e tij shumë që ai kërkon. Por nëse rrethanat më ndalojnë të bëj diçka për të ndryshuar situatën në të cilën ai po lufton, gjithçka që mund të bëj është të dorëzohem; një privim prej disa orësh do mos bëj gjë tjetër veçse shfarosi padobishëm mundimet e tij; dhe ai mund të ketë rekurs ekstreme do të thotë të marr atë që nuk i jap. Ky është gjithashtu problemi i prekur nga Ibsen në Duck Wild. Një individ jeton në një situatë gënjeshtre; e pavërteta është dhunë, tirani: a duhet të them të vërtetën që të lirohem viktima? Së pari do të ishte e nevojshme të krijohej një situatë e një lloji të tillë që e vërteta të jetë e durueshme dhe që, megjithëse humbi iluzionet e tij, një individ i mashtuar përsëri mund të gjejë rreth tij arsyet e shpresës. Cfare e ben problemi më kompleks është se liria e një njeriu pothuajse gjithmonë shqetëson atë të individëve të tjerë. Këtu është një çift i martuar që vazhdon të jetojë në një hovelë; nëse dikush nuk arrin t'ua japë dëshirën për të jetuar më shumë një banesë e shëndetshme, ata duhet të lejohen të ndjekin preferencat e tyre; por situata ndryshon nëse kanë fëmijë; liria e prindërve do të ishte rrënimi i bijve të tyre, dhe ndërsa liria dhe e ardhmja janë në anën e të fundit, këta janë ata që së pari duhet të merren parasysh. Tjetri është të shumta, dhe në bazë të kësaj lindin pyetje të reja.

Së pari mund të pyesim se për kë po kërkojmë lirinë dhe lumturinë. Kur i ngritur në këtë mënyrë, problemi është abstrakt; përgjigja do të

jetë, pra arbitrar, dhe arbitrar gjithmonë përfshin zemërim. Nuk është plotësisht faji i punonjësës sociale të rrethit nëse dëshiron të jetë e urryer; sepse, ajo paratë dhe koha duke u kufizuar, ajo heziton para se t'ia shpërndajë kësaj ose ajo, ajo u shfaqet të tjerëve si një eksternalitet i pastër, një fakt i verbër. Në kundërshtim me rreptësinë formale të Kantianizmit, për të cilin sa më abstrakte akti është sa më i virtytshëm është, bujaria na duket se është e bazuar më mirë dhe për këtë arsye më e vlefshme më pak dallim ekziston midis tjetrit dhe veten dhe aq më shumë e përmbushim veten duke e marrë tjetrin si fund. Kjo është çfarë ndodh nëse jam i fejuar në lidhje me të tjerët. Stoikët kundërshtuan lidhjet e familjes, miqësisë dhe kombësisë në mënyrë që ata të njohin vetëm forma universale e njeriut. Por njeriu është njeriu vetëm përmes situatave të të cilave veçantia është pikërisht një fakt universal. Ka burra që presin ndihmë nga burra të caktuar dhe jo nga të tjerët, dhe këto prirje përcaktojnë të privileguara linjat e veprimit. Fatshtë e përshtatshme që negro të luftojë për negro, për hebreun hebreu, proletari për proletarin dhe spanjollin në Spanjë. Por pohimi i këtyre solidariteteve të veçanta nuk duhet të kundërshtojë vullnetin për solidaritet universal dhe çdo ndërmarrje e kufizuar duhet të jetë gjithashtu e hapur në tërësi e burrave.

Por është atëherë që ne gjejmë në formë konkrete konfliktet që kemi përshkruar në mënyrë abstrakte; sepse kauza e lirisë mund të triumfojë vetëm përmes sakrificave të veçanta. Dhe sigurisht ka hierarki midis mallrave e dëshiruara nga burrat: nuk do të hezitojë të sakrifikojë rehatinë, luksin dhe kohën e lirë të burrave të caktuar për të siguruar çlirimin e disa të tjerëve; por kur ajo është një çështje e zgjedhjes midis lirive, si do të vendosim?

Le ta përsërisim, këtu mund të tregohet vetëm një metodë. Pika e parë është gjithmonë të shqyrtojmë se çfarë interesi të mirëfilltë njerëzor plotëson formën abstrakte propozon si fundin e veprimit. Politika gjithmonë parashtrohet Ide: Komb, Perandoria, Bashkimi, Ekonomia, etj. Por asnjë nga këto forma nuk ka vlerë në vetvete; ajo e ka vetëm për aq sa përfshin individë konkretë. Nëse një komb mundet pohet me krenari vetëm në dëm të anëtarëve të saj, nëse mund të jetë një bashkim krijuar vetëm në dëm të atyre që po përpiqet të bashkojë, kombit ose bashkimi duhet të refuzohet. Ne hedhim poshtë të gjitha idealizmat, misticizmat, etj të cilat preferojnë një Formë sesa vetë njeriu. Por çështja bëhet vërtet agonuese kur bëhet fjalë për një Kauzë që i shërben vërtet njeriut. Kjo është arsyeja pse çështja e politikës staliniste, problemi i marrëdhënies së Partisë për masat që përdor në mënyrë që t'u shërbejë atyre, është në ballë të preokupimet e të gjithë njerëzve

me vullnet të mirë. Megjithatë, ka shumë pak ata që rritin pa pandershmëri, dhe së pari duhet të përpiqemi të shpërnda një disa lajthitje.

Kundërshtari i BRSS po përdor një mashtrim kur, duke theksuar pjesë e dhunës kriminale e marrë nga politika staliniste, ai e lë pas dore përballeni atë me qëllimet e ndjekura. Pa dyshim, spastrimet, dëbimet, abuzimet e pushtimit dhe diktatura e policisë tejkalojnë rëndësia e dhunës së praktikuar nga çdo vend tjetër; vetë fakti që ka njëqind e gjashtëdhjetë milion banorë në Rusi shumëzon koeficienti numerik i padrejtësive të bëra. Por këto sasiore konsideratat janë të pamjaftueshme. Askush nuk mund të gjykojë më mjetet pa qëllimi i cili i jep kuptimin e tij se ai mund ta shkëpusë qëllimin nga mjetet të cilat e përcakton atë. Linçimi i një negri ose shtypja e njëqind anëtarëve të kundërshtimi janë dy akte analoge. Linçimi është një e keqe absolute; ajo përfaqëson mbijetesën e një civilizimi të vjetëruar, përjetësimi i një lufte të garat që duhet të zhduken; është një faj pa justifikim ose justifikim. Të shtypësh njëqind kundërshtarë është sigurisht një zemërim, por mund të ketë kuptim dhe një arsye; është çështje e mbajtjes së një regjimi i cili sjell në një masë e madhe e burrave një përmirësim i pjesës së tyre. Ndoshta kjo masë mund të ketë janë shmangur; mbase thjesht përfaqëson atë element të domosdoshëm të dështimit që përfshihet në çdo ndërtim pozitiv. Mund të gjykohet vetëm duke qenë zëvendësues në ansamblin e kauzës që i shërben.

Por, nga ana tjetër, mbrojtësi i BRSS po përdor një mashtrim kur ai justifikon pa kushte sakrificat dhe krimet nga përfundon e ndjekur; së pari do të ishte e nevojshme të provohet se, nga njëra anë, fundi është i pakushtëzuar dhe se, nga ana tjetër, krimet e kryera në të emri ishte rreptësisht i nevojshëm. Kundër vdekjes së Bukharinit kundërshtohet Stalingrad; por duhet të dihet deri në çfarë mase efektive Moska provat rriten shanset e fitores ruse. Një nga mashtrimet e Ortodoksia staliniste po luan idenë e domosdoshmërisë, për ta thënë tërësinë e saj revolucionin në njërin anë të shkallës; pala tjetër do të duket gjithmonë shumë drita. Por vetë ideja e një dialektike totale të historisë nuk nënkupton atë ndonjë faktor është përcaktues ndonjëherë; përkundrazi, nëse dikush pranon se jeta e një njeriu mund të ndryshojë rrjedhën e ngjarjeve, është se dikush i përmbahet konceptim i cili i jep një rol pararendës hundës së Kleopatërës dhe asaj të Kromuellit lez. Njëri është këtu duke luajtur, me pandershmëri të plotë, mbi dy konceptime të kundërta të idesë së domosdoshmërisë: njëra sintetike dhe tjetra analitike; një dialektike, tjetra përcaktuese. E para e bën Historinë të shfaqet si një e kuptueshme duke u bërë brenda së cilës veçantia e aksidenteve të kushtëzuara rigjenerohet; sekuenca dialektike e momenteve është e

mundur vetëm nëse ekziston brenda çdo momenti një papërcaktim i elementeve të veçanta merren një nga një. Nëse, përkundrazi, dikush jep përcaktimin e rreptë të secila seri shkakësore, njëra përfundon në një vizion kontigjent dhe të çrregullt të ansambël, bashkimi i serialit që është sjellë rastësisht. Prandaj, një Marksist duhet të pranojë se asnjë nga vendimet e tij të veçanta përfshin revolucionin në tërësinë e tij; është thjesht një çështje e nxitimit ose vonuar ardhjen e saj, duke kursyer vetveten përdorimin e të tjerave dhe më të kushtueshme do të thotë. Kjo nuk do të thotë që ai duhet të tërhiqet nga dhuna por se duhet mos e konsideroni atë si të justifikuar apriori nga përfundimet e saj. Nëse ai e konsideron të tijin ndërmarrje në të vërtetën e saj, domethënë në finitetësinë e saj, ai do ta kuptojë atë ai kurrë nuk ka asgjë përveç një kunji të fundëm për t'iu kundërvënë sakrificave që ai ka bën thirrje, dhe se është një kunj i pasigurt. Sigurisht, kjo pasiguri nuk duhet ta mbajë atë nga ndjekja e qëllimeve të tij; por kërkon që një shqetësim vetë në secilin rast me gjetjen e një ekuilibri midis qëllimit dhe mjeteve të tij.

Kështu, ne sfidojmë çdo dënim, si dhe çdo justifikim apriori të dhunës së praktikuar me synimin për një fund të vlefshëm. Ato duhet të legjitimohen konkretisht. Një llogaritje e qetë, matematikore është këtu e pamundur. Njeri duhet përpikuni të gjykoni shanset e suksesit që përfshihen në një të caktuar sakrificë; por në fillim ky gjykim do të jetë gjithmonë i dyshimtë; përveç kësaj, përballë realitetit të menjëhershëm të flijimit, nocioni i shansi është i vështirë për t'u menduar. Nga njëra anë, mund të shumëzohet një probabilitet pafundësisht pa arritur kurrë siguri; por megjithatë, praktikisht, përfundon duke u bashkuar me këtë asimptotë: në jetën tonë private si në jetën tonë jeta kolektive nuk ka të vërtetë tjetër përveç asaj statistikore. Ne tjetren nga ana tjetër, interesat në fjalë nuk lejojnë që vetë të vihen në vend ekuacioni; vuajtjet e një njeriu, ajo e një milion burrave, janë të pakontestueshme me pushtimet e realizuara nga miliona të tjerë, vdekja e tanishme është e pakrahasueshme me jetën që do të vijë. Do të ishte utopike të dëshiroje të vendosesh nga njëra anë shanset e suksesit shumëzuar me kunjin që pason, dhe nga ana tjetër pesha e sakrificës së menjëhershme. Dikush e gjen veten përsëri në ankthin e vendimit të lirë. Dhe kjo është arsyeja pse zgjedhja politike është një Zgjedhja etike: është një bast, si dhe një vendim; dikush vë bast për shanset dhe rreziqet e masës në shqyrtim; por nëse shanset dhe rreziqet duhet të supozohet ose jo në rrethanat e dhëna duhet të vendoset pa ndihmoni, dhe duke vepruar kështu, vendos vlerat. Nëse në 1793 Girondistët refuzuan dhunimet e Terrorit ndërsa një Saint-Just dhe një Robespierre supozuan ata, arsyeja është se ata

nuk kishin të njëjtin konceptim të lirisë. As ishte e njëjta republikë që synohej midis 1830 dhe 1840 nga republikanët të cilët u kufizuan në një opozitë thjesht politike dhe ata që adoptuan teknika e kryengritjes. Në secilin rast është çështje e përcaktimit të një fundi dhe duke e kuptuar atë, duke ditur që zgjedhja e mjeteve të përdorura ndikon te të dy përkufizimi dhe përmbushja.

Zakonisht, situatat janë aq komplekse, saqë një analizë e gjatë është e nevojshme më parë të qenit në gjendje të paraqesë momentin etik të zgjedhjes. Ne do të kufizojmë veten këtu për të shqyrtuar disa shembuj të thjeshtë që do të mundësojnë ne ta bëjmë qëndrimin tonë disi më të saktë. Në një revolucionar nëntokësor lëvizja kur dikush zbulon praninë e një pëllumbi jashtëqitje, nuk e zbulon hezitoni ta rrahni; ai duhet të jetë një rrezik i tanishëm dhe i ardhshëm u shpëtoj; por nëse një burrë thjesht dyshohet për tradhti, çështja është më shumë i paqartë. Ne fajësojmë ata fshatarë veriorë që në luftën e viteve 1914-18 masakroi një familje të pafajshme e cila dyshohej se po i jepte sinjal armikut; arsyeja është se jo vetëm që supozimet ishin të paqarta, por edhe rreziku ishte i pasigurt; në çdo rast, ishte e mjaftueshme për të futur të dyshuarit në burg; derisa duke pritur për një hetim serioz ishte e lehtë t'i mbante ata të mos bënin ndonjë dëm. Sidoqoftë, nëse një individ i dyshimtë mban fatin e burrave të tjerë në të duart, nëse, për të shmangur rrezikun e vrasjes së një njeriu të pafajshëm, vrapon rreziku i lejimit të dhjetë burrave të pafajshëm të vdesin, është e arsyeshme ta sakrifikosh atë. Ne thjesht mund të kërkojmë që vendime të tilla të mos merren me ngut dhe me lehtësi, dhe që, të gjitha gjërat konsiderohen, e keqja që shkakton njeriu është më e vogël se kaq e cila është duke u mbrojtur nga pyjet.

Ka raste akoma më shqetësuese sepse atje dhuna nuk është menjëherë efikas; dhunat e Rezistencës nuk synonin në dobësimi material i Gjermanisë; ndodh që qëllimi i tyre ishte të krijonin një gjendje e tillë dhune që bashkëpunimi do të ishte i pamundur; në një kuptim, djegia e një fshati të tërë francez ishte një çmim shumë i lartë për të paguar eliminimi i tre oficerëve armik; por ato zjarre dhe masakrimi i Pengjet ishin vetë pjesë e planit; ata krijuan një humnerë midis pushtuesit dhe të pushtuarit. Po kështu, kryengritjet në Paris dhe Lyons në fillimi i shekullit të nëntëmbëdhjetë, ose revoltat në Indi, nuk synuan në thyerjen e zgjedhës së shtypësit me një goditje, por më tepër në krijimin dhe mbajtja gjallë e kuptimit të revoltës dhe në bërjen e mistifikimeve pajtimi e pamundur. Përpjekje të cilat janë të vetëdijshme se një nga një janë të dënuar për dështim mund të legjitimohen nga e gjithë situata që ata krijojnë Ky është gjithashtu kuptimi i romanit të Steinbeck

Në betejën e dyshimtë ku një udhëheqës komunist nuk heziton të fillojë një grevë të kushtueshme të pasigurt sukses, por përmes të cilit do të lindë, së bashku me solidaritetin e punëtorët, vetëdija e shfrytëzimit dhe vullneti për ta refuzuar atë.

Më duket interesante ta krahasoj këtë shembull me debatin në Gjon Aventurat e një të riu të Dos Passos. Pas një greve, disa amerikanë minatorët janë të dënuar me vdekje. Shokët e tyre përpiqen të bëjnë gjyqin e tyre rishikohet. Paraqiten dy metoda: një mund të veprojë zyrtarisht dhe një e di që ata atëherë kanë një shans të shkëlqyeshëm për të fituar çështjen e tyre; një mundet gjithashtu përgatit një gjyq të bujshëm me Partinë Komuniste duke marrë këtë çështje dora, nxitja e një fushate për shtyp dhe qarkullimi i peticioneve ndërkombëtare; por gjykata nuk do të jetë e gatshme t'i nënshtrohet këtij kërcënimi. Partia do në këtë mënyrë merrni një reklamim të jashtëzakonshëm, por minatorët do të jenë i dënuar Çfarë është një njeri me vullnet të mirë për të vendosur në këtë rast? Heroi i Dos Passos zgjedh të shpëtojë minatorët dhe ne besojmë se ai bëri mirë. Sigurisht, nëse po ishin të nevojshme për të zgjedhur midis të gjithë revolucionit dhe jetës së dy ose tre burra, asnjë revolucionar nuk do të hezitonte; por ishte thjesht një çështje e duke ndihmuar përgjatë propagandës së partisë, ose më mirë, për të rritur disi atë shanset e zhvillimit brenda Shteteve të Bashkuara; interesi i menjëhershëm i CP në atë vend është i lidhur vetëm hipotetikusht me atë të revolucion; në fakt, një kataklizëm si lufta e ka prishur aq shumë situatën e bota që ka qenë një pjesë e madhe e fitimeve dhe humbjeve të së kaluarës rrëmbeu absolutisht. Nëse me të vërtetë lëvizja pretendon të jetë duke shërbyer, në këtë rast duhet të preferojë shpëtimin e jetës së tre betoneve individëve në një shans shumë të pasigurt dhe të dobët për të shërbyer pak më shumë në mënyrë efektive me sakrificën e tyre njerëzimi që do të vijë. Nëse i konsideron këto jeton e papërfillshme, është për shkak se edhe ajo shkon vetë në anën e asaj zyrtare politikanë që preferojnë Idenë nga përmbajtja e saj; është sepse preferon vetë, në subjektivitetin e saj, qëllimeve të cilave pretendon se u kushtohet. Përveç kësaj, ndërsa në shembullin e zgjedhur nga Steinbeck greva është menjëherë një thirrje për lirinë e punëtorëve dhe në vetë dështimin e saj tashmë është një çlirimi, sakrifica e minatorëve është një mistifikim dhe një shtypje; ata mashtrohen duke u bërë të besojnë se po bëhet një përpjekje për të kursyer jetën e tyre, dhe i gjithë proletariati është mashtruar me ta. Kështu, në të dyja shembuj, ne e gjejmë veten para të njëjtit rast abstrakt: burrat do të vdesin në mënyrë që partia që pretendon se u shërben atyre të kuptojë një të kufizuar fitim; por një analizë konkrete

na çon drejt zgjidhjeve të kundërta morale.

Apparentishtë e qartë se metoda që ne po propozojmë, është analoge në këtë drejtim metodat shkencore ose estetike, konsiston, në secilin rast, në përballjen me vlerat e realizuara me vlerat e synuara, dhe kuptimi i aktit me të përmbajtja. Fakti është se politikani, në kundërshtim me shkencëtarin dhe artist, dhe megjithëse elementi i dështimit që ai supozon është shumë më tepër i egër, rrallë merret me përdorimin e tij. Qoftë se ka një dialektikë e parezistueshme e fuqisë ku morali nuk ka vend? Është shqetësimi etik, edhe në formën e tij realiste dhe konkrete, i dëmshëm për interesat e veprimit? Kundërshtimi me siguri do të bëhet ai hezitim dhe dyshimet vetëm pengojnë fitoren. Meqenëse, në çdo rast, ekziston një element i dështimi në të gjitha sukseset, pasi paqartësia, në çdo rast, duhet të tejkalohet, pse të mos refuzosh ta marrësh vesh? Në numrin e parë të Cahiers d'Action një lexues deklaroi se një herë e përgjithmonë duhet ta konsiderojmë militantin komunist si "heroi i përhershëm i kohës sonë" dhe duhet të refuzojë rraskapitjen tension i kërkuar nga ekzistencializmi; instaluar në përhershmërinë e heroizmit, ai do ta drejtojë verbërisht veten drejt një qëllimi të pakontestueshëm; por një më pas i ngjan Koloneli de la Roque i cili pa mëdyshje shkoi menjëherë përpara tij pa të duke e ditur se ku po shkonte. Malaparte tregon se nazistët e rinj, në rregull të bëhet i pandjeshëm ndaj vuajtjeve të të tjerëve, praktikuar duke nxjerrë jashtë sytë e maceve të gjalla; nuk ka asnjë mënyrë më radikale për të shmangur kurthet e paqartësisë. Por një veprim që dëshiron t'i shërbejë njeriut nuk duhet të ketë kujdes për ta harruar gjatë rrugës; nëse zgjedh të përmbushë veten verbërisht, do të ndodhë humbin kuptimin e saj ose do të marrin një kuptim të paparashikuar; sepse qëllimi nuk është rregulluar një herë e përgjithmonë; përcaktohet përgjatë rrugës e cila të çon në të. Vetëm vigjilenca mund të mbajë gjallë vlefshmërinë e qëllimeve dhe origjinalin pohimi i lirisë. Për më tepër, paqartësia nuk mund të mos shfaqet në skenë; ajo ndihet nga viktimat, dhe revolta e tij ose ankesat e tij gjithashtu e bëjnë atë ekzistuese për tiranin e tij; kjo e fundit do të tundohet për të vendosur gjithçka pyetje, për të hequr dorë, duke mohuar kështu edhe veten dhe qëllimet e tij; ose, nëse ai vazhdon, ai do të vazhdojë të verbojë vetveten vetëm duke shumëzuar krimet dhe me duke e shtrembëruar gjithnjë e më shumë dizajnin e tij origjinal. Fakti është se njeriu i veprimi bëhet një diktator jo në lidhje me qëllimet e tij, por sepse këto mbarojnë janë ngritur domosdoshmërisht përmes vullnetit të tij. Hegel, në Fenomenologjinë e tij, ka theksori këtë konfuzion të pazgjidhshëm midis objektivitetit dhe subjektivitetit. A njeriu i jep vetes një Kauze vetëm duke e bërë Kauzën e tij; siç

përmbush ai vetë brenda tij, është gjithashtu përmes tij që shprehet, dhe vullneti ndaj pushtetit nuk dallohet në një rast të tillë nga bujaria; kur një individ ose një parti zgjedh të triumfojë, cilado qoftë kostoja të jetë, ajo është triumfin e tyre të cilin e marrin për fund. Nëse bashkimi i Komisarit dhe Yogi u kuptuan, do të kishte një autokritikë në njeriun e veprim i cili do t'i ekspozonte atij paqartësinë e vullnetit të tij, duke arrestuar kështu shtytja perandorake e subjektivitetit të tij dhe, me të njëjtën shenjë, kundërshtimi i vlera e pakushtëzuar e golit. Por fakti është që politikani ndjek vija e rezistencës më të vogël; është e lehtë të biesh në gjumë për shkak të pakënaqësisë e të tjerëve dhe ta llogarisni për shumë pak; është më lehtë të hedhësh njëqind burrat, nëntëdhjetë e shtatë prej të cilëve janë të pafajshëm, në burg, sesa të zbulojnë tre fajtorë që fshihen mes tyre; është më lehtë të vrasësh një njeri sesa të mbani një vëzhgim të ngushtë të tij; e gjithë politika përdor policinë, e cila zyrtarisht vë në dukje përbuzjen e saj radikale për individin dhe që dashuron dhuna për hir të vet. Gjëja që mban emrin politik domosdoshmëria është pjesërisht përtacia dhe brutaliteti i policisë. Kjo është arsyeja pse është detyrë e etikës të mos ndjekë vijën e rezistencës më të vogël; një akt e cila nuk është e destinuar, por përkundrazi është pajtuar mjaft lirshëm; duhet të bëjë në vetvete efektive në mënyrë që ajo që ishte në strukturën e parë të bëhej e vështirë. Për nuk dua kritikë të brendshme, ky është roli që duhet të marrë përsipër një opozitë vetveten. Ekzistojnë dy lloje të kundërshtimit. E para është një refuzim i shumë përfundime të vendosura nga një regjim: është kundërshtimi i antifashizmit ndaj fashizmit, e fashizmit te socializmi. Në llojin e dytë, opozitari pranon qëllimi objektiv por kritikon lëvizjen subjektive që e synon atë; ai mund madje as nuk dëshiron për një ndryshim të pushtetit, por ai e konsideron të nevojshme për t'u sjellë në luaj një konkurs i cili do ta bëjë subjektivin të shfaqet si i tillë. Në këtë mënyrë ai realizon një kontestim të përhershëm të mjeteve deri në fund dhe të qëllimit nga do të thotë. Ai duhet të jetë i kujdesshëm vetë për të mos prishur, me mjetet që ai përdor, fundi që ai synon, dhe mbi të gjitha të mos kalojë në shërbim të opozitarë të tipit të parë. Por, sa delikate të jetë, roli i tij është, megjithatë, e nevojshme. Në të vërtetë, nga njëra anë, do të ishte absurde të kundërshtosh një veprim çlirimtar me pretekstin se nënkupton krimin dhe tiraninë; për pa krim dhe tirani nuk mund të kishte çlirim të njeriut; nuk mundet shpëtojnë nga ajo dialektikë që shkon nga liria në liri përmes diktaturës dhe shtypja. Por, nga ana tjetër, ai do të ishte fajtor për lejimin e lëvizja çlirimtare të ngurtësohet në një moment që është i pranueshëm vetëm nëse është kalon në të kundërtën e saj; tirania dhe krimi duhet të ruhen nga tri-

umfalisht duke u vendosur në botë; pushtimi i lirisë është i vetmi i tyre justifikimi dhe pohimi i lirisë kundër tyre duhet të jetë mbahen gjallë.